

**ZGODNOŚĆ SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH
EMITENTÓW PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH
Z MSSF**

ANALIZA PRZEPROWADZONA W 2016 R.

**URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
WARSZAWA, LUTY 2017**

WYDZIAŁ RACHUNKOWOŚCI, DEPARTAMENT OFERT PUBLICZNYCH I INFORMACJI FINANSOWEJ

SŁOWA KLUCZOWE: SPRAWOZDANIA FINANSOWE, EMITENCI PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH, MSSF, WYMOGI INFORMACYJNE, ZASTRZEŻENIA PODMIOTÓW UPRAWNIONYCH DO BADANIA, DZIAŁANIA NADZORCZE

SYNTEZA

Niniejszy raport stanowi podsumowanie analizy, przeprowadzonej przez Wydział Rachunkowości Departamentu Ofert Publicznych i Informacji Finansowej Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF), dotyczącej oceny zgodności sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych niebędących funduszami inwestycyjnymi z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności z wymogami MSSF. Analiza dotyczyła rocznych skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych sporządzonych za rok obrotowy 2015. Ponadto zostały nią objęte śródroczne skonsolidowane sprawozdania finansowe / sprawozdania finansowe sporządzone za okresy roku obrotowego 2016 i odpowiednio roku obrotowego 2015, a także historyczne informacje finansowe podmiotów ubiegających się o zatwierdzenie prospektu emisyjnego, z uwzględnieniem metod wyboru sprawozdań finansowych do analizy. W związku z prowadzonymi działaniami nadzorczymi wystąpiły również przypadki analizy skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych za okresy wcześniejsze od wyżej wymienionych.

Przy wyborze sprawozdań finansowych emitentów do analizy okresowej prowadzonej w 2016 roku, tak jak w latach poprzednich, wysoki priorytet nadano kryterium występowania zastrzeżeń w opiniach o badanych sprawozdaniach finansowych, odmowy wyrażenia opinii lub wyrażenia opinii negatywnej. Uwzględniono również występowanie zastrzeżeń w raportach z przeglądu półrocznych sprawozdań finansowych lub odmowy wydania raportu. Ponadto przy wyborze sprawozdań finansowych pod uwagę wzięto także przypadki zagrożenia kontynuacji działalności, w tym występowanie uzupełniających objaśnień dotyczących kontynuacji działalności w opiniach o badanych sprawozdaniach finansowych / raportach z przeglądu półrocznych sprawozdań finansowych.

W wyniku przeprowadzonej analizy sprawozdań finansowych emitentów, w raporcie zaprezentowane zostały najczęściej występujące niezgodności z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności MSSF, w tym braki ujawnień lub ujawnienia w niepełnym zakresie. Analiza ta wykazała potrzebę dalszej poprawy sprawozdań finansowych, w szczególności w obszarach dotyczących: instrumentów finansowych i związanego z nimi ryzyka, kontynuacji działalności, utraty wartości aktywów niefinansowych, konsolidacji i połączeń, podatku odroczonego oraz ujmowania przychodów.

Pragniemy także zwrócić uwagę na konieczność zapewnienia w sprawozdaniach finansowych kompletności i wysokiej jakości ujawnień wymaganych zgodnie z obowiązującymi regulacjami. W naszej opinii sprawozdanie finansowe emitenta nie może zostać uznane za kompletne, jeśli brak w nim istotnych ujawnień wymaganych zgodnie z obowiązującymi standardami rachunkowości. Ważne jest także uwzględnienie Stanowiska ESMA ws. poprawy jakości ujawnień, podkreślającego potrzebę zamieszczania zwięzłych i jasnych ujawnień odnoszących się do istotnych, specyficznych faktów, mających znaczenie dla zrozumienia sytuacji majątkowej i finansowej oraz dokonań emitentów i ich grup kapitałowych.

Celem cyklicznej publikacji raportów z analizy jest przyczynienie się do spójnego stosowania odpowiednich ram sprawozdawczości finansowej i osiągnięcia przez emitentów wyższego poziomu zgodności z wymogami dotyczącymi sprawozdawczości, w szczególności wymogami MSSF. Podwyższenie jakości sporządzanych przez emitentów sprawozdań finansowych przyczyni się do poprawy przejrzystości informacji finansowych przydatnych dla procesu decyzyjnego inwestorów i innych użytkowników tych sprawozdań i tym samym ułatwi ocenę sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyników działalności emitentów i ich grup kapitałowych, a także do zwiększenia zaufania inwestorów do sprawozdawczości finansowej. Przewiduje się, że podwyższenie jakości sprawozdań finansowych znalazłoby również odzwierciedlenie w zmniejszeniu liczby opinii o badanych sprawozdaniach finansowych / raportów z przeglądu zawierających zastrzeżenia oraz odmów wyrażenia opinii / wydania raportu przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych, dokonujący badania lub odpowiednio przeglądu.

W bieżącym roku i kolejnych latach, dla wypełnienia celów prowadzonego nadzoru, planowane jest kontynuowanie okresowej analizy zgodności sprawozdawczości finansowej emitentów z odpowiednimi regulacjami. Przy wyborze sprawozdań finansowych emitentów do analizy planowane jest utrzymanie kryterium występowania zastrzeżeń w opiniach o badanych sprawozdaniach finansowych, odmowy wyrażenia opinii lub wyrażenia opinii negatywnej oraz występowania zastrzeżeń w raportach z przeglądu półrocznych sprawozdań finansowych lub odmowy wydania raportu. Analizą objęte zostaną, tak jak w poprzednich latach, przypadki zagrożenia kontynuacji działalności. Ponadto w procesie oceny

zgodności sprawozdań finansowych emitentów z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego uwzględniane są europejskie wspólne priorytety nadzorcze, określone w ramach ESMA w celu wzmocnienia przejrzystości oraz właściwego i spójnego stosowania MSSF. Priorytetowe tematy dotyczą obecnie: prezentacji efektywności finansowej, wyników (ang.: *financial performance*), odróżniania instrumentów kapitałowych od zobowiązań finansowych oraz ujawniania informacji na temat wpływu nowych standardów na sprawozdania finansowe sporządzone zgodnie z MSSF.

SPIS TREŚCI

1.	CEL SPORZĄDZENIA RAPORTU ORAZ ZASADY ANALIZY OKRESOWEJ	8
1.1	Cel sporządzenia raportu	8
1.2.	Nadzór nad zgodnością sprawozdań finansowych z regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego prowadzony przez UKNF.....	9
1.2.1.	Podstawy prawne prowadzonego nadzoru.....	9
1.2.2.	Selekcja (wybór) sprawozdań finansowych do analizy	10
1.2.3.	Działania nadzorcze związane z analizą zgodności sprawozdań finansowych z regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego	12
2.	OBSZARY NIEZGODNOŚCI Z MSSF – NA PODSTAWIE ANALIZY SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH ORAZ OPINII PODMIOTÓW UPRAWNIONYCH DO BADANIA I ODPOWIEDNIO RAPORTÓW Z PRZEGLĄDU – OBSZARY WYMAGAJĄCE POPRAWY	14
2.1.	Analiza sprawozdań finansowych za rok obrotowy 2015 w świetle opinii podmiotów uprawnionych do badania – zestawienie obszarów niezgodności z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności MSSF.....	14
2.1.1.	Stanowiska w sprawie odmowy wyrażenia opinii związane z zagadnieniami dotyczącymi kontynuacji działalności	15
2.1.2.	Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi kontynuacji działalności	17
2.1.3.	Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi utraty wartości aktywów (niefinansowych).....	18
2.1.4.	Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi instrumentów finansowych	19
2.1.5.	Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi konsolidacji i połączeń.....	19
2.1.6.	Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi ujmowania przychodów	20
2.1.7.	Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi zasad (polityki) rachunkowości	20
2.1.8.	Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi podatku odroczonego	21
2.1.9.	Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi umów o usługę budowlaną	21
2.1.10.	Zastrzeżenia związane z innymi zagadnieniami dotyczącymi ujmowania i wyceny	21
2.1.11.	Inne zagadnienia, do których odnosiły się zastrzeżenia	22
2.1.12.	Uzupełniające objaśnienia	23
2.2.	Analiza sprawozdań finansowych za I półrocze roku obrotowego 2016 w świetle raportów z przeglądu i odpowiednio stanowisk w sprawie odmowy wydania raportu z przeglądu – zestawienie obszarów niezgodności z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności MSSF	24

2.2.1. Stanowiska w sprawie odmowy wydania raportu związane z zagadnieniami dotyczącymi kontynuacji działalności	25
2.2.2. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi kontynuacji działalności	27
2.2.3. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi utraty wartości aktywów (niefinansowych).....	28
2.2.4. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi instrumentów finansowych	29
2.2.5. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi konsolidacji i połączeń	30
2.2.6. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi ujmowania przychodów	31
2.2.7. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi podatku odroczonego	31
2.2.8. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi umów o usługę budowlaną	31
2.2.9. Zastrzeżenia związane z innymi zagadnieniami dotyczącymi ujmowania i wyceny	32
2.2.10. Inne zagadnienia, do których odnosiły się zastrzeżenia	32
2.2.11. Uzupełniające objaśnienia	33
2.3. Analiza sprawozdań finansowych – zestawienie obszarów niezgodności z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności MSSF – obszary wymagające poprawy	33
2.3.1. Niezgodności i braki ujawnień związane z kontynuacją działalności	35
2.3.2. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące utraty wartości aktywów (niefinansowych).....	36
2.3.3. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące wartości godziwej.....	37
2.3.4. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące instrumentów finansowych.....	37
2.3.5. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące konsolidacji i połączeń	39
2.3.6. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące ujmowania przychodów	39
2.3.7. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące zasad (polityki) rachunkowości	40
2.3.8. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące podatku odroczonego	40
2.3.9. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące sprawozdawczości według segmentów	40
2.3.10. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące podmiotów powiązanych.....	40
2.3.11. Niezgodności i braki dotyczące prezentacji	41
2.3.12. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące ujmowania i wyceny	41
2.3.13. Inne niezgodności i braki ujawnień	41
2.3.14. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące sprawozdawczości śródrocznej	42

3. WYBRANE ZAGADNIENIA, NA KTÓRE NALEŻY ZWRÓCIĆ SZCZEGÓLNĄ UWAGĘ PRZY SPORZĄDZANIU SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH	45
3.1. Zagadnienia związane z kontynuacją działalności.....	45
3.2. Zagadnienia związane z utratą wartości aktywów niefinansowych.....	47
3.3. Wpływ nowych standardów na sprawozdania finansowe zgodne z MSSF.....	49
3.4. Nowe składniki raportów okresowych	50
3.5. Zagadnienia związane z ograniczeniem zakresu badania	50
3.6. Stanowiska, raporty i inne dokumenty ESMA, w tym europejskie wspólne priorytety nadzorcze	51
3.7. Najnowsze zmiany związane ze stosowaniem MSSF ogłoszone w 2016 roku.....	61
4. KONKLUZJE	63
SPIS TABEL.....	64
SPIS WYKRESÓW	64
Załącznik 1 MSSF I ICH ZMIANY OGŁOSZONE W LATACH 2008-2015.....	65
Załącznik 2 PRZYDATNE ADRESY INTERNETOWE	73

1. CEL SPORZĄDZENIA RAPORTU ORAZ ZASADY ANALIZY OKRESOWEJ

1.1 Cel sporządzenia raportu

Niniejszy raport stanowi podsumowanie analizy, przeprowadzonej przez Wydział Rachunkowości Departamentu Ofert Publicznych i Informacji Finansowej Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF), dotyczącej rocznych skonsolidowanych sprawozdań finansowych sporządzonych za rok obrotowy 2015 przez emitentów papierów wartościowych niebędących funduszami inwestycyjnymi, pod kątem oceny ich zgodności z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności z wymogami MSR¹, tj. Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej. Biorąc pod uwagę, że powszechnie stosowany jest skrót „MSSF” oraz fakt, że Komisja Europejska (KE) zaleciła emitentom, których papiery wartościowe są notowane na rynkach regulowanych krajów Unii Europejskiej, stosowanie klauzuli przyjętej przez KE i ARC²: „zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez UE” lub „zgodnie z MSSF, które zostały zatwierdzone przez UE”, na potrzeby niniejszego raportu przyjęto skrót „MSSF”.

Sporządzając niniejszy raport brano pod uwagę również rezultaty prowadzonej w roku 2016 analizy śródrocznych sprawozdań finansowych, sporządzonych za okresy roku obrotowego 2016 i odpowiednio roku obrotowego 2015. W raporcie zostały także uwzględnione wyniki przeprowadzonych analiz sprawozdań finansowych / historycznych informacji finansowych podmiotów ubiegających się o zatwierdzenie prospektu emisyjnego. W związku z prowadzonymi działaniami nadzorczymi wystąpiły również przypadki analizy skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych za okresy wcześniejsze od wyżej wymienionych.

Przygotowanie raportu z przeprowadzonej analizy i opublikowanie tego dokumentu na stronie internetowej Komisji Nadzoru Finansowego (KNF) ma na celu zaprezentowanie użytkownikom sprawozdań finansowych, a także emitentom oraz biegłym rewidentom, rezultatów analizy okresowej, w tym najczęstszych braków i niezgodności w zakresie stosowania zasad (polityki) rachunkowości i dokonywania ujawnień w sprawozdaniach finansowych, co powinno służyć osiągnięciu przez emitentów wyższego poziomu zgodności z wymogami dotyczącymi sprawozdawczości, w szczególności wymogami MSSF.

Podwyższenie jakości sporządzanych przez emitentów sprawozdań finansowych przyczyni się do poprawy przejrzystości informacji finansowych przydatnych dla procesu decyzyjnego inwestorów i innych użytkowników tych sprawozdań, a tym samym ułatwi ocenę sytuacji majątkowej i finansowej oraz dokonań, w tym wyników działalności, emitentów i ich grup kapitałowych, a także przyczyni się do zwiększenia zaufania inwestorów do sprawozdawczości finansowej.

Treść niniejszego raportu, z uwagi na cel sporządzenia dokumentu, stanowi jedynie zestawienie wybranych informacji dotyczących przepisów MSSF. Pełny zakres wymogów jest zawarty w MSSF mających zastosowanie.

W celu podwyższenia jakości sporządzanych przez emitentów sprawozdań finansowych, rekomendujemy również zapoznanie się z dokumentami opublikowanymi na stronie internetowej ESMA³, opisanymi w niniejszym raporcie, w rozdziale 3.6. Stanowiska, raporty i inne dokumenty ESMA, w tym europejskimi wspólnymi priorytetami nadzorczymi.

---

¹ W rozumieniu art. 2 ust. 3 Ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t. jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 1047, z późn. zm.) i odpowiednio par. 2 ust. 1 pkt 12 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (t. jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 133, z późn. zm.)

² ARC – *Accounting Regulatory Committee* (Komitet Regulacyjny ds. Rachunkowości)

³ ESMA – *European Securities and Markets Authority* (Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych); następcą działającego przed 1 stycznia 2011 r. CESR – *Committee of European Securities Regulators* (Komitet Regulatorów Rynku Papierów Wartościowych); www.esma.europa.eu

1.2. Nadzór nad zgodnością sprawozdań finansowych z regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego prowadzony przez UKNF

1.2.1. Podstawy prawne prowadzonego nadzoru

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy o nadzorze nad rynkiem kapitałowym⁴, do zadań KNF należy sprawowanie nadzoru nad działalnością podmiotów nadzorowanych oraz wykonywaniem przez te podmioty obowiązków związanych z ich uczestnictwem w obrocie na rynku kapitałowym, w zakresie określonym przepisami prawa.

Przepisy art. 24 ust. 4 lit. h Dyrektywy Transparency⁵ stanowią, że organ nadzoru uprawniony jest m.in. do badania (ang.: *examine*) czy informacje, o których mowa w niniejszej dyrektywie, opracowane zostały zgodnie z odpowiednimi ramami sprawozdawczymi (ang.: *reporting framework*) oraz do podejmowania odpowiednich działań w przypadku stwierdzenia naruszeń.

Jak zauważono w pkt 16 wstępu do Rozporządzenia 1606/2002⁶, Państwa Członkowskie są zobowiązane do podjęcia właściwych środków celem zapewnienia zgodności z międzynarodowymi standardami rachunkowości.

29 grudnia 2014 r. weszły w życie Wytyczne ESMA ws. nadzoru nad informacją finansową (ESMA/2014/1293pl, z dnia 28 października 2014 r.)⁷ (dalej: „Wytyczne nadzorcze ESMA”). Dokument ten zawiera skierowane do właściwych organów nadzorczych, wytyczne wydane na podstawie art. 16 Rozporządzenia ustanawiającego ESMA⁸. Zgodnie z art. 16 ust. 3 ww. rozporządzenia właściwe organy dokładają wszelkich starań, aby zastosować się do ich treści. W związku z wejściem w życie Wytycznych KNF poinformowała ESMA, że zamierza je stosować. W roku 2016 nastąpiły zmiany przepisów ustawy o ofercie publicznej⁹, ustawy o obrocie instrumentami finansowymi¹⁰ i ustawy o nadzorze nad rynkiem kapitałowym, mające znaczenie przy stosowaniu Wytycznych..

Zgodnie z Wytycznymi nadzorczymi ESMA (pkt 17) celem nadzoru nad informacją finansową jest przyczynienie się do spójnego stosowania odpowiednich ram sprawozdawczości finansowej, a przez to do przejrzystości informacji finansowych właściwych dla procesu decyzyjnego inwestorów i innych użytkowników, podlegających wymogowi publikacji zgodnie z Dyrektywą Transparency. Poprzez nadzór nad informacją finansową organy nadzoru przyczyniają się do ochrony inwestorów i promowania zaufania do rynku oraz do uniknięcia arbitrażu regulacyjnego. Nadzór nad informacją finansową, w myśl pkt 21 Wytycznych nadzorczych ESMA, obejmuje analizę zgodności informacji finansowych z odpowiednimi ramami sprawozdawczości finansowej, podejmowanie odpowiednich środków w przypadku wykrycia naruszeń w trakcie procesu nadzoru zgodnie z regulacjami implementującymi przepisy Dyrektywy Transparency oraz podejmowanie innych środków, które są odpowiednie dla celów nadzoru.

W okresie objętym niniejszym raportem Wydział Rachunkowości Departamentu Ofert Publicznych i Informacji Finansowej UKNF prowadził analizę okresową zgodności sprawozdawczości finansowej emitentów z odpowiednimi regulacjami dotyczącymi sprawozdawczości, z uwzględnieniem Wytycznej 5 i Wytycznej 6 Wytycznych nadzorczych ESMA wskazującymi, że nadzór oparty powinien być na wyborze, z zastosowaniem modelu mieszanego uwzględniającego analizę ryzyka i pobieranie próbek

⁴ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o nadzorze nad rynkiem kapitałowym (t.jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 1289, z późn. zm.)

⁵ Dyrektywa 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie harmonizacji wymogów dotyczących przejrzystości informacji o emitentach, których papiery wartościowe dopuszczane są do obrotu na rynku regulowanym oraz zmieniająca dyrektywę 2001/34/WE (Dz. Urz. UE L 390 z 31.12.2004 r., str. 38), z późn. zm.

⁶ Rozporządzenie (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości (Dz. Urz. WE nr L 243, z 11.9.2002 r., str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 29, str. 609), z późn. zm.

⁷ Dokument (w języku polskim) jest dostępny na stronie internetowej:

<https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2015/11/2014-esma-1293pl.pdf>

⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1095/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru (Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych), zmiany decyzji nr 716/2009/WE i uchylenia decyzji Komisji 2009/77/WE (Dz. Urz. UE L 331 z 15.12.2010 r., str. 84), z późn. zm.

⁹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych oraz o zmianie innych ustaw (t. jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 1639)

¹⁰ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t. jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 1636, z późn. zm.)

lub podejście rotacyjne, a także, że w ramach działań organ nadzoru może stosować analizę pełną lub analizę pełną połączoną z tematyczną. Analiza okresowa obejmuje analizę wyselekcjonowanych sprawozdań finansowych oraz analizę na żądanie (sprawozdań finansowych emitentów, zamieszczonych w informacjach okresowych, prospektach emisyjnych lub memorandumach informacyjnych), w szczególności w sytuacji gdy inna komórka organizacyjna UKNF zwraca się z prośbą o stanowisko w toku prowadzonych czynności.

W latach 2005-2014 Wydział Rachunkowości Departamentu Ofert Publicznych i Informacji Finansowej UKNF stosował obowiązujące w tym okresie zasady nadzoru nad przestrzeganiem standardów informacji finansowej przedstawione w Standardzie CESR Nr 1¹¹ dotyczącym informacji finansowej.

1.2.2. Selekcja (wybór) sprawozdań finansowych do analizy

W 2016 roku Wydział Rachunkowości Departamentu Ofert Publicznych i Informacji Finansowej UKNF oparł metody wyboru sprawozdań finansowych do analizy na Wytycznych nadzorczych ESMA oraz wskazówkach CESR dotyczących stosowania metod selekcji.

Zgodnie z Wytyczną nr 5, określoną w Wytycznych nadzorczych ESMA, nadzór oparty jest zazwyczaj na wyborze. Model wyboru powinien opierać się na modelu mieszanym, przez co podejście oparte na analizie ryzyka jest połączone z podejściem pobierania próbek lub podejściem rotacyjnym. Podejście oparte na analizie ryzyka powinno uwzględniać ryzyko nieprawidłowości, jak również wpływ nieprawidłowości na rynki finansowe.

W ramach prowadzonych przez UKNF działań nadzorczych, przy wyborze sprawozdań finansowych emitentów do analizy okresowej utrzymano wysoki priorytet przyznany kryterium występowania zastrzeżeń w opiniach o badanych sprawozdaniach finansowych, odmowy wyrażenia opinii lub wyrażenia opinii negatywnej. Uwzględniono również występowanie zastrzeżeń w raportach z przeglądu półrocznych sprawozdań finansowych lub odmowy wydania raportu. UKNF podkreśla wagę badania / przeglądu sprawozdania finansowego przez podmioty uprawnione do badania sprawozdań finansowych, które traktuje jako „pierwszą zewnętrzną linię” zapewnienia prawidłowego stosowania regulacji dotyczących raportowania finansowego.

Ponadto, przy wyborze sprawozdań finansowych emitentów do analizy okresowej prowadzonej w 2016 roku, pod uwagę wzięto również emitentów, w przypadku których wystąpiło zagrożenie lub brak kontynuacji działalności, w szczególności emitentów, którzy złożyli lub wobec których złożono wnioski restrukturyzacyjny lub wnioski o ogłoszenie upadłości, a także w przypadkach wystąpienia w opiniach o badanych sprawozdaniach finansowych lub raportach z przeglądu skróconych sprawozdań finansowych: zastrzeżeń lub odmowy wyrażenia opinii / wydania raportu, związanych z zagrożeniem kontynuacji działalności lub uzupełniających objaśnień odnośnie możliwego zagrożenia kontynuacji działalności. Według danych na koniec 2016 roku, w przypadku 5 emitentów z rynku regulowanego, dla których Polska jest krajem macierzystym, sąd wydał postanowienie o otwarciu postępowania sanacyjnego, w przypadku 1 emitenta sąd ogłosił upadłość, 2 emitentów złożyło wnioski o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego i 1 emitent złożył wniosek o ogłoszenie swojej upadłości (*źródło: Cedula Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie z dn. 30.12.2016 r.*).

W związku z prowadzoną analizą sprawozdań finansowych pod kątem ich zgodności z obowiązującymi emitentów regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności MSSF, w 2016 roku przeanalizowano łącznie 217 rocznych i śródrocznych sprawozdań finansowych 112 emitentów, w tym 84 skonsolidowane sprawozdania finansowe sporządzone za rok obrotowy 2015.

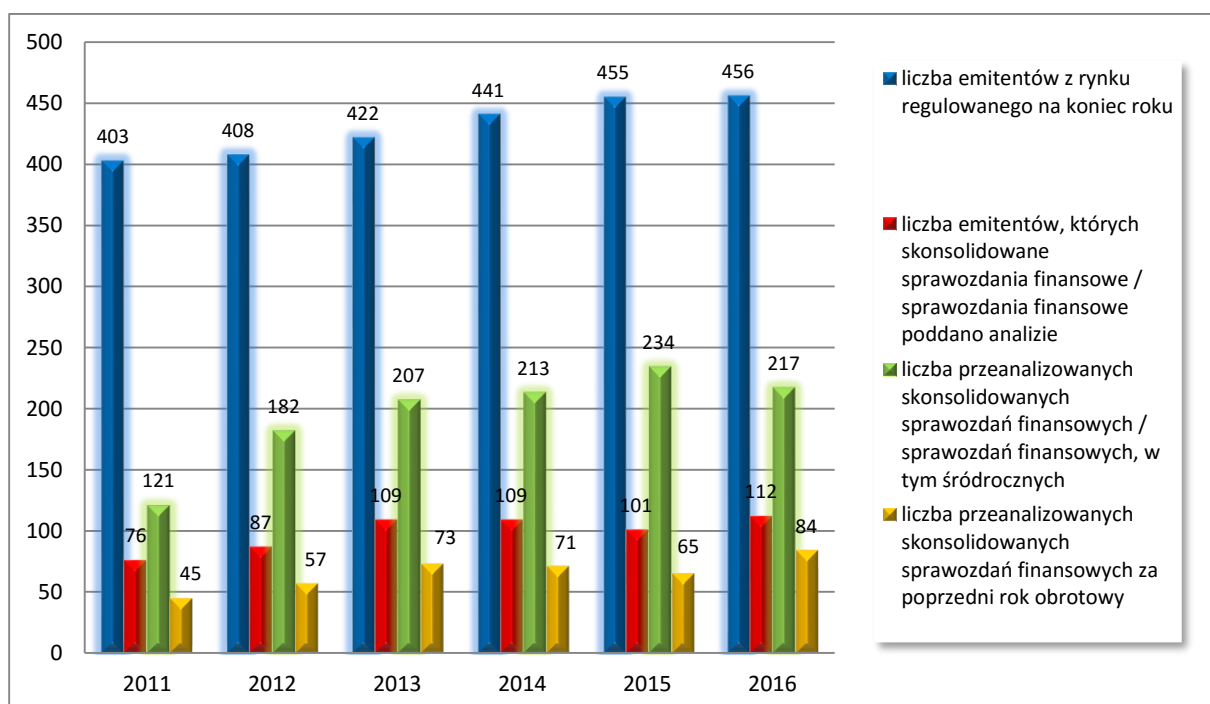
---

¹¹ *Standard CESR No. 1 on Financial Information. Enforcement of Standards on Financial Information in Europe* (Ref.: CESR/03-073, marzec 2003), strona internetowa: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2015/11/03_073.pdf

Tabela 1. Liczba emitentów, których skonsolidowane sprawozdania finansowe / sprawozdania finansowe zostały poddane analizie okresowej w 2016 roku

	Liczba emitentów z rynku regulowanego (GPW w Warszawie i BondSpot)*	Liczba emitentów, których sprawozdania finansowe podlegały analizie w 2016 r.	Udział w łącznej liczbie emitentów z rynku regulowanego*
Na dzień 31.12.2015 r.	455	112	24,6 %
Na dzień 31.12.2016 r.	456		24,6 %

* podana liczba nie obejmuje notowanych na rynku regulowanym funduszy inwestycyjnych zamkniętych oraz emitentów dla których Rzeczpospolita Polska jest państwem przyjmującym. Dane dotyczące lat poprzednich – patrz poprzednie raporty z analizy, do których linki zostały podane na str. 34 niniejszego raportu

Wykres 1. Liczba emitentów i skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych poddanych analizie okresowej w latach 2011-2016

W bieżącym roku i kolejnych latach przy określaniu metod wyboru (selekcji) sprawozdań finansowych do analizy będą stosowane Wytyczne nadzorcze ESMA, zgodnie z którymi (Wytyczna nr 5), nadzór oparty jest zazwyczaj na wyborze. Model wyboru powinien opierać się na modelu mieszanym, przez co podejście oparte na analizie ryzyka jest połączone z podejściem pobierania próbek lub podejściem rotacyjnym. Podejście oparte na analizie ryzyka powinno uwzględniać ryzyko nieprawidłowości, jak również wpływ nieprawidłowości na rynki finansowe.

Mając powyższe na uwadze planowane jest utrzymanie kryterium występowania zastrzeżeń w opiniach o badanych sprawozdaniach finansowych, odmowy wyrażenia opinii lub wyrażenia opinii negatywnej oraz występowania zastrzeżeń w raportach z przeglądu półrocznych sprawozdań finansowych lub odmowy wydania raportu. Analizą objęte zostaną, tak jak w poprzednich latach, przypadki zagrożenia kontynuacji działalności.

Ponadto w procesie oceny zgodności sprawozdań finansowych emitentów z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego uwzględniane są europejskie wspólne priorytety nadzorcze, określone w ramach ESMA w celu wzmocnienia przejrzystości oraz właściwego i spójnego stosowania MSSF. Priorytetowe tematy dotyczą obecnie: prezentacji efektywności finansowej, wyników (ang.: *financial performance*), odróżniania instrumentów kapitałowych od zobowiązań finansowych oraz ujawniania informacji na temat wpływu nowych standardów na sprawozdania

finansowe sporządzone zgodnie z MSSF. Zwracamy uwagę, że aktualne pozostają również tematy określone w europejskich wspólnych priorytetach nadzorczych ESMA, opublikowanych w latach 2015-2012, dotyczące m.in. wpływu warunków na rynkach finansowych na sprawozdania finansowe, sprawozdania z przepływów pieniężnych i związanych z nim ujawnień, wyceny w wartości godziwej i związanych z nią ujawnień, sporządzania i prezentacji skonsolidowanych sprawozdań finansowych, sprawozdawczości finansowej jednostek zaangażowanych we wspólne ustalenia umowne oraz ujęcia i wyceny aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego, a także związanych z nimi ujawnień, utraty wartości aktywów niefinansowych, instrumentów finansowych, zasad (polityki) rachunkowości i rezerw.

1.2.3. Działania nadzorcze związane z analizą zgodności sprawozdań finansowych z regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego

UKNF szczególną uwagę przywiązuje do analizy sprawozdań finansowych emitentów, w przypadku których opinia / raport o sprawozdaniu finansowym zawiera zastrzeżenia, jest negatywna lub gdy podmiot uprawniony do badania odmówił wyrażenia opinii / wydania raportu - pod kątem podjęcia odpowiednich działań wynikających z obowiązujących przepisów. UKNF traktuje badanie / przegląd sprawozdania finansowego przez podmioty uprawnione do badania sprawozdań finansowych jako „pierwszą zewnętrzną linię” zapewnienia prawidłowego stosowania regulacji dotyczących raportowania finansowego.

W przypadku konieczności uzyskania wyjaśnień odnośnie ewentualnych niezgodności, uprawniony przedstawiciel KNF, na podstawie art. 68 ustawy o ofercie publicznej, zwraca się do emitentów (do zarządów i odpowiednio do rad nadzorczych) o wyjaśnienie przyczyn niezastosowania obowiązujących regulacji dotyczących raportowania finansowego. W uzasadnionych przypadkach prośba o wyjaśnienia kierowana jest również do podmiotu uprawnionego do badania / przeglądu sprawozdań finansowych.

W roku 2016, w wyniku zmiany przepisów ustawy o ofercie publicznej, KNF, począwszy od połowy roku, uzyskał nowe uprawnienie nadzorcze. Na podstawie art. 68 ust. 5 tej ustawy, Komisja lub jej upoważniony przedstawiciel może wydać zalecenia w stosunku do emitenta w celu zaprzestania naruszania obowiązków informacyjnych. W trakcie roku 2016, w związku z prowadzonym nadzorem, w celu zapewnienia zgodności sprawozdań finansowych emitentów z regulacjami dotyczącymi raportowania, wydano zalecenia 9 emitentom.

Zwracamy uwagę na odpowiedzialność zarządów i rad nadzorczych (por. art. 4a ustawy o rachunkowości¹²) za zapewnienie, aby sprawozdania finansowe oraz sprawozdania z działalności spełniały wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości (a zatem również wymagania dotyczące sporządzania określonych sprawozdań finansowych zgodnie z MSSF mającymi zastosowanie, z uwzględnieniem zasady istotności), a także za zapewnienie zgodności z pozostałymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego.

W zapewnieniu wysokiej jakości sprawozdań finansowych ważną rolę do odegrania mają komitety audytu, powołane na mocy ustawy o biegłych rewidentach¹³, lub rady nadzorcze pełniące zadania tych komitetów. Rola komitetów audytu i odpowiednio rad nadzorczych pełniących funkcję komitetu audytu zostaje wzmocniona w związku z implementacją do polskiego porządku prawnego Dyrektywy 2014/56/UE z dnia 16 kwietnia 2014 r. zmieniającej dyrektywę 2006/43/WE w sprawie ustawowych badań rocznych sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych (projekt nowej ustawy o biegłych rewidentach i firmach audytorskich). Rozszerzeniu ulegają ustawowe zadania komitetu audytu, a także wymogi stawiane członkom komitetu audytu odnośnie wiedzy, kompetencji i niezależności.

Ponadto, w naszej ocenie, w przypadku wyrażenia przez biegłego rewidenta zastrzeżenia w opinii o badanym sprawozdaniu finansowym, dotyczącego kwestii mającej wpływ na wynik finansowy emitenta, zarząd emitenta powinien brać je pod uwagę formułując dla organu zatwierdzającego propozycję podziału lub pokrycia wyniku finansowego. Zwracamy uwagę, że zgodnie z art. 53 ust. 3 ustawy o rachunkowości, podział lub pokrycie wyniku finansowego netto jednostek zobowiązanych do

¹² Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t. jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 1047, z późn. zm.)

¹³ Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz nadzorze publicznym (t. jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 1000)

poddania badaniu rocznego sprawozdania finansowego może nastąpić po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego przez organ zatwierdzający, poprzedzonego wyrażeniem przez biegłego rewidenta opinii o tym sprawozdaniu bez zastrzeżeń lub z zastrzeżeniami. Podział lub pokrycie wyniku finansowego netto dokonany bez spełnienia tego warunku jest nieważny z mocy prawa.

W przypadku konieczności dokonania przez emitenta korekty skonsolidowanego raportu okresowego lub raportu okresowego w związku z wystąpieniem nieprawidłowości, w tym niezgodności z MSSF, tryb jej dokonania określa par. 6 ust. 4 i 5 Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych¹⁴.

W przypadku wystąpienia istotnych naruszeń regulacji dotyczących raportowania finansowego KNF podejmuje odpowiednie działania, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

W związku z analizą sprawozdań finansowych / historycznych informacji finansowych podmiotów ubiegających się o zatwierdzenie prospektu emisyjnego (wyniki tych analiz również zostały uwzględnione w raporcie), do emitentów przekazywane są uwagi w celu uzyskania wyjaśnień lub skorygowania informacji finansowych zawartych w prospekcie.

Podsumowanie przeprowadzonej analizy skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych niebędących funduszami inwestycyjnymi, pod kątem oceny zgodności tych sprawozdań z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności MSSF, stanowi niniejszy raport.

W celach edukacyjnych raport jest publikowany na stronie internetowej KNF. Zagadnienia, o których mowa w zastrzeżeniach podmiotów uprawnionych do badania i stanowiskach dotyczących odmowy wydania opinii / raportu oraz najczęściej występujące niezgodności i braki w zakresie ujawnień wymaganych przez MSSF są także prezentowane na seminarium dla uczestników rynku finansowego, organizowanym corocznie przez UKNF, zwykle w IV kwartale roku, w ramach inicjatywy CEDUR (Centrum Edukacji dla Uczestników Rynku)¹⁵.

W kolejnych latach, dla wypełnienia celów prowadzonego nadzoru, planowane jest kontynuowanie okresowej analizy zgodności sprawozdawczości finansowej emitentów z odpowiednimi regulacjami.

---

¹⁴ Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (t. jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 133, z późn. zm.)

¹⁵ Informacje dotyczące CEDUR dostępne są na stronie internetowej:
http://www.knf.gov.pl/dla_ryнку/edukacja_cedur/index.html

2. OBSZARY NIEZGODNOŚCI Z MSSF – NA PODSTAWIE ANALIZY SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH ORAZ OPINII PODMIOTÓW UPRAWNIONYCH DO BADANIA I ODPOWIEDNIO RAPORTÓW Z PRZEGLĄDU – OBSZARY WYMAGAJĄCE POPRAWY

2.1. Analiza sprawozdań finansowych za rok obrotowy 2015 w świetle opinii podmiotów uprawnionych do badania – zestawienie obszarów niezgodności z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności MSSF

Analizując roczne sprawozdania finansowe emitentów papierów wartościowych niebędących funduszami inwestycyjnymi, Wydział Rachunkowości Departamentu Ofert Publicznych i Informacji Finansowej UKNF zaobserwował, że po dwóch latach (2013-2014) zmniejszającej się liczby emitentów z zastrzeżeniami lub odmową wyrażenia opinii (w odniesieniu do sprawozdań finansowych emitentów za rok obrotowy 2012 wynosiła ona 41 emitentów, za rok obrotowy 2013: 38, a za rok obrotowy 2014: 30 emitentów), liczba ta za rok obrotowy 2015 wyniosła 37 emitentów, co stanowi 23% wzrost w stosunku do poprzedniego roku. Wzrost ten wywołany był w szczególności zwiększoną liczbą opinii z zastrzeżeniami, które dotyczyły 29 emitentów, co stanowi wzrost o 45% (tj. o 9 emitentów), natomiast w przypadku odmów wydania opinii nastąpił spadek o 20% do 8 emitentów (tj. o 2 emitentów). Analiza wykazała, że powody odmowy wyrażenia opinii związane są z zagrożeniem kontynuacji działalności, a ponadto zagadnienie kontynuacji działalności ma największy udział w ogólnej liczbie zastrzeżeń (patrz Wykres 2, str. 17) co spowodowane jest głównie pogorszeniem się kondycji i płynności finansowej niektórych emitentów. Udział liczby emitentów z zastrzeżeniami lub odmową wyrażenia opinii w łącznej liczbie emitentów na koniec roku obrotowego 2015 wzrósł z 7% do 8% w porównaniu do roku poprzedniego.

W odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok obrotowy 2015, opinie o badanych sprawozdaniach finansowych 29 emitentów zawierały zastrzeżenia, natomiast w przypadku 8 emitentów miała miejsce odmowa wyrażenia opinii przez podmiot uprawniony do badania. Największa liczba emitentów z zastrzeżeniami w opiniach o badanych sprawozdaniach finansowych za rok obrotowy 2015 pochodziła z sektorów: przemysł farmaceutyczny (5), usługi inne (4 emitentów), rynek kapitałowy (3), przemysł elektromaszynowy (3) oraz telekomunikacja (3), natomiast odmowy wyrażenia opinii o sprawozdaniu finansowym za ww. okres dotyczyły emitentów z sektorów: informatyka (2), budownictwo (1), energetyka (1), handel hurtowy (1), inne usługi (1), przemysł drzewny (1) oraz przemysł paliwowy (1).

Tabela 2. Liczba emitentów z zastrzeżeniami, odmową wyrażenia opinii lub opinią negatywną w odniesieniu do rocznych skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych za lata obrotowe 2009-2015

Liczba emitentów	rok 2009	rok 2010	rok 2011	rok 2012	rok 2013	rok 2014	rok 2015
Opinie z zastrzeżeniami	54	35	25	29	24	20	29
Odmowy wyrażenia opinii	2	1	4	12	14	10	8
Opinie negatywne	0	0	1	0	0	0	0
RAZEM	56	36	30	41	38	30	37
Liczba emitentów na koniec roku obrotowego*	368	386	403	408	422	441	455
Udział w liczbie emitentów na koniec roku obrotowego	15%	9%	7%	10%	9%	7%	8%

* podana liczba nie obejmuje notowanych na rynku regulowanym funduszy inwestycyjnych zamkniętych oraz emitentów dla których Rzeczpospolita Polska jest państwem przyjmującym

W celu zwrócenia szczególnej uwagi emitentom na konieczność osiągnięcia zgodności z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności z wymogami

MSSF, przedstawiono poniżej zagadnienia, do których odnosiły się stanowiska w sprawie odmowy wyrażenia opinii i odpowiednio zastrzeżenia zamieszczone w opiniach o badanych sprawozdaniach finansowych emitentów za rok obrotowy 2015. Zagadnienia, do których odnosiły się ww. odmowy wyrażenia opinii i zastrzeżenia zostały pogrupowane w sposób ułatwiający odnalezienie określonej tematyki.

2.1.1. Stanowiska w sprawie odmowy wyrażenia opinii związane z zagadnieniami dotyczącymi kontynuacji działalności

Stanowiska w sprawie odmowy wyrażenia opinii zostały wydane ze względu m.in. na następujące okoliczności:

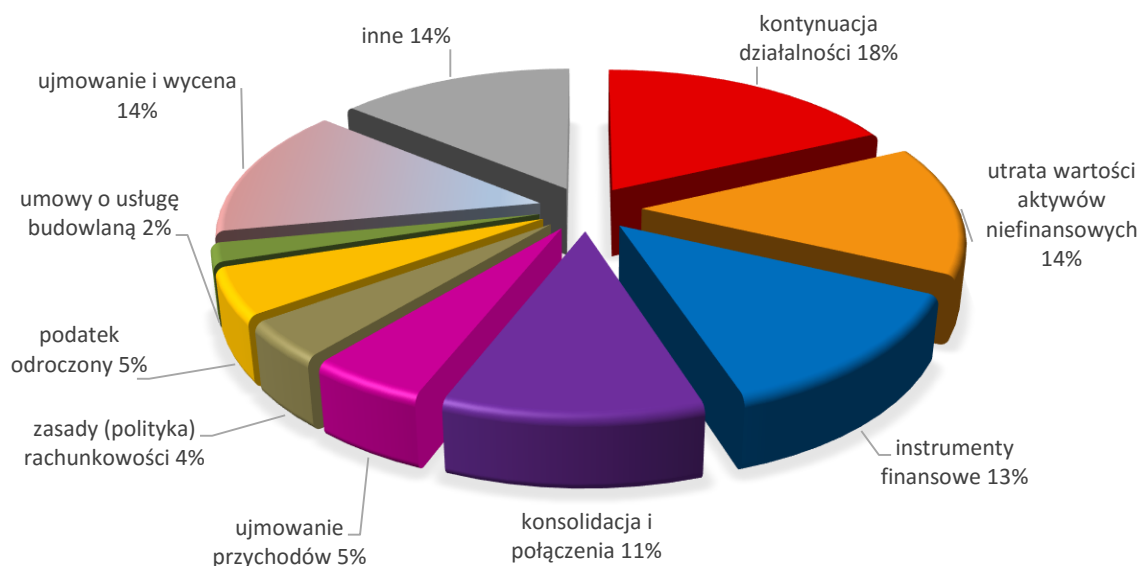
- Istnienie poważnego zagrożenia kontynuacji działalności; brak prowadzenia działalności operacyjnej i osiągnięcia istotnych przychodów ze sprzedaży przy jednoczesnym ponoszeniu kosztów; stopniowe pogarszanie się sytuacji finansowo-majątkowej; ujemne kapitały własne; brak możliwości potwierdzenia, że należności i zobowiązania zostały wykazane w prawidłowej wysokości;
- Sprawozdanie finansowe sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności; stopniowe pogarszanie się sytuacji finansowo-majątkowej; ujemne kapitały własne, w związku z tym istnieje zagrożenie co do możliwości dalszej kontynuacji działalności; do dnia zakończenia badania biegły rewident nie uzyskał wystarczających informacji i dowodów w obszarach: wyceny należności i zobowiązań, wyceny kredytów bankowych i pożyczek oraz ich wymagalności;
- Sprawozdanie finansowe sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności; istnienie istotnej niepewności co do kontynuacji działalności; do dnia wydania stanowiska Sąd nie wydał postanowienia o zawarciu układu, zdaniem Zarządu występują przesłanki do zawarcia układu z wierzycielami; postępowanie na etapie przedłożenia projektu listy wierzytelności; w ramach postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu prowadzone są postępowania egzekucyjne; występowanie wysokiego prawdopodobieństwa, że wartość bilansowa aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego może nie zostać w przyszłości zrealizowana w formie korzyści ekonomicznych; brak możliwości oceny przez biegłego rewidenta dokonanych przekształceń konsolidacyjnych i stosownych not ze względu na istotne zmiany organizacyjne w jednostce i ograniczenie dostępu do danych; istnienie przesłanek wskazujących na wysokie ryzyko utraty wartości składników aktywów w postaci inwestycji w jednostki podporządkowane oraz pozostałych aktywów finansowych (w tym pożyczki udzielonej jednostce zależnej);
- Sprawozdanie finansowe / skonsolidowane sprawozdanie finansowe sporządzone przy założeniu braku kontynuacji działalności; wycena części aktywów niezgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości; nie utworzenie rezerwy na przewidywane zobowiązania, koszty i straty związane z zaprzestaniem prowadzenia działalności;
- Brak możliwości stwierdzenia czy założenie kontynuacji działalności jest zasadne; brak możliwości oceny prawidłowości wartości zobowiązań i rezerw, w związku z nierozpatrzeniem złożonych zażaleń na postanowienie układu; brak możliwości określenia w jakiej części zobowiązania z tyt. udzielonych poręczeń, gwarancji i solidarnej odpowiedzialności wobec podwykonawców, wynikających z kontraktów w ramach umów konsorcjalnych oraz innych zobowiązań, przypadną do zapłaty przez grupę kapitałową; niedokonanie korekty tymczasowego rozliczenia ceny nabycia, w związku z tym brak możliwości wypowiedzenia się o poprawności wartości firmy wynikającej z przejęcia kontroli oraz wartości potencjalnych korekt zw. z ostatecznym rozliczeniem nabycia (w sprawozdaniu finansowym: brak możliwości ustalenia właściwej kwoty odpisu aktualizującego wartość inwestycji); brak możliwości wypowiedzenia się na temat poprawności danych finansowych na dzień 31.12.2014 r. oraz wysokości odpisu do wartości godziwej budynków i budowli na dzień 31.12.2015 r.; brak możliwości wypowiedzenia się na temat poprawności danych finansowych na dzień 31.12.2014 r. oraz wysokości odpisu aktualizującego wartość nieodnawialnych zasobów naturalnych na dzień 31.12.2015 r.; brak możliwości oceny wpływu zmiany metody konsolidacji na wartość inwestycji we wspólnym przedsięwzięciu oraz na dane porównywalne; brak możliwości wypowiedzenia się o poprawności wyceny oraz potrzebie i wartości ewentualnego odpisu aktualizującego wartość certyfikatów inwestycyjnych wyemitowanych przez fundusz pod prawem ukraińskim; brak możliwości wypowiedzenia się o

wartości ostatecznych rozliczeń związanych z inwestycją budowy magazynu gazu w związku z istotną niepewnością finalnego rozwiązania sporu; niedokonanie aktualizacji budżetu kosztowego kontraktu;

- Zagrożenie kontynuacji działalności; sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu, że „Grupa może mieć problemy z kontynuowaniem działalności gospodarczej w dającej się przewidzieć przyszłości”; biegły rewident poinformował, że zarząd „zdecydował o przyjęciu założenia, że prowadzenie dalszej działalności gospodarczej jest na ten moment zagrożone lub nawet może się okazać niemożliwe”; sprawozdanie z całkowitych dochodów wykazuje ujemną sumę całkowitych dochodów; nabyte obligacje oraz posiadane akcje i udziały niezależnych podmiotów wycenione według wartości, którą należy uznać jako „nie ostateczną, odpowiadającą wartości godziwej tych aktywów”; biegłemu rewidentowi nie przedstawiono dokumentacji potwierdzającej możliwości osiągnięcia korzyści i potwierdzenia wartości posiadanego zaangażowania; biorąc pod uwagę poziom aktywów płynnych emitent nie jest w stanie wypełnić zobowiązań wynikających z wyemitowanych obligacji; istnieje również duża niepewność co do realizacji innych zobowiązań; Zarząd zgodnie z Kodeksem spółek handlowych (dalej: ksh) jest zobowiązany do zwołania Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy (dalej: WZA) celem decyzji o dalszym istnieniu spółki;
- Istnienie zagrożeń dotyczących kontynuacji działalności; nieprzedłużenie okresu poszukiwawczego kontraktu do dnia wydania przez biegłego rewidenta stanowiska w sprawie odmowy; istotne ograniczenie możliwości kontynuowania działalności przez grupę kapitałową bez pozyskania dodatkowych, zewnętrznych źródeł finansowania, ostatecznego rozliczenia i uzyskania środków ze sprzedaży udziałów w jednostce zależnej oraz ostatecznego porozumienia z bankami finansującymi; brak ostatecznego porozumienia ws. kredytu zaciągniętego przez jednostkę zależną a grupa nie dysponuje odpowiednią kwotą środków umożliwiających spłatę tego zobowiązania; upływanie terminu spłaty rat kredytu konsorcjalnego; brak ostatecznego rozliczenia transakcji sprzedaży udziałów w jednostce zależnej, z której wpływy stanowią część źródła spłaty kredytów; biegły rewident nie uzyskał dowodów potwierdzających zwrot zaangażowanych kwot w udzieloną pożyczkę;
- Akcjonariusz mniejszościowy wystąpił z pozwem o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwał WZA dot. wniesienia jako wkładu niepieniężnego oraz zbycia całego przedsiębiorstwa spółki; sprawozdanie finansowe sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności; emitent od dnia zbycia przedsiębiorstwa nie podjął nowej działalności operacyjnej; emitent w tym okresie osiągnął tylko przychód z tytułu odsetek od obligacji i nie pozyskał nowych źródeł finansowania; istnienie niepewności co do możliwości pozyskania finansowania dla prowadzenia planowanej działalności gospodarczej; biegłemu rewidentowi nie przedstawiono danych finansowych emitentów dłużnych papierów wartościowych (jednostek powiązanych od emitenta), w które emitent lokował środki pieniężne otrzymane ze zbycia przedsiębiorstwa, w związku z czym biegły rewident nie był w stanie ocenić czy emitent kontroluje te aktywa i czy będzie w stanie osiągnąć z nich korzyści ekonomiczne.

Wykres 2. Tematyka zastrzeżeń zawartych w opiniach o badanych skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych / sprawozdaniach finansowych emitentów za rok obrotowy 2015

Komentarz: W przypadku gdy zastrzeżenie wystąpiło w opinii o badanym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym oraz w opinii o badanym sprawozdaniu finansowym emitenta, w wykresie zostało uwzględnione tylko raz. Wykres nie uwzględnia stanowisk w sprawie odmowy wyrażenia opinii. Na udział procentowy ma wpływ częstotliwość wystąpienia danego zagadnienia w zastrzeżeniach, natomiast w poniższym opisie zagadnień, z którymi związane były zastrzeżenia, poszczególne tematy zostały przedstawione tylko raz.

2.1.2. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi kontynuacji działalności

Zastrzeżenia zamieszczone w opiniach podmiotów uprawnionych do badania odnosiły się do następujących zagadnień związanych z kontynuacją działalności:

- Braku pewności co do wysokości faktycznych zobowiązań spółki, w związku z tym, że postępowanie układowe jest obecnie na etapie oceny przez sąd zgłoszonych list wierzycelności;
- Możliwości istnienia zagrożenia dla kontynuacji działalności w wyniku toczących się postępowań sądowych w związku z próbą "wrogiego" przejęcia spółki i jej majątku; spółka podjęła działania prawne; wysokie prawdopodobieństwo korzystnego dla spółki rozstrzygnięcia sporów sądowych;
- Ujęcia aktywów i źródeł finansowania spółki zależnej, która złożyła wniosek o ogłoszenie upadłości z możliwością zawarcia układu; aktywa tej spółki zostały ujęte jako aktywa związane z działalnością zaniechaną a znak towarowy jako składnik aktywów działalności kontynuowanej; aktywa te są obciążone zobowiązaniami jako działalność zaniechana; wycena aktywów uwzględnia przyszłe pozytywne skutki w postaci zatwierdzenia układu z wierzycielami oraz rozpoczętej w 2016 działalności opartej na dzierżawie aktywów niematerialnych spółki zależnej; ze względu na fakt, że restrukturyzacja tej spółki jest na etapie początkowym biegły rewident nie jest w stanie potwierdzić, że wartość jej aktywów ujęta w skonsolidowanym bilansie odpowiada ich realnej wartości;
- Braku możliwości przewidzenia ostatecznego rozstrzygnięcia toczących się postępowań podatkowych oraz kontrolnych dotyczących prawidłowości rozliczeń podatku VAT, których stroną jest jednostka dominująca; jednostka dominująca odwołała się od wydanych decyzji; w przypadku ewentualnej konieczności zapłaty zobowiązań z tego tytułu, zdaniem biegłego rewidenta, powstałoby istotne zagrożenie dla kontynuacji działalności;

- Utraty wartości udziałów w spółce zależnej ze względu na złą kondycję finansową tej spółki;
- Możliwości zmiany stanu zobowiązań wykazanego w księgach w związku z brakiem złożenia w sądzie listy wierzytelności, nad którą prace zostały zakończone;
- Istnienia poważnych zagrożeń dotyczących kontynuacji działalności dwóch spółek, w tym jednostki dominującej (złożone wnioski o otwarcie postępowań sanacyjnych);
- Występowania na dzień bilansowy przesłanek wskazujących na zagrożenie kontynuacji działalności; suma poniesionych strat w latach poprzednich oraz strata za 2015 rok przewyższa kapitał rezerwowy oraz 1/3 kapitału zakładowego; stosownie do art. 397 ksh WZA powzięło uchwałę o celowości dalszego istnienia spółki; wielkość wskaźników deficytowości, wysoka ujemna wartość kapitału obrotowego netto oraz niski poziom płynności wskazują na istnienie istotnej niepewności co do możliwości kontynuowania działalności; występują również trudności w terminowej spłacie zobowiązań handlowych oraz kredytowych;
- Stwierdzenia przez Zarząd braku okoliczności wskazujących na istnienie poważnych zagrożeń dla kontynuowania działalności, pomimo że jednostka zależna jest w postępowaniu sanacyjnym i nie posiada planu restrukturyzacyjnego; zdaniem biegłego rewidenta w sytuacji braku planu i braku informacji na temat stanowiska wierzycieli dla akceptacji planu istnieje poważne zagrożenie dla kontynuowania działalności w niezmienionym zakresie;
- Występowania na dzień bilansowy przesłanek wskazujących na zagrożenie kontynuacji działalności; bank wypowiedział umowę o kredyt inwestycyjny (wysoki stan zadłużenia z tytułu tego kredytu); występują trudności w spłacie zobowiązań budżetowych oraz handlowych; potwierdzeniem trudnej sytuacji finansowej grupy kapitałowej są: ujemna wartość kapitału własnego oraz kapitału obrotowego netto, niski poziom przychodów ze sprzedaży oraz brak płynności finansowej; zdaniem biegłego rewidenta występuje zagrożenie w postaci wszczęcia postępowania upadłościowego w przypadku braku możliwości spełnienia zaplanowanych działań.

2.1.3. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi utraty wartości aktywów (niefinansowych)

Zastrzeżenia zamieszczone w opiniach podmiotów uprawnionych do badania odnosiły się do następujących zagadnień związanych z utratą wartości aktywów innych niż aktywa finansowe:

- Dokonania w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym odpisu aktualizującego prace rozwojowe prowadzone przez jednostkę zależną (w sprawozdaniu finansowym: odpisu aktualizującego wartość udziałów i pożyczek dotyczących jednostki zależnej, której istotnym aktywem są prace rozwojowe); nie kwestionując wysokości odpisu biegły rewident, w związku z istotną niepewnością co do realizowalności tych aktywów w roku ubiegłym, nie był w stanie potwierdzić jaka część ujętego odpisu dotyczy roku 2015 a jaka lat poprzednich;
- Braku możliwości wypowiedzenia się biegłego rewidenta co do wystarczalności odpisu na wartość towarów w związku z tym, że biegły rewident nie obserwował spisów towarów przeprowadzonych przez zarządę;
- Nieprzeprowadzenia testów na utratę wartości aktywów mimo istnienia przesłanek utraty ich wartości;
- Braku ujawnienia wszystkich informacji wynikających z wymogów par. 126-136 MSR 36 „Utrata wartości aktywów” dotyczących dokonanego odpisu z tytułu utraty wartości udziałów w jednostce zależnej;
- Występowania ryzyka utraty wartości aktywów zawiązanej z ujawnioną niepewnością co do ceny sprzedaży (jednostka dominująca sprzedała po dniu bilansowym cztery jednostki zależne; część ceny sprzedaży (zapłata warunkowa) oparto o prognozy wyników finansowych sprzedanych spółek za rok 2016); biegły rewident nie był w stanie potwierdzić wiarygodności przedstawionych prognoz;
- Braku możliwości określenia przez biegłego rewidenta czy dokonany w roku poprzednim odpis aktualizujący wartość firmy i skonsolidowane aktywa netto spółek zależnych (w sprawozdaniu

finansowym: wartość posiadanych udziałów w spółkach zależnych) został ustalony na bazie wiarygodnych informacji;

- Braku możliwości oceny przez biegłego rewidenta realności wyceny akcji spółki ujętych w sprawozdaniu finansowym (na obecnym etapie zmian w spółce - spółka jest w trakcie zmiany modelu biznesowego i profilu działalności), ze względu na brak możliwości porównania z danymi historycznymi założeń w stosunku do przyszłej rentowności przejętej spółki, przyjętych w przeprowadzonym teście na utratę wartości posiadanych udziałów w tej spółce.

2.1.4. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi instrumentów finansowych

Zastrzeżenia zamieszczone w opiniach podmiotów uprawnionych do badania odnosiły się do następujących zagadnień związanych z instrumentami finansowymi:

- Braku możliwości ocenienia przez biegłego rewidenta czy przeterminowane i nierozliczone do dnia zakończenia badania należności jednostki dominującej, potwierdzone przez dłużników, przyniosą w przyszłości korzyści ekonomiczne z uwagi na brak możliwości wglądu w sytuację finansową tych dłużników;
- Braku możliwości potwierdzenia przez biegłego rewidenta, że wartość aktywów spółki zależnej, która złożyła wniosek o upadłość z możliwością zawarcia układu, ujętej w wycenie certyfikatów inwestycyjnych FIZ, odpowiada jej realnej wartości (wycena uwzględnia przyszłe pozytywne skutki w postaci zatwierdzenia układu z wierzycielami oraz rozpoczętej w 2016 działalności opartej na dzierżawie aktywów niematerialnych spółki zależnej, restrukturyzacja tej spółki jest na etapie początkowym);
- Konieczności utworzenia, zdaniem biegłego rewidenta, odpisu aktualizującego wartość należności od byłej spółki zależnej w związku z ryzykiem niespłacenia tych należności;
- Braku możliwości określenia czy nie byłyby konieczne odpisy aktualizujące wartość należności, które na dzień bilansowy były znacząco przeterminowane, a zarząd nie był w stanie wiarygodnie potwierdzić, że zostaną one spłacone;
- Nieotrzymania przez biegłego rewidenta wystarczającej dokumentacji wskazującej na prawdopodobieństwo realizacji należności od jednostki powiązanej w upadłości układowej, w odniesieniu do której istnieją przesłanki utraty wartości ze względu na sytuację finansową tej jednostki; biegły rewident nie był w stanie ocenić wpływu powyższej kwestii na dane sprawozdanie finansowe;
- Braku przedstawienia biegłemu rewidentowi testów na utratę wartości posiadanych obligacji oraz wystarczających informacji i dowodów na to, że te aktywa przyniosą spodziewane korzyści ekonomiczne; biegły rewident nie był w stanie stwierdzić czy ich wartość zaprezentowana w sprawozdaniu jest prawidłowa;
- Nieotrzymania przez biegłego rewidenta wystarczających dowodów na to, że wartość należności z tytułu sprzedaży akcji i cesji wierzytelności zaprezentowana w sprawozdaniu jest prawidłowa; wymienione aktywa nie zostały objęte odpisami aktualizującymi.

2.1.5. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi konsolidacji i połączeń

Zastrzeżenia zamieszczone w opiniach podmiotów uprawnionych do badania odnosiły się do następujących zagadnień związanych z konsolidacją i połączeniami:

- Braku możliwości wypowiedzenia się co do poprawności wyceny pozycji środka pieniężnego w najistotniejszej jednostce zależnej oraz braku uzyskania przez tę jednostkę potwierdzeń istnienia środków pieniężnych na rachunkach bankowych, innych środków pieniężnych, należności z tytułu dostaw i usług i innych należności;
- Braku możliwości wypowiedzenia się przez biegłego rewidenta co do kompletności ujęcia zobowiązań w najistotniejszej jednostce zależnej ze względu na brak potwierdzeń;

- Braku uzyskania sprawozdania finansowego zagranicznej jednostki zależnej dla celów sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego - przyjęto dane z niebadanych podstawowych elementów sprawozdania finansowego sporządzonego przez tę jednostkę na dzień 30.09.2015 r.;
- Braku możliwości odniesienia się przez biegłego rewidenta do prawidłowości ustalenia wartości wartości firmy i zysków na okazyjnym nabyciu na moment objęcia jednostek zależnych skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym, w związku z brakiem przedstawienia podstaw służących do ustalenia wartości godziwej aktywów netto jednostek zależnych na moment objęcia kontroli;
- Braku wypełnienia postanowień par. B92 i B93 MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, ponieważ sprawozdania finansowe jednostek zależnych nie dotyczą stanu majątkowego oraz finansowego na ten sam dzień bilansowy co skonsolidowane sprawozdanie finansowe, a przedział czasowy pomiędzy datą tych sprawozdań finansowych jest dłuższy niż trzy miesiące; według zarządu jednostki dominującej nie wystąpiły znaczne transakcje lub zdarzenia gospodarcze, które miałyby istotny wpływ na jednostkowe i skonsolidowane sprawozdania finansowe;
- Rozpoznania aktywów i zobowiązań związanych z działalnością zaniechaną w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok 2015 pomimo tego, że formalnie proces likwidacji spółki pośrednio zależnej rozpoczął się po dniu bilansowym; wycena aktywów netto do wartości likwidacyjnej dokonana na podstawie szacunków zarządu (oprócz nieruchomości wycenianej w oparciu o operat szacunkowy); sprawozdanie finansowe spółki pośrednio zależnej nie zostało zbadane przez biegłego rewidenta.

2.1.6. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi ujmowania przychodów

Zastrzeżenia zamieszczone w opiniach podmiotów uprawnionych do badania odnoszą się do następujących zagadnień związanych z ujmowaniem przychodów:

- Zawyżenia, zdaniem biegłego rewidenta, wartości przychodów i odpowiadających im kosztów wykazanych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym ze względu na zastosowane przez grupę kapitałową zasady rachunkowości dot. uznawania przychodów; zdaniem biegłego rewidenta prowadzona przez spółki grupy działalność ma charakter działalności agencyjnej i w związku z tym zgodnie z par. 8 MSR 18 „Przychody” przychód powinna stanowić jedynie uzyskana lub należna prowizja od świadczonych usług;
- Zawyżenia wartości należności oraz wyniku finansowego w związku z wykazaniem w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym przychodów dot. jednostek zależnych, które zdaniem biegłego rewidenta nie spełniają kryteriów przychodu z par. 34 MSR 18 w związku z niepewnością uzyskania korzyści ekonomicznych;
- Zawyżenia wykazanych przychodów i odpowiadających im kosztów wytworzenia w wyniku nieprawidłowego, zdaniem biegłego rewidenta, ujęcia sprzedaży w księgach 2015 roku; zdaniem biegłego rewidenta, biorąc pod uwagę warunki kontraktu, zgodnie z MSR 18, przekazanie towaru armatorowi nie uprawniało do ujęcia przychodu w 2015 r.; przychód powinien zostać ujęty w 2016 r.

2.1.7. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi zasad (polityki) rachunkowości

Zastrzeżenia zamieszczone w opiniach podmiotów uprawnionych do badania odnoszą się do następujących zagadnień związanych z zasadami (polityką) rachunkowości:

- Niezachowania zasady współmierności przychodów i kosztów w wyniku błędnego rozpoznania, zdaniem biegłego rewidenta, podpisanej umowy, w której grupa kapitałowa jest odbiorcą prawa do włókien światłowodowych będących w posiadaniu spółki niepowiązanej, jako leasing finansowy zamiast jako leasing operacyjny, a także błędnego rozpoznania przychodów

powstałych na podstawie umowy, w której grupa jest dostawcą prawa do własnych włókien światłowodowych, jednorazowo w roku 2015 zamiast ich rozliczenia w czasie; ponadto w ocenie biegłego rewidenta treść ekonomiczna transakcji czyli wyraźne odniesienie do siebie nawzajem oraz ekwiwalentny charakter powodują, że grupa nie powinna wykazywać żadnego wyniku finansowego na zawartych transakcjach, wprowadzone księgowania powinny zostać odwrócone a salda bilansowe skompensowane oraz zaprezentowane łącznie (per saldo);

- Braku możliwości wypowiedzenia się przez biegłego rewidenta co do istnienia i prawidłowości wyceny środków trwałych wykazanych w bilansie ze względu na brak inwentaryzacji środków trwałych w najistotniejszej jednostce zależnej od początku istnienia tej spółki (tj. X'2012).

2.1.8. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi podatku odroczonego

Zastrzeżenia zamieszczone w opiniach podmiotów uprawnionych do badania odnoszą się do następujących zagadnień związanych z podatkiem odroczonym:

- Nieoszacowania i nieutworzenia aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w związku z uprawnieniem jednostek zależnych do korzystania z pomocy publicznej w charakterze zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych; mając na uwadze poziom realizowanych wyników, w opinii biegłego rewidenta, spółka powinna oszacować oraz rozpoznać aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego w odniesieniu do kwot pomocy publicznej planowanej do wykorzystania w przyszłych okresach, zgodnie z MSR 12 „Podatek dochodowy”;
- Braku możliwości potwierdzenia przez biegłego rewidenta możliwości rozliczenia aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego ze względu na niepewność przyszłych dochodów grupy kapitałowej związanej z postępowaniami podatkowymi (por. MSR 12);
- Braku możliwości potwierdzenia przez biegłego rewidenta prawdopodobieństwa osiągnięcia dochodu podatkowego, od którego będzie można odpisać ujemną różnicę przejściową dot. odpisu aktualizującego wartości posiadanych udziałów; zdaniem biegłego rewidenta spółka powinna na dzień bilansowy utworzyć odpis aktualizujący wartość ujętego aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego (por. MSR 12).

2.1.9. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi umów o usługę budowlaną

Zastrzeżenia zamieszczone w opiniach podmiotów uprawnionych do badania odnoszą się do następujących zagadnień związanych z umowami o usługę budowlaną:

- Ujęcia w przychodach w latach poprzednich, przy rozliczaniu kontraktów budowlanych, roszczeń w stosunku do zamawiających na niektórych kontraktach, w sytuacji gdy proces postępowania prawnego oraz negocjacje z zamawiającymi nie osiągnęły jeszcze zaawansowanego stadium; wpływ na wynik netto z lat ubiegłych oraz rozpoznane kwoty brutto należne od zamawiających; (por. MSR 11 „Umowy o usługę budowlaną”).

2.1.10. Zastrzeżenia związane z innymi zagadnieniami dotyczącymi ujmowania i wyceny

Zastrzeżenia zamieszczone w opiniach podmiotów uprawnionych do badania odnoszą się do następujących zagadnień związanych z ujmowaniem i wyceną:

- Braku przedstawienia wystarczającej dokumentacji potwierdzającej w sposób jednoznaczny zasadność rozpoznania transakcji sprzedaży i w związku z tym zawyżenia wyniku finansowego netto (ujęto przychody ze sprzedaży i koszt wytworzenia sprzedanych produktów dotyczące niezafakturowanej sprzedaży);
- Nieutworzenia rezerwy na sprawę sądową dotyczącą roszczeń i w związku z tym zawyżenia wyniku finansowego i kapitału własnego;

- Braku możliwości ocenienia przez biegłego rewidenta, na obecnym etapie zmian w spółce zależnej, realności założeń wyceny akcji spółki zależnej, która jest w trakcie rozwoju modelu biznesowego i pozyskiwania nowych partnerów biznesowych, w związku z brakiem możliwości porównania przyjętych założeń z danymi historycznymi; realizacja przyjętych założeń zależy od przyszłych zdarzeń;
- Ujęcia w korespondencji z wynikiem lat ubiegłych dwóch znaczących transakcji dotyczących zmian warunków umów leasingowych, w tym jednego wypowiedzenia umowy; zdaniem biegłego rewidenta skutki tych transakcji powinny być rozliczone przez wynik bieżącego okresu;
- Zawyżenia przychodów i zysku netto w związku z wykazaniem w sprawozdaniu z całkowitych dochodów zrealizowanego wyniku powstałego w wyniku emisji akcji; zdaniem biegłego rewidenta wynik na tej transakcji nie stanowi zysku na działalności i powinien być rozliczony przez kapitał własny; błąd nie miał wpływu na wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej sumy aktywów i pasywów;
- Ujęcia przez jednostkę otrzymanych nieodpłatnie praw wieczystego użytkowania gruntów w bilansie jako środki trwałe, nieruchomości inwestycyjne lub aktywa klasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży, zamiast w ewidencji pozabilansowej; zdaniem biegłego rewidenta prawa te stanowią formę leasingu operacyjnego zgodnie z MSR 17 (por. MSR 17);
- Wyceny w wartości ewidencyjnej składników aktywów w postaci prawa do opłat rocznych z tytułu oddania gruntów w użytkowanie wieczyste, prezentowanych jako nieruchomości inwestycyjne; zdaniem biegłego rewidenta składniki te powinny być wycenione z uwzględnieniem przewidywanych przepływów pieniężnych związanych z tym prawem.

2.1.11. Inne zagadnienia, do których odnoszą się zastrzeżenia

Zastrzeżenia zamieszczone w opiniach podmiotów uprawnionych do badania odnoszą się także do następujących zagadnień:

- Braku możliwości potwierdzenia istnienia zapasów w jednostce dominującej (biegły rewident nie uczestniczył w spisie z natury);
- Braku istotnych ujawnień wymaganych przez MSSF, w tym w szczególności brak prezentacji danych porównawczych według stanu na dzień przejścia na MSSF;
- Na dochód netto spółki składają się głównie odsetki od należności dochodzonych na drodze sądowej, działalność operacyjna przynosi niewielką stratę; od naliczonych odsetek od należności spółka nie otrzymała żadnych wpływów;
- Na podstawie prawomocnego postanowienia sądu spółka zobowiązana jest do zwrotnego przeniesienia aportu w postaci nieruchomości, które zostały zbyte niezgodnie z prawem przez „wrogi” zarząd; jeśli spółka odzyska prawnie nieruchomości odda je zgodnie z wyrokiem;
- Ograniczenia zakresu badania w związku z nieuczestniczeniem przez biegłego rewidenta w spisach z natury w najistotniejszej jednostce zależnej i braku potwierdzenia, że spisem z natury objęto wszystkie miejsca składowania towarów, w tym brak dokumentacji spisu towarów w magazynie głównym;
- Braku możliwości potwierdzenia istnienia zapasów w jednostce dominującej (biegły rewident nie uczestniczył w spisie z natury a stosowany sposób ewidencji zapasów uniemożliwił zastosowanie innych procedur niż spis z natury);
- Zawarcia przez audytora badającego sprawozdanie finansowe zagranicznej jednostki zależnej, w opinii o tym sprawozdaniu, komentarza objaśniającego o braku możliwości potwierdzenia funkcjonowania systemów kontroli wewnętrznej w zagranicznej jednostce zależnej (brak formalnego udokumentowania);
- Zawarcia przez jednostkę dominującą istotnych jednorazowych transakcji sprzedaży, które nie miały bezpośredniego związku z podstawowym przedmiotem działalności oraz zakupu usług związanych z pracami programistycznymi; transakcje zostały zawarte w ramach współpracy z tymi samymi podmiotami; biegły rewident nie otrzymał wystarczających dowodów badania

pozwalających stwierdzić czy transakcje zostały przeprowadzone przy założeniu braku wzajemnych powiązań oraz w oparciu o wartość godziwą aktywów.

2.1.12. Uzupełniające objaśnienia

Dodatkowo przedstawiamy tematykę uzupełniających objaśnień, zamieszczonych w opiniach podmiotów uprawnionych do badania. Uzupełniające objaśnienia odnosiły się m.in. do następujących zagadnień:

- Występowania poważnych zagrożeń co do możliwości kontynuowania działalności przez spółkę w obecnym stanie finansowym z uwagi na niespłacone zobowiązania; możliwość kontynuacji działalności jest uzależniona od przebiegu toczącego się postępowania układowego;
- Niepoddania badaniu jednostek zależnych (zgodne z art. 64 ustawy o rachunkowości);
- Utrzymywania się niskich wskaźników płynności;
- Wskazania istotnych zagrożeń i niepewności co do kontynuacji działalności w dającej się przewidzieć przyszłości tj. w okresie 12 miesięcy od dnia bilansowego; sprawozdanie finansowe jednostki dominującej wykazuje straty powodujące zgodnie z art. 397 ksh obowiązek zwołania walnego zgromadzenia w celu podjęcia uchwały dotyczącej dalszego istnienia jednostki;
- Sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego po raz pierwszy, w związku z powstaniem grupy kapitałowej; jako dane porównywalne zaprezentowano dane z jednostkowego sprawozdania finansowego jednostki dominującej;
- Zwrócenie uwagi na opisaną transakcję sprzedaży instrumentów przeznaczonych do obrotu, w wyniku której powstała należność; należność ta została wyceniona w skorygowanej cenie nabycia z zastosowaniem efektywnej stopy zwrotu na poziomie 5%;
- Zwrócenie uwagi na złą sytuację finansową jednostki zależnej;
- Uwarunkowania dalszej działalności emitenta zatwierdzeniem układu z wierzycielami oraz możliwością wygenerowania nadwyżek na regulowanie zobowiązań; zgodnie z art. 397 ksh zarząd zobowiązany jest do zwołania WZA w celu podjęcia uchwały dotyczącej dalszego istnienia;
- Niepewności co do kontynuacji działalności związanej z roszczeniami konsorcjum dwóch banków oraz roszczeniami obligatariusza;
- Niestwierdzenia, w wyniku przeprowadzonego testu, utraty wartości udziałów w jednostce zależnej, w której prowadzone jest postępowanie sanacyjne; podstawą testu były projekcje przepływów pieniężnych określone na podstawie złożonego do sądu planu restrukturyzacji, niewykonanie prognoz wynikających z planu może wpłynąć na obniżenie wartości posiadanych udziałów; istnienie poważnych zagrożeń kontynuacji działalności spółki, kontynuacja uwarunkowana otwarciem postępowania sanacyjnego, na dzień wydania opinii postępowanie nie było otwarte; poniesiona strata i jej stosunek do wartości kapitałów własnych powodują konieczność podjęcia decyzji co do dalszego istnienia spółki;
- Nadwyżka zobowiązań krótkoterminowych nad aktywami obrotowymi oraz niski wskaźnik płynności, wystąpienie również przesłanki wynikającej z art. 397 ksh obligującej zarząd do zwołania WZA celem powzięcia uchwały dotyczącej dalszego istnienia Spółki;
- Przygotowania wyceny udziałów w jednostce zależnej w restrukturyzacji na bazie prognozowanych przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej przy jednoczesnym założeniu kontynuacji działalności, mimo że jest ona w postępowaniu sanacyjnym; spółka nie ma jeszcze opracowanego planu restrukturyzacji; zdaniem biegłego rewidenta występuje niepewność co do realizacji prognozowanych przepływów;
- Niepewności przygotowanych szacunków, w szczególności prognoz przy analizie utraty wartości aktywów niematerialnych w postaci znaków towarowych;
- Istnienia znaczących niepewności odnośnie zakładanej wielkości portfela zamówień w kolejnych latach;

- Bliskiego okresu zapadalności zobowiązań; gdyby Spółka nie zrealizowała swoich planów dotyczących strategii dalszego finansowania, może mieć to wpływ na zagrożenie kontynuacji działalności;
- Poniesionej straty na działalności operacyjnej i straty netto oraz istotnych sald zobowiązań krótkoterminowych; zdaniem zarządu fakty te nie wskazują, że zachodzi istotna niepewność mogąca budzić poważne wątpliwości co do zdolności do kontynuacji działalności; w wycenie inwestycji w jednostkę zależną uwzględniono nieruchomości posiadane przez tę jednostkę zależną i jej grupę, znaczna część majątku jednostki zależnej i jej grupy stanowi zabezpieczenie kredytów zaciągniętych przez jednostki spoza grupy, a wysokość hipotek przekracza wartość aktywów netto jednostki zależnej i jej grupy.

2.2. Analiza sprawozdań finansowych za I półrocze roku obrotowego 2016 w świetle raportów z przeglądu i odpowiednio stanowisk w sprawie odmowy wydania raportu z przeglądu – zestawienie obszarów niezgodności z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności MSSF

Biorąc pod uwagę raporty z przeglądu półrocznych skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych niebędących funduszami inwestycyjnymi, analiza wskazuje, że utrzymała się tendencja spadkowa łącznej liczby emitentów z zastrzeżeniami lub odmową wydania raportu z przeglądu. W I półroczu 2015 r. nastąpił spadek o 11% w stosunku do I półrocza 2014 (o 4 emitentów) do 32 emitentów, a w I półroczu roku 2016 spadek w porównaniu do I półrocza 2015 roku o 3% (o 1 emitenta) do 31 emitentów, przy czym w I półroczu 2016 r. spadek nastąpił w przypadku odmów wydania raportu z przeglądu (o 36 %, tj. o 4 emitentów), a wzrost w przypadku zastrzeżeń w raportach z przeglądu (o 14%, tj. o 3 emitentów).

Największa liczba emitentów z zastrzeżeniami w raportach z przeglądu sprawozdań finansowych za I półrocze roku obrotowego 2016 pochodziła z sektorów: budownictwo (4), telekomunikacja (4), przemysł elektromaszynowy (3), media (2) oraz inne usługi (2), natomiast odmowy wydania raportu z przeglądu sprawozdania finansowego za ww. okres dotyczyły emitentów z sektorów: przemysł drzewny (2), handel hurtowy (1), energetyka (1), przemysł paliwowy (1), przemysł metalowy (1) oraz inne usługi (1).

Tabela 3. Liczba emitentów z zastrzeżeniami lub odmową wydania raportu z przeglądu w odniesieniu do skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych za I półrocze lat obrotowych 2011-2016

Liczba emitentów	I półrocze 2011	I półrocze 2012	I półrocze 2013	I półrocze 2014	I półrocze 2015	I półrocze 2016
Raporty z zastrzeżeniami	27	34	27	25	21	24
Odmowy wydania raportu	1	9	7	11	11	7
RAZEM	28	43	34	36	32	31
Liczba emitentów na koniec poprzedniego roku obrotowego*	386	403	408	422	441	455
Udział w liczbie emitentów na koniec poprzedniego roku obrotowego	7%	11%	8%	9%	7%	7%

* podana liczba nie obejmuje notowanych na rynku regulowanym funduszy inwestycyjnych zamkniętych oraz emitentów dla których Rzeczpospolita Polska jest państwem przyjmującym

Poniżej przedstawiamy zagadnienia, do których odnosiły się stanowiska w sprawie odmowy wydania raportu i odpowiednio zastrzeżenia zamieszczone w raportach z przeglądu półrocznych skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych niebędących funduszami inwestycyjnymi za I półrocze roku obrotowego 2016. Zagadnienia te zostały pogrupowane w sposób ułatwiający odnalezienie określonej tematyki. Wskazane odniesienia do MSSF należy brać pod uwagę z uwzględnieniem odpowiednio MSR 34 „Śródroczna sprawozdawczość finansowa”.

2.2.1. Stanowiska w sprawie odmowy wydania raportu związane z zagadnieniami dotyczącymi kontynuacji działalności

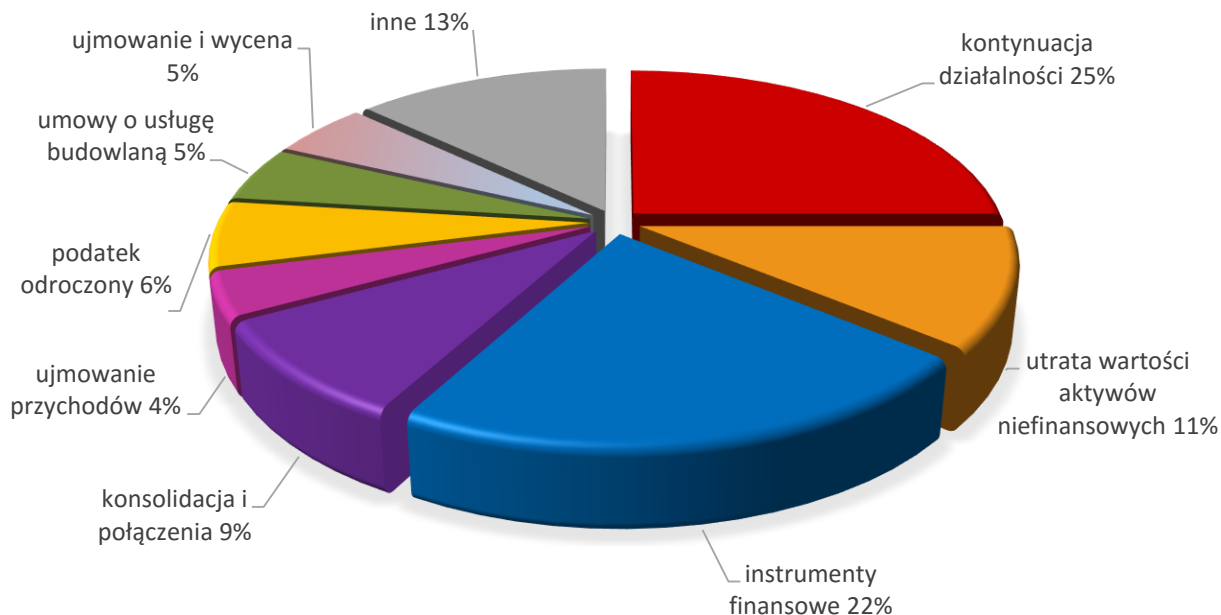
Stanowiska w sprawie odmowy wydania raportu zostały wyrażone ze względu m.in. na następujące okoliczności:

- Sprawozdanie finansowe sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności; stopniowe pogarszanie się sytuacji finansowo-majątkowej; istnienie zagrożenia co do możliwości dalszej kontynuacji działalności; biegły rewident nie może potwierdzić, że w sposób prawidłowy dokonano wyceny kredytów bankowych i pożyczek, a z powodu braku informacji nie może wypowiedzieć się na temat wymagalności tych zobowiązań; istnieje znacząca niepewność co do możliwości spłaty zobowiązań; zatwierdzony układ z wierzycielami jest realizowany z opóźnieniem, a analiza sprawozdania finansowego i ocena wyników działalności wskazuje na istotne ryzyko braku możliwości sfinansowania spłaty zobowiązań układowych z podstawowej działalności; brak wystarczających informacji pozwalających na ocenę transakcji ujętych w księgach w zakresie należności i zobowiązań, w tym w szczególności z lat ubiegłych, w związku z czym brak możliwości potwierdzenia, że należności i zobowiązania zostały wykazane w prawidłowej wysokości; zarząd nie poinformował we wprowadzeniu do sprawozdania finansowego o istnieniu poważnego zagrożenia dla kontynuacji działalności z uwagi na niespłacone zobowiązania;
- Istnienie istotnej niepewności co do kontynuacji działalności, sprawozdanie finansowe sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności; zdaniem zarządu istnieją przesłanki do zawarcia układu z wierzycielami; postępowanie znajduje się na etapie rozpatrzenia przez sędziego komisarza sprzeciwów do listy zgłoszonych wierzytelności; banki złożyły wnioski o zmianę sposobu prowadzenia postępowania na obejmujące likwidację majątku; w ramach postępowania upadłościowego prowadzone są postępowania egzekucyjne; spółka wykazuje aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego, zdaniem biegłego rewidenta występuje wysokie prawdopodobieństwo, że wartość bilansowa tego aktywa może nie zostać w przyszłości zrealizowana w formie korzyści ekonomicznych; brak przejrzystej i kompletnej dokumentacji konsolidacyjnej, zarząd podjął działania w celu ustalenia nowej metodologii przekształceń danych jednostki zależnej i prezentacji danych skonsolidowanych;
- Sprawozdanie finansowe sporządzone przy założeniu braku kontynuacji działalności; dokonano urealnienia wyceny majątku zgodnie z posiadaną na ten moment wiedzą; odpisy z tytułu utraty wartości rzeczowego majątku trwałego i aktywów finansowych zostały sporządzone w oparciu o możliwe do uzyskania ceny sprzedaży netto według aktualnej wiedzy zarządu, a w związku z trwającymi na nieruchomościach egzekucjami komorniczymi, realne wartości mogą zostać zaewidencjonowane w księgach dopiero po ich rozliczeniu; przedstawione biegłemu rewidentowi dowody nie pozwalają na potwierdzenie prawidłowości dokonanej wyceny;
- Grupa nie posiada zawartych umów potwierdzających możliwość uzyskania finansowania zewnętrznego, które pozwoli na prowadzenie dalszej działalności oraz wypełnienie zobowiązań koncesyjnych; bez pozyskania dodatkowych zewnętrznych źródeł finansowania oraz ostatecznego porozumienia z bankami finansującymi, możliwość kontynuowania działalności jest istotnie ograniczona; grupa nie dysponuje odpowiednią kwotą środków pieniężnych umożliwiającą spłatę kredytu zaciągniętego przez jednostkę zależną; do dnia wydania raportu biegły rewident nie uzyskał dowodów potwierdzających zwrot zaangażowanych kwot w udzieloną pożyczkę, w konsekwencji nie jest w stanie potwierdzić istnienia i prawidłowości wyceny udzielonej pożyczki wykazanej w bilansie; sprawozdanie finansowe sporządzono przy założeniu kontynuacji działalności i nie zawiera korekt dotyczących odmiennych zasad wyceny, wprowadzenie korekt

mogłoby wpłynąć na istotny spadek aktywów netto; biegły rewident nie uzyskał wystarczających dowodów dotyczących możliwości spłaty, bądź restrukturyzacji przeterminowanego zadłużenia oraz planów grupy dotyczących możliwości uzyskania dodatkowych źródeł finansowania, które umożliwiłyby jej kontynuację działalności;

- Istotne zagrożenie co do kontynuacji działalności (zadłużenie z tyt. zobowiązań podatkowych oraz wynagrodzeń, nieterminowe regulowanie zobowiązań handlowych, sprawozdanie nie uwzględnia potencjalnych zobowiązań z tytułu odsetek ustawowych od przeterminowanych zobowiązań, zobowiązania krótkoterminowe przewyższają aktywa obrotowe, spółki z grupy posiadają wymagalne zobowiązania z tytułu umów kredytowych - nie zostało zawarte porozumienie między spółkami a bankami, ogłoszenie upadłości jednostki zależnej, majątek grupy obciążony ustanowionymi hipotekami); brak wyceny nieruchomości inwestycyjnej w wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży, biegły rewident nie był w stanie ocenić czy byłyby konieczne korekty; brak testów na utratę wartości udziałów, pomimo istnienia przesłanek utraty wartości; brak informacji od kancelarii prawnych na temat spraw sądowych i spornych (brak możliwości oceny kompletności i prawidłowości wyceny zobowiązań i rezerw); biegły rewident nie uzyskał dowodów potwierdzających założenia w teście na utratę wartości; stwierdzenie braku występowania przesłanek utraty wartości w stosunku do znaku towarowego; brak wyliczeń straty z tytułu utraty wartości pożyczek udzielonych spółkom zależnym, pomimo istnienia obiektywnych dowodów utraty wartości;
- Istnienie znaczącej niepewności co do zdolności do kontynuacji działalności; złożony wniosek o otwarcie postępowania sanacyjnego w związku z wszczęciem postępowania egzekucyjnego przez bank z tytułu wypowiedzianej umowy kredytowej; brak możliwości uregulowania przeterminowanych zobowiązań publiczno-prawnych; źródłem spłaty zobowiązań, zgodnie z propozycjami układowymi w planie restrukturyzacyjnym, ma być przeprowadzenie transakcji sprzedaży, biegły rewident nie uzyskał wystarczających dowodów potwierdzających możliwość sprzedaży; biegły rewident nie uzyskał wystarczających dowodów potwierdzających możliwość realizacji planów, w tym w zakresie pozyskania nowych źródeł finansowania;
- Otwarte postępowanie sanacyjne; istnienie zagrożenia co do możliwości dalszej kontynuacji działalności przez spółkę; sprawozdanie finansowe sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności; biegły rewident nie był w stanie stwierdzić czy założenie kontynuacji działalności jest zasadne ze względu na brak planu restrukturyzacyjnego (krótki okres od otwarcia postępowania); strata przekraczająca sumę kapitałów zapasowego i rezerwowego oraz 1/3 kapitału zakładowego, konieczność zwołania WZA; brak możliwości stwierdzenia czy i w jakim stopniu wartość rzeczowych aktywów trwałych przyniesie w przyszłości zakładane korzyści ekonomiczne; wypowiedzenie umów kredytowych i pożyczek przed złożeniem wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego, biegły rewident nie był w stanie wypowiedzieć się o ostatecznej wysokości zobowiązań oraz w jakim terminie powinna nastąpić spłata, co ma wpływ na prezentację zobowiązań w sprawozdaniu finansowym.

Wykres 3. Tematyka zastrzeżeń zawartych w raportach z przeglądu skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych emitentów za I półrocze roku obrotowego 2016

Komentarz: W przypadku gdy zastrzeżenie wystąpiło w raporcie z przeglądu skonsolidowanego sprawozdania finansowego oraz w raporcie z przeglądu sprawozdania finansowego emitenta, w wykresie zostało uwzględnione tylko raz. Wykres nie uwzględnia stanowisk w sprawie odmowy wydania raportu z przeglądu. Na udział procentowy wpływ ma częstotliwość wystąpienia danego zagadnienia w zastrzeżeniach, natomiast w poniższym opisie zagadnień, z którymi związane były zastrzeżenia, poszczególne tematy zostały przedstawione tylko raz.

2.2.2. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi kontynuacji działalności

Zastrzeżenia zamieszczone w raportach z przeglądu odnosiły się do następujących zagadnień związanych z kontynuacją działalności:

- Otwarcia postępowania sanacyjnego; przyjęty do realizacji w postępowaniu wstępny plan restrukturyzacji jest realizowany;
- Sporządzenia śródrocznego sprawozdania finansowego przy założeniu kontynuacji działalności; zarząd poinformował o istnieniu zagrożeń dla możliwości kontynuowania działalności i podejmowanych działaniach, które mają na celu zawarcie układu z wierzycielami w celu dalszego funkcjonowania;
- Niezłożenia Sędziemu Komisarzowi planu restrukturyzacyjnego; niezakończenia procesu spisu inwentarza masy sanacyjnej oraz spisu wierzytelności; sprawozdanie finansowe nie zawiera ewentualnych korekt z tego tytułu;
- Braku pewności co do wysokości faktycznych zobowiązań spółki; postępowanie układowe nie zostało zakończone; ostateczne propozycje układowe zostaną przedstawione po weryfikacji i uprawomocnieniu się list wierzytelności;
- Ujęcia w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym aktywów i źródeł finansowania spółki zależnej, która złożyła wniosek o ogłoszenie upadłości z możliwością zawarcia układu; aktywa tej spółki zostały ujęte jako aktywa związane z działalnością zaniechaną a znak towarowy jako składnik aktywów działalności kontynuowanej; aktywa te są obciążone zobowiązaniami jako

działalność zaniechana; wycena aktywów uwzględnia przyszłe pozytywne skutki w postaci zatwierdzenia układu z wierzycielami oraz rozpoczętej w 2016 roku działalności opartej na dzierżawie aktywów niematerialnych spółki zależnej; ze względu na fakt, że restrukturyzacja tej spółki jest na etapie początkowym biegły rewident nie jest w stanie potwierdzić, że wartość jej aktywów ujęta w skonsolidowanym bilansie odpowiada ich realnej wartości;

- Braku możliwości przewidzenia ostatecznego rozstrzygnięcia toczących się postępowań podatkowych oraz kontrolnych dot. prawidłowości rozliczeń podatku VAT, których stroną jest jednostka dominująca; jednostka dominująca odwołała się od wydanych decyzji; w przypadku ewentualnej konieczności zapłaty zobowiązań z tego tytułu, zdaniem biegłego rewidenta, powstałoby istotne zagrożenie dla kontynuacji działalności;
- Istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuacji działalności; sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego przy założeniu kontynuowania działalności; postanowienie o otwarciu postępowania sanacyjnego wobec jednostki dominującej; zarządca złożył do sądu plan restrukturyzacyjny; wniosek o upadłość jednostki pośrednio zależnej;
- Ustalania spisu wierzytelności w związku z postępowaniem restrukturyzacyjnym; zamknięcie spisu pozwoli na kompletne ujęcie zobowiązań;
- Sporządzenia sprawozdania finansowego przy założeniu kontynuowania działalności; uzależnienie dalszego funkcjonowania od procesu restrukturyzacji w spółce zależnej, w której emitent posiada 100% udziałów a głównym dochodem są wpływy z tytułu dzierżawy znaku towarowego; ryzyko umorzenia postępowania i zmiana na likwidacyjne oraz niezawarcia układu z wierzycielami zarówno w jednostce, jak i jednostce zależnej; Sąd wydał postanowienie o otwarciu postępowania sanacyjnego wobec jednostki oraz wyznaczył zarządcę masy sanacyjnej;
- Możliwości wystąpienia trudności w terminowej spłacie zobowiązań ze względu na sytuację finansową w zakresie płynności i zadłużenia grupy; zobowiązania krótkoterminowe przewyższają wartość majątku obrotowego; spełniona przesłanka art. 397 ksh zobowiązująca zarząd do niezwłocznego zwołania WZA w celu powzięcia uchwały dotyczącej dalszego istnienia;
- Wygaśnięcia umów kredytowych z bankami; oraz braku ich przedłużenia do dnia zakończenia przeglądu;
- Istnienia, zdaniem biegłego rewidenta, znaczącej niepewności co do kontynuacji działalności emitenta i jego grupy kapitałowej ze względu na trwające postępowania restrukturyzacyjne w jednostce dominującej emitenta oraz jednostce zależnej; sprawozdanie finansowe sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności, zarząd wskazał jedynie na kluczowy wpływ tych postępowań;
- Możliwości wystąpienia trudności w terminowej spłacie zobowiązań ze względu na sytuację finansową w zakresie płynności i zadłużenia grupy; zobowiązania krótkoterminowe przewyższają wartość majątku obrotowego;
- Braku możliwości stwierdzenia przez biegłego rewidenta jaka część rozwiązania rezerwy na skutki możliwej odpowiedzialności z tytułu udzielonych poręczeń, gwarancji i solidarnej odpowiedzialności wobec podwykonawców oraz na inne nieujęte zobowiązania powinna zostać ujęta w wyniku za okres 6 miesięcy zakończonych 30.06.2016 r. oraz wypowiedzenia się w kwestii poprawności prezentowanych danych porównawczych na dzień 31.12.2015 r.; jednostka w upadłości układowej; w okresie sprawozdawczym grupa wykorzystała część rezerwy m.in. w związku z ujęciem zobowiązań układowych.

2.2.3. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi utraty wartości aktywów (niefinansowych)

Zastrzeżenia zamieszczone w raportach z przeglądu odnosiły się do następujących zagadnień związanych z utratą wartości aktywów innych niż aktywa finansowe:

- Nieprzeprowadzenia testów na utratę wartości w odniesieniu do środków trwałych, wartości niematerialnych oraz zapasów pomimo wystąpienia okoliczności, które mogą wskazywać, że mogły one częściowo utracić przydatność ekonomiczną;

- Braku możliwości zweryfikowania przez biegłego rewidenta prawidłowości przyjętego szacunku wartości odzyskiwalnej aktywów wchodzących w skład segmentu, ze względu na brak możliwości potwierdzenia w sposób wystarczający wiarygodności przyjętych do testu założeń dotyczących wzrostu przychodów i zakładanej zyskowności od 2017 r., z uwagi na niepewność ich realizacji wynikającą z czynników znajdujących się poza kontrolą emitenta; emitent przeprowadził test na utratę wartości segmentu na dzień 31.12.2015 r., na dzień 30.06.2016 nie stwierdzono przesłanek utraty wartości i nie zrobiono ponownego testu;
- Braku przeprowadzenia testów na utratę wartości aktywów, w kolejnym już okresie sprawozdawczym, pomimo istnienia przesłanek świadczących o możliwości utraty wartości tych aktywów;
- Braku możliwości wypowiedzenia się o prawidłowości ujęcia efektu odpisu aktualizującego wartość wartości firmy w wyniku finansowym oraz wykazanej wartości firmy na koniec okresu sprawozdawczego oraz w danych porównawczych;
- Braku możliwości wypowiedzenia się na temat prawidłowości obciążenia wyniku finansowego odpisem aktualizującym wartość inwestycji w jednostkę zależną oraz prawidłowości wyceny tych aktywów zaprezentowanych w danych porównawczych;
- Braku możliwości oceny przez biegłego rewidenta realności wyceny akcji spółki (na obecnym etapie zmian w spółce - spółka jest w trakcie zmiany modelu biznesowego i profilu działalności) ujętych w sprawozdaniu finansowym, ze względu na brak możliwości porównania z danymi historycznymi założeń w stosunku do przyszłej rentowności przejętej spółki, przyjętych w przeprowadzonym teście na utratę wartości posiadanych udziałów w tej spółce; przyjęte założenia zależą od przyszłych zdarzeń.

2.2.4. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi instrumentów finansowych

Zastrzeżenia zamieszczone w raportach z przeglądu odnosiły się do następujących zagadnień związanych z instrumentami finansowymi:

- Nieprzedstawienia biegłemu rewidentowi danych pozwalających na potwierdzenie ujawnionych informacji dotyczących ryzyka kredytowego związanego z należnościami;
- Braku ujawnień w zakresie instrumentów finansowych, w szczególności informacji jakościowych i ilościowych dotyczących ryzyka płynności i ryzyka rynkowego (zdaniem biegłego rewidenta brak jest istotny ze względu na znaczny udział zobowiązań finansowych w strukturze źródeł finansowania, występujące zobowiązania przeterminowane oraz zagrożenie kontynuacji działalności);
- Występowania istotnego ryzyka dotyczącego uzyskania korzyści ekonomicznych z tytułu sprzedaży jednostek zależnych spowodowanego ujawnioną niepewnością co do ceny sprzedaży (zapłata warunkowa) opartej o prognozy wyników finansowych sprzedanych jednostek zależnych na rok 2016 i tym samym niepewnością dotyczącą ostrożnej wyceny należności i w związku z tym występowania zdefiniowanego przez biegłego rewidenta ryzyka utraty wartości należności związanej;
- Braku możliwości ocenienia, z uwagi na brak możliwości wglądu w sytuację finansową dłużników, czy wykazane w sprawozdaniu finansowym przeterminowane i nierozliczone do dnia zakończenia przeglądu sprawozdania finansowego należności jednostki dominującej przyniosą w przyszłości korzyści ekonomiczne;
- Istotnej niepewności odnośnie finalnego rezultatu sporu; emitent wykazuje należności, których rozliczenie jest przedmiotem sporu; biorąc pod uwagę niepewność odnośnie finalnego rezultatu sporu oraz brak dokumentacji wskazującej na realizowalność tej należności biegły rewident nie był w stanie ocenić wpływu tej kwestii na sprawozdania finansowe, w tym na wykazywane w nich należności oraz wynik finansowy;

- Braku możliwości zweryfikowania przez biegłego rewidenta czy niezbędne są odpisy aktualizujące na należności, które są znacząco przeterminowane a brak jest informacji i wyjaśnień na temat możliwości ich spłaty;
- Braku możliwości wypowiedzenia się o poprawności wyceny oraz potrzebie i wartości ewentualnego odpisu aktualizującego wartość certyfikatów inwestycyjnych wyemitowanych przez fundusz zorganizowany według prawa ukraińskiego;
- Spółka jest stroną sporu dotyczącego rozliczeń z tytułu jednego z kontraktów budowlanych; przedmiotem sporu jest część należności; biegły rewident nie był w stanie ocenić wpływu tej kwestii na śródroczne sprawozdanie finansowe, w tym wykazane należności i wynik netto, ze względu na istotną niepewność odnośnie finalnego rezultatu sporu oraz brak wystarczającej dokumentacji wskazującej na termin oraz prawdopodobieństwo realizacji tej należności;
- Nieprzedstawienia wystarczającej dokumentacji wskazującej na prawdopodobieństwo realizacji należności od jednostki zależnej w postępowaniu upadłościowym i w związku z tym biegły rewident nie był w stanie ocenić wpływu tej kwestii na sprawozdanie finansowe;
- Nieprzedstawienia biegłemu rewidentowi testów na utratę wartości aktywów w postaci obligacji oraz niedostarczenia wystarczających informacji i dowodów na to, że inwestycje te przyniosą spodziewane korzyści ekonomiczne, a tym samym biegły rewident nie był w stanie stwierdzić, czy zaprezentowana wartość jest prawidłowa;
- Braku objęcia odpisami aktualizującymi aktywów w postaci należności z tytułu sprzedaży akcji, cesji wierzytelności oraz należności z tytułu objęcia obligacji; zdaniem jednostki dominującej należności te nie są zagrożone, jednakże biegły rewident nie otrzymał wystarczających dowodów, że zaprezentowana wartość jest prawidłowa;
- Nieprzedstawienia biegłemu rewidentowi testów na utratę wartości aktywów w postaci obligacji, wyemitowanych przez podmiot spoza Grupy, nabytych w drodze konwersji wierzytelności oraz niedostarczenia wystarczających informacji i dowodów na to, że inwestycje te przyniosą spodziewane korzyści ekonomiczne, a tym samym biegły rewident nie był w stanie stwierdzić, czy zaprezentowana wartość jest prawidłowa.

2.2.5. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi konsolidacji i połączeń

Zastrzeżenia zamieszczone w raportach z przeglądu odnosiły się do następujących zagadnień związanych z konsolidacją i połączeniami:

- Braku wprowadzenia jednolitych zasad rachunkowości dla grupy kapitałowej oraz niepoddania badaniu ani przeglądowi przez biegłego rewidenta sprawozdań finansowych i dokumentacji konsolidacyjnej jednostek zależnych i w związku z tym istnienie niepewności co do zbieżności zasad rachunkowości i prezentacji danych w sprawozdaniach finansowych jednostek grupy kapitałowej, włączonych do skonsolidowanego sprawozdania finansowego;
- Występowania różnic w danych o wartości wzajemnych transakcji oraz saldach rozrachunków dotyczących spółek podlegających konsolidacji, wynikających ze sprawozdań finansowych oraz dokumentacji konsolidacyjnej tych jednostek; gdyby jednostki grupy uzgodniły wartość sald i transakcji między sobą mogłoby to wpłynąć na wartość dokonanych wyłączeń konsolidacyjnych;
- Nieuzyskania sprawozdania finansowego zagranicznej spółki zależnej - przyjęto dane na 30.09.2015, które w korektach konsolidacyjnych zostały wyłączone;
- Braku wypełnienia postanowień par. B92 i B93 MSSF 10, ponieważ sprawozdania finansowe jednostek zależnych nie dotyczą stanu majątkowego oraz finansowego na ten sam dzień bilansowy co skonsolidowane sprawozdanie finansowe, a przedział czasowy pomiędzy datą tych sprawozdań finansowych jest dłuższy niż trzy miesiące; według zarządu jednostki dominującej nie wystąpiły znaczne transakcje lub zdarzenia gospodarcze, które miałyby istotny wpływ na jednostkowe i skonsolidowane sprawozdania finansowe;

- Ustalenia wartości firmy na podstawie wartości księgowej aktywów netto na dzień przejęcia; niedokonania korekty tymczasowego rozliczenia ceny nabycia, a tym samym nieujęcia wartości godziwej możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów oraz przejętych zobowiązań.

2.2.6. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi ujmowania przychodów

Zastrzeżenia zamieszczone w raportach z przeglądu odnosiły się do następujących zagadnień związanych z ujmowaniem przychodów:

- Zawyżenia wartości należności oraz wyniku finansowego w związku z wykazaniem w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym przychodów dot. jednostek zależnych, które zdaniem biegłego rewidenta nie spełniają kryteriów przychodu z par. 34 MSR 18 „Przychody” w związku z niepewnością uzyskania korzyści ekonomicznych;
- Zawyżenia wykazanych przychodów i odpowiadających im kosztów wytworzenia za poprzedni okres sprawozdawczy oraz zaniżenia przychodów i odpowiadających im kosztów wytworzenia za bieżący okres sprawozdawczy w wyniku nieprawidłowego, zdaniem biegłego rewidenta, ujęcia sprzedaży w księgach 2015 roku; zdaniem biegłego rewidenta, biorąc pod uwagę warunki kontraktu, zgodnie z MSR 18, przekazanie towaru armatorowi nie uprawniało do ujęcia przychodu w księgach 2015 r.; przychód powinien zostać ujęty w 2016 r.

2.2.7. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi podatku odroczonego

Zastrzeżenia zamieszczone w raportach z przeglądu odnosiły się do następujących zagadnień związanych z podatkiem odroczonym:

- Nieoszacowania oraz nierozpoznanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w odniesieniu do kwoty niewykorzystanej przez jednostki zależne pomocy publicznej na poszczególne daty bilansowe zaprezentowane w skróconym śródrocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym zgodnie z MSR 12 „Podatek odroczony”;
- Występowania istotnej niepewności dotyczącej możliwości zrealizowania w przyszłości spodziewanych korzyści ekonomicznych związanych z aktywami z tytułu odroczonego podatku dochodowego (jednostka od 2014 roku ponosi straty podatkowe); zarząd nie przedstawił wystarczającego uzasadnienia w zakresie trybu uzyskiwania korzyści ekonomicznych z tytułu podatku odroczonego;
- Braku możliwości potwierdzenia przez biegłego rewidenta możliwości rozliczenia aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego ze względu na niepewność przyszłych dochodów spółki, związaną z postępowaniami podatkowymi.

2.2.8. Zastrzeżenia związane z zagadnieniami dotyczącymi umów o usługę budowlaną

Zastrzeżenia zamieszczone w raportach z przeglądu odnosiły się do następujących zagadnień związanych z umowami o usługę budowlaną:

- Braku przedstawienia biegłemu rewidentowi kalkulacji założonych budżetów oraz wyjaśnień odnośnie różnic między poziomem kosztów poniesionych a planowanych do poniesienia, wycena umów o usługi jest sporządzana na podstawie uproszczonych harmonogramów przychodów i kosztów; wnioski wynikające z analizy występujących różnic mogłyby wskazywać na konieczność aktualizacji ustalenia kosztów planowanych do poniesienia, co mogłoby mieć wpływ na wyniki realizowanych umów o usługi; nie przedstawiono wyjaśnień dotyczących nieobjęcia wyceną jednej z umów;
- Ujęcia w przychodach w latach poprzednich, przy rozliczaniu kontraktów budowlanych, roszczeń w stosunku do zamawiających na niektórych kontraktach, w sytuacji gdy proces postępowania prawnego oraz negocjacje z zamawiającymi nie osiągnęły jeszcze zaawansowanego stadium;

wpływ na wynik netto z lat ubiegłych oraz rozpoznane kwoty brutto należne od zamawiających (por. MSR 11 „Umowy o usługę budowlaną”);

- Istotnej niepewności odnośnie finalnego rezultatu sporu dotyczącego realizacji jednego z kontraktów budowlanych, braku wystarczającej dokumentacji wskazującej na termin oraz prawdopodobieństwo realizacji nierozliczonych należności, a także braku możliwości oceny wpływu na sprawozdanie finansowe powyższej kwestii, także ze względu na konsekwencje związane z możliwym obciążeniem grupy karą umowną.

2.2.9. Zastrzeżenia związane z innymi zagadnieniami dotyczącymi ujmowania i wyceny

Zastrzeżenia zamieszczone w raportach z przeglądu odnosiły się do następujących zagadnień związanych z ujmowaniem i wyceną:

- Ujęcia przez jednostkę otrzymanych nieodpłatnie praw wieczystego użytkowania gruntów w bilansie jako środki trwałe, nieruchomości inwestycyjne lub aktywa klasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży, zamiast w ewidencji pozabilansowej; zdaniem biegłego rewidenta prawa te stanowią formę leasingu operacyjnego zgodnie z MSR 17 „Leasing”;
- Ujęcia nabytych odpłatnie praw wieczystego użytkowania gruntów jako majątek trwały zamiast jako leasing operacyjny zgodnie z MSR 17;
- Zawyżenia wartości nieruchomości inwestycyjnej (zabudowanej nieruchomości gruntowej) w związku z zastosowaniem metody wyceny do wartości godziwej tej nieruchomości nieuwzględniającej wpływu wysokości przychodów z tytułu czynszu wynikającego z obowiązującej umowy dzierżawy całości tej nieruchomości, zgodnie z wymogami MSR 40 „Nieruchomości inwestycyjne”.

2.2.10. Inne zagadnienia, do których odnosiły się zastrzeżenia

Zastrzeżenia zamieszczone w raportach z przeglądu odnosiły się także do następujących zagadnień:

- Nieutworzenia rezerw na skutki finansowe otrzymanych decyzji Urzędu Kontroli Skarbowej zobowiązujących do zapłaty podatku VAT wraz z odsetkami; otrzymane decyzje nie są ostateczne i zarząd złożył odwołanie;
- Niezgodności pomiędzy danymi ujawnionymi w poszczególnych punktach sprawozdania finansowego;
- Braku przedstawienia biegłemu rewidentowi niezbędnych wyjaśnień pozwalających na potwierdzenie przez biegłego rewidenta danych zawartych w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych; w trakcie analizy biegły rewident stwierdził różnice pomiędzy danymi w dokumentacji konsolidacyjnej poszczególnych spółek i danymi w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym;
- Braku ujawnień w zakresie: przychodów ze sprzedaży oraz zmian wartości szacunkowych wynikających z wyceny umów o usługi (istotne zmniejszenie wartości przychodów w porównaniu do okresu porównawczego, wyniki szacunków w tym zakresie w znacznym stopniu wpływają zarówno na sumę bilansową jak i na wynik grupy), czynników przyjętych do określenia segmentów oraz wyjaśnień sposobu pomiaru wyniku segmentu (MSSF 8 „Segmenty operacyjne”), transakcji z członkami kluczowego personelu kierowniczego, nowych lub zmienionych MSSF zastosowanych po raz pierwszy wraz z oceną wpływu takiego zastosowania na sprawozdanie finansowe;
- Na dochód netto spółki składają się głównie odsetki od należności dochodzonych na drodze sądowej, działalność operacyjna przynosi niewielką stratę; od naliczonych odsetek od należności spółka nie otrzymała żadnych wpływów;
- Na podstawie prawomocnego postanowienia sądu spółka zobowiązana jest do zwrotnego przeniesienia aportu w postaci nieruchomości, które zostały zbyte niezgodnie z prawem przez „wrogi” zarząd; jeśli spółka odzyska prawnie nieruchomości odda je zgodnie z wyrokiem;

- Przewidywanego okresu zakończenia inwentaryzacji w drodze spisu z natury środków trwałych i zapasów; po ustaleniu stanu faktycznego zostanie skorygowana wartość środków trwałych i zapasów.

2.2.11. Uzupełniające objaśnienia

Dodatkowo przedstawiamy tematykę uzupełniających objaśnień, zamieszczonych w raportach z przeglądu. Uzupełniające objaśnienia odnosiły się m.in. do następujących zagadnień:

- Istnienia niepewności, które mogą powodować poważne zagrożenie co do zdolności kontynuowania działalności przez spółkę i grupę;
- Niepoddania badaniu jednostek zależnych (por. art. 64 ustawy o rachunkowości);
- Podtrzymania wyceny udziałów w jednostce zależnej w restrukturyzacji, według stanu na 31.12.2015 r., przygotowanej na bazie prognozowanych przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej przy jednoczesnym założeniu kontynuacji działalności, pomimo że znajduje się ona w postępowaniu sanacyjnym; zdaniem biegłego rewidenta w dalszym ciągu występuje znacząca niepewność co do realizacji prognozowanych przepływów;
- Istnienia znaczących niepewności odnośnie zakładanej wielkości portfela zamówień w kolejnych latach;
- Istotnej niepewności co do zdolności do kontynuacji działalności; zobowiązania krótkoterminowe przewyższają aktywa obrotowe i aktywa trwałe zakwalifikowane jako przeznaczone do sprzedaży; wskazania zagrożeń związanych z realizacją przez jednostkę dominującą zatwierdzonego układu z wierzycielami, w szczególności dotyczących uzgodnień konwersji zadłużenia wobec wierzycieli jednostki dominującej na jej obligacje, skuteczności realizacji założeń planu finansowego, w tym dezinwestycji nieoperacyjnych aktywów trwałych, a także rozwoju działalności operacyjnej spółek grupy.

2.3. Analiza sprawozdań finansowych – zestawienie obszarów niezgodności z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności MSSF – obszary wymagające poprawy

W tej części raportu przedstawiamy obszary niezgodności z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności z wymogami MSSF, w tym braki ujawnień lub ujawnienia w niepełnym zakresie, których wystąpienie zostało stwierdzone w wyniku przeprowadzonej w roku 2016 analizy skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych sporządzonych przez emitentów papierów wartościowych niebędących funduszami inwestycyjnymi. Analiza dotyczyła rocznych skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych sporządzonych za rok obrotowy 2015. Ponadto zostały nią objęte śródroczne skonsolidowane sprawozdania finansowe / sprawozdania finansowe sporządzone za okresy roku obrotowego 2016, a także historyczne informacje finansowe podmiotów ubiegających się o zatwierdzenie prospektu emisyjnego, z uwzględnieniem metod wyboru sprawozdań finansowych do analizy. W związku z prowadzonymi działaniami nadzorczymi wystąpiły również przypadki analizy skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych za okresy wcześniejsze od wyżej wymienionych.

Część z prezentowanych niezgodności z MSSF dotyczyła jedynie pojedynczych przypadków. Z kolei stosunkowo liczne były przypadki, gdy ujawnienia zostały dokonane przez emitentów w sposób wzbudzający wątpliwości co do kompletności i przydatności ujawnianych informacji.

Pragniemy zwrócić uwagę emitentom i odpowiednio biegłym rewidentom, że informacje finansowe, jeżeli mają być użyteczne, muszą się cechować przydatnością i wierną prezentacją, natomiast aby być w pełni wierną, prezentacja powinna być kompletna. Kompletnie przedstawienie obejmuje wszystkie informacje niezbędne, aby użytkownik zrozumiał przedstawiane zjawisko, w tym wszystkie niezbędne opisy i objaśnienia. W przypadku niektórych pozycji kompletne przedstawienie może obejmować objaśnienie znaczących faktów związanych z jakością i rodzajem pozycji, czynników i okoliczności, które mogą wpłynąć na jakość i rodzaj tych pozycji oraz proces zastosowany do liczbowego

przedstawienia (por. pkt CJ4-CJ34 *Założeń koncepcyjnych do MSSF*¹⁶, dotyczące cech jakościowych użytecznych informacji finansowych).

Ważne podczas sporządzania sprawozdań finansowych jest również uwzględnienie Stanowiska ESMA ws. poprawy jakości ujawnień, podkreślającego potrzebę zamieszczania zwięzłych i jasnych ujawnień odnoszących się do istotnych, specyficznych faktów, mających znaczenie dla zrozumienia sytuacji majątkowej i finansowej oraz dokonań emitentów i ich grup kapitałowych. Stanowisko to zostało szerzej omówione w rozdziale 3.6. niniejszego raportu.

ESMA w stanowisku ws. europejskich wspólnych priorytetów nadzorczych w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok 2016 (omówionym w rozdziale 3.6. raportu) również podkreśla, że aby poprawić czytelność sprawozdań finansowych, należy zamieszczać odsyłacze dotyczące każdej pozycji podstawowych sprawozdań finansowych do wszelkich odnośnych informacji zawartych w informacji dodatkowej oraz szczegółowe informacje na temat pozycji, które są istotne, zgodnie z wymogami odpowiednio par. 113 i 97 MSR 1 "Prezentacja sprawozdań finansowych". ESMA wskazuje także, że zgodnie z par. 30A MSR 1 emitenci nie mogą ograniczać zrozumiałości sprawozdań finansowych przez zawieranie w istotnych informacjach informacji nieistotnych lub poprzez agregowanie istotnych pozycji, które mają różny charakter lub różne funkcje.

W naszej ocenie zasadne jest, aby podmiot uprawniony do badania, wydając opinię o badanym sprawozdaniu finansowym, brał również pod uwagę kompletność i przydatność ujawnień wymaganych zgodnie z obowiązującymi uregulowaniami. W naszej opinii sprawozdanie finansowe emitenta nie może zostać uznane za kompletne, jeśli brak w nim istotnych ujawnień, wymaganych zgodnie z obowiązującymi standardami rachunkowości. Zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Badania wprowadzonymi uchwałą Krajowej Rady Biegłych Rewidentów zatwierdzoną przez Komisję Nadzoru Audytowego jako Krajowe Standardy Rewizji Finansowej, mającymi zastosowanie do badania i przeglądów sprawozdań finansowych jednostek zainteresowania publicznego sporządzonych za okresy kończące się dnia 31.12.2016 r. i później, zniekształcenia, wymagające oceny przez biegłego rewidenta podczas badania, mogą być wynikiem m.in. pominięcia ujawnień informacji.

Ponadto zwracamy uwagę, że zestawienia niezgodności z wymogami MSSF, w tym braki ujawnień lub ujawnienia w niepełnym zakresie, zaprezentowane zostały również w poprzednich raportach, opracowanych przez Wydział Rachunkowości Departamentu Ofert Publicznych i Informacji Finansowej UKNF:

- *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2015 r.*¹⁷
- *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2014 r.*¹⁸
- *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2013 r.*¹⁹
- *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2012 r.*²⁰
- *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2011 r.*²¹
- *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSR. Analiza przeprowadzona w 2010 r.*²²

---

¹⁶ „Założenia koncepcyjne sprawozdawczości finansowej”, w raporcie zwane „Założeniami koncepcyjnymi do MSSF” - zatwierdzone przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (ang.: *IASB*), nie podlegają przyjęciu w formie Rozporządzenia Komisji Europejskiej do stosowania na obszarze UE

¹⁷ http://www.knf.gov.pl/Images/RAPORT_MSSF_2015_zatwierdzony_luty_tcm75-45603.pdf

¹⁸ http://www.knf.gov.pl/Images/RAPORT_MSSF_2014_tcm75-40598.pdf

¹⁹ http://www.knf.gov.pl/Images/Raport_MSSF_2013_tcm75-36932.pdf

²⁰ http://www.knf.gov.pl/Images/Raport_MSSF_2012_tcm75-33561.pdf

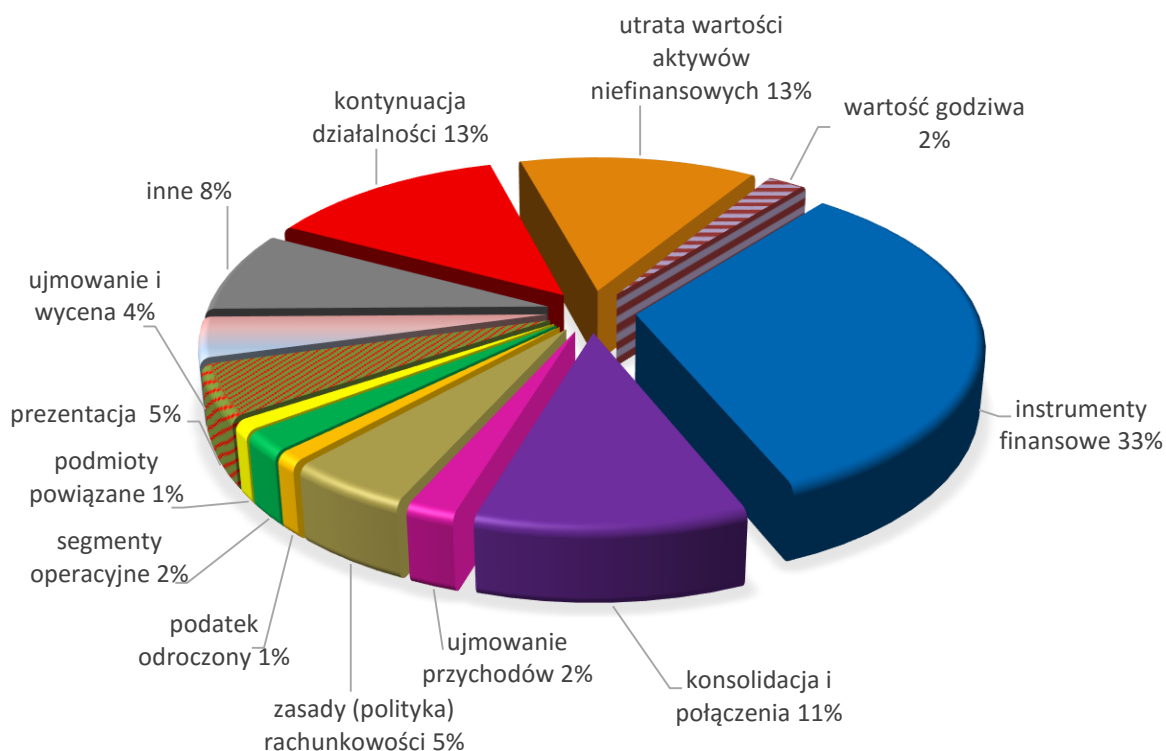
²¹ http://www.knf.gov.pl/Images/Raport_MSSF_2011_tcm75-29303.pdf

²² http://www.knf.gov.pl/Images/Raport_MSSF_2010_tcm75-25753.pdf

- *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSR. Analiza przeprowadzona w 2009 r.*²³;
- *Raport z analizy rocznych skonsolidowanych sprawozdań finansowych, sporządzonych za rok obrotowy 2007 przez emitentów papierów wartościowych, pod kątem ich zgodności z wymogami MSR*²⁴.

Zagadnienia, do których odnosiły się stwierdzone niezgodności i braki ujawnień, zostały pogrupowane w sposób ułatwiający odnalezienie określonej tematyki. Przepisy MSSF, na które powołano się omawiając poszczególne obszary niezgodności, zaprezentowano w brzmieniu odnoszącym się do sprawozdań finansowych sporządzonych za rok obrotowy 2015 lub odpowiednio za I półrocze roku obrotowego 2016.

Wykres 4. Obszary niezgodności stwierdzone w wyniku analizy przeprowadzonej w 2016 roku - roczne skonsolidowane sprawozdania finansowe / sprawozdania finansowe emitentów za rok obrotowy 2015

***Komentarz:** W przypadku gdy niezgodność wystąpiła w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym oraz w sprawozdaniu finansowym emitenta, w wykresie została uwzględniona tylko raz. Na udział procentowy wpływ ma częstotliwość wystąpienia danego zagadnienia w stwierdzonych niezgodnościach, natomiast w poniższym opisie zagadnień, z którymi związane były niezgodności, poszczególne tematy zostały przedstawione tylko raz.*

2.3.1. Niezgodności i braki ujawnień związane z kontynuacją działalności

- Wątpliwości co do rzetelności przeprowadzonej oceny zdolności jednostki do kontynuowania działalności i zasadności przyjęcia przez jednostkę założenia kontynuacji działalności oraz rzetelności i kompletności ujawnień na temat istnienia istotnych niepewności co do zdolności

²³ http://www.knf.gov.pl/Images/sprawozdania_emitentow_2009_tcm75-18384.pdf

²⁴ http://www.knf.gov.pl/Images/raporty_roczne_2007_analizaDEM_tcm75-9677.pdf

jednostki do kontynuowania działalności (por. par. 25-26 MSR 1 "Prezentacja sprawozdań finansowych") (np. wskazanie, że nie istnieją żadne okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuacji działalności, pomimo występowania strat zobowiązujących zarząd do zwołania walnego zgromadzenia celem powzięcia uchwał co do istnienia spółki - art. 397 ksh);

- Brak jednoznacznej informacji, że istnieją istotne niepewności co do zdolności jednostki do kontynuowania działalności (por. par. 25 MSR 1);
- Brak / niekompletne ujawnienia odnośnie występowania istotnych niepewności dotyczących zdarzeń lub okoliczności, które mogą nasuwać poważne wątpliwości co do zdolności jednostki do kontynuowania działalności (por. par. 25 MSR 1);
- Brak ujawnień / wątpliwości dotyczące wypełnienia przepisów odnośnie istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności (por. par. 6 ust. 1 pkt 8 oraz pkt 19 działu B. Dodatkowe Noty Objasniające, Załącznik Nr 1 do Rozporządzenia o sprawozdaniach finansowych wg PZR²⁵);
- Wątpliwości dot. zasadności przyjęcia założenia kontynuacji działalności oraz brak ujawnień / niekompletne ujawnienia odnośnie istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności (por. par. 6 ust. 1 pkt 8 oraz pkt 19 działu B. Dodatkowe Noty Objasniające, Załącznik Nr 1 do Rozporządzenia o sprawozdaniach finansowych wg PZR);
- W sprawozdaniu z działalności emitenta, brak opisu istotnych czynników ryzyka i zagrożeń, z określeniem, w jakim stopniu emitent jest na nie narażony (par. 91 ust. 5 pkt 3 Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych²⁶);
- Brak ujawnień / niekompletne ujawnienia w sprawozdaniu z działalności emitenta oraz w sprawozdaniu z działalności grupy kapitałowej odnośnie oceny zarządzania zasobami finansowymi, ze szczególnym uwzględnieniem zdolności wywiązywania się z zaciągniętych zobowiązań (por. par. 91 ust. 6 pkt 11 i odpowiednio par. 92 ust. 3 Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych).

2.3.2. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące utraty wartości aktywów (niefinansowych)

- Brak oszacowania wartości odzyskiwalnej składnika aktywów pomimo wystąpienia przesłanek wskazujących na to, że mogła nastąpić utrata wartości (por. par. 9 oraz 12 - 14 MSR 36 „Utrata wartości aktywów”);
- Brak przeprowadzenia testu na utratę wartości wartości firmy (por. par. 10 lit. b, par. 90 i par. 96 MSR 36);
- Brak wypełnienia wymagań przepisów MSR 36 w zakresie racjonalności założeń stanowiących podstawę aktualnych prognoz przepływów pieniężnych (por. par. 33 lit. a oraz par. 34 MSR 36);
- Uwzględnienie w szacunku przyszłych przepływów pieniężnych, przy ustalaniu wartości użytkowej, przyszłych przepływów oczekiwanych w związku z ulepszeniem składnika aktywów (por. par. 44 - 46 MSR 36);
- Brak przeprowadzenia przed końcem bieżącego okresu rocznego testu na utratę ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego została przypisana wartość firmy przejęta w wyniku połączenia przeprowadzonego w trakcie bieżącego okresu rocznego (por. par. 96 MSR 36);
- Brak ujawnienia zdarzeń i okoliczności, które doprowadziły do ujęcia lub odwrócenia odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości (por. par. 130 lit. a MSR 36);

---

²⁵ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 18 października 2005 r. w sprawie zakresu informacji wykazywanych w sprawozdaniach finansowych i skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych, wymaganych w prospekcie emisyjnym dla emitentów z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, dla których właściwe są polskie zasady rachunkowości (t. jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 300)

²⁶ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (t. jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 133, z późn. zm.)

- Brak ujawnienia, w odniesieniu do każdego istotnego ujętego lub odwróconego w trakcie okresu odpisu aktualizującego, czy wycena wartości odzyskiwalnej aktywów odpowiada wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia, czy ich wartości użytkowej (por. par. 130 lit. e MSR 36);
- Brak ujawnienia założeń przyjętych przez jednostkę dla celów ustalenia wartości odzyskiwalnej aktywów (ośrodków wypracowujących środki pieniężne) w ciągu okresu (por. par. 132 MSR 36);
- Brak / niepełne ujawnienia informacji, dotyczących szacunkowych prognoz wykorzystywanych do wyceny wartości odzyskiwalnej w odniesieniu do każdego ośrodka wypracowującego środki pieniężne, w przypadku gdy wartość bilansowa przypisanej do niego wartości firmy lub składników wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania jest znacząca w porównaniu z łączną wartością bilansową tych aktywów, wymaganych przez par. 134 lit. a) – f) MSR 36, w tym:
  - brak ujawnienia wartości odzyskiwalnej ośrodka wypracowującego środki pieniężne oraz podstawy wyceny wartości odzyskiwalnej danego ośrodka (zespołu ośrodków), tj. czy jest to wartość użytkowa, czy wartość godziwa pomniejszona o koszty zbycia (por. par. 134 lit. c MSR 36),
  - brak ujawnienia kluczowych założeń kierownictwa, na podstawie których opracowano prognozy przepływów pieniężnych za okres objęty najbardziej aktualnym budżetem / prognozą (par. 134 lit. d pkt i MSR 36),
  - brak opisu przyjętej metody ustalania poziomu stopy dyskontowej wykorzystanej w prognozach przepływów pieniężnych (par. 134 lit. d pkt ii MSR 36),
  - brak ujawnień w zakresie analizy wrażliwości kluczowych założeń przyjętych do wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodka (zespołu ośrodków) jeśli uzasadnione i prawdopodobne zmiany tych założeń sprawiają, że wartość bilansowa ośrodka (zespołu ośrodków) przewyższy jego wartość odzyskiwalną (por. par. 134 lit. f MSR 36).

2.3.3. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące wartości godziwej

- Brak ujawnień w zakresie opisu techniki (technik) wyceny oraz danych wejściowych wykorzystanych dla ustalenia wartości godziwej w przypadku pomiarów wartości godziwej sklasyfikowanych na poziomie 2 i poziomie 3 hierarchii wartości godziwej (por. par. 93 lit. d MSSF 13 „Ustalanie wartości godziwej”);
- Wątpliwości co do uwzględnienia przy ustalaniu wartości godziwej ryzyka i niepewności dotyczących przyszłych zdarzeń (por. par. B15-B17 MSSF 13).

2.3.4. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące instrumentów finansowych

- Nieprzypisanie instrumentów finansowych do klas (ang.: *classes*), które uwzględniają charakter ujawnianych informacji oraz cechy instrumentów finansowych (por. par. 6 MSSF 7 oraz par. B1 i B2 Załącznika B „Objaśnienie stosowania” do MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji”);
- Brak ujęcia straty z tytułu utraty wartości składnika aktywów finansowych (należności / przeterminowanych należności) (por. par. 59 i par. 63 MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”);
- Niekompletna ocena / niedokonanie oceny istnienia obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych (udzielonej pożyczki) (por. par. 59 MSR 39) i odpowiednio brak ustalenia kwoty straty z tytułu utraty wartości (por. par. 63 MSR 39);
- Braki ujawnień odnośnie niewywiązania się z płatności i naruszenia warunków umowy kredytowej (por. par. 18-19 MSSF 7);
- Brak ujawnienia wartości godziwej dla klas (ang.: *classes*) aktywów i zobowiązań finansowych w sposób umożliwiający porównanie tej wartości z wartością bilansową (por. par. 25 i 26 MSSF 7);
- Braki ujawnień dla każdego rodzaju ryzyka związanego z instrumentami finansowymi, w tym:

- brak informacji jakościowych na temat stopnia narażenia na ryzyko, sposobu jego powstania, celów, polityki i procesów zarządzania ryzykiem oraz zmian w tym zakresie (por. par. 33 MSSF 7);
- brak informacji ilościowych na temat stopnia narażenia na ryzyko i koncentracji ryzyka (por. par. 33 i par. 34 MSSF 7);
- brak uzupełnienia informacji ilościowych informacjami jakościowymi, umożliwiającymi użytkownikom połączenie powiązanych ze sobą informacji oraz lepsze oszacowanie ryzyka, na jakie narażona jest jednostka (por. par. 32A MSSF 7);
- Braki i niezgodności dot. ryzyka kredytowego dla poszczególnych klas (ang.: *classes*) aktywów finansowych:
  - brak ujawnienia kwoty maksymalnego narażenia na ryzyko kredytowe na koniec okresu sprawozdawczego oraz informacji o jakości kredytowej aktywów finansowych, które nie są ani przeterminowane, ani w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości (por. par. 36 lit. a i c MSSF 7);
  - brak ujawnienia analizy wiekowej aktywów finansowych, które są przeterminowane na koniec okresu sprawozdawczego, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości, a także analizy składników aktywów finansowych, w przypadku których indywidualnie wykazano utratę wartości na koniec okresu sprawozdawczego (por. par. 37 MSSF 7);
- Braki i niezgodności dot. ryzyka płynności, w tym:
  - brak analizy wymagalności zobowiązań finansowych niebędących instrumentami pochodnymi, prezentującej pozostałe umowne terminy wymagalności lub przedstawienie analizy wymagalności zobowiązań finansowych w podziale na przedziały czasowe w zbyt dużej agregacji, w sposób nieadekwatny do sytuacji jednostki (por. par. 39 lit. a MSSF 7 oraz par. B11 Załącznika B do MSSF 7);
  - brak / szablonowe / nieadekwatne do sytuacji jednostki ujawnienia dotyczące opisu sposobu zarządzania ryzykiem płynności (por. par. 39 lit. c MSSF 7 oraz par. B11E- B11F Załącznika B do MSSF 7);
  - brak analizy terminów zapadalności aktywów finansowych utrzymywanych dla celów zarządzania ryzykiem płynności w związku z sytuacją finansową jednostki (por. par. 39 lit. c MSSF 7 oraz par. B11E Załącznika B do MSSF 7);
- Brak ujawnień dotyczących analizy wrażliwości dla każdego rodzaju ryzyka rynkowego, na które jednostka jest narażona na koniec okresu sprawozdawczego (ryzyka walutowego, ryzyka stopy procentowej i innego ryzyka rynkowego), pokazującej m.in. wpływ zmian w zakresie odpowiednich czynników ryzyka na wynik finansowy i kapitał własny, metod i założeń stosowanych przy sporządzaniu analizy wrażliwości oraz zmian stosowanych metod i założeń w stosunku do poprzedniego okresu, wraz z przyczynami takich zmian (por. par. 40 MSSF 7) lub odpowiednio ujawnień dotyczących analizy wrażliwości uwzględniającej zależności pomiędzy czynnikami ryzyka (por. par. 41 MSSF 7);
- Brak ujawnienia informacji nt. obciążenia ryzykiem kredytowym (por. pkt 1.2.1. lit. h działu B. Dodatkowe Noty Objaśniające, Załącznik Nr 1 do Rozporządzenia o sprawozdaniach finansowych wg PZR);
- Brak ujawnienia informacji dotyczących celów i zasad zarządzania ryzykiem finansowym dot. ryzyka płynności (por. pkt 1.2.10. działu B. Dodatkowe Noty Objaśniające, Załącznik Nr 1 do Rozporządzenia o sprawozdaniach finansowych wg PZR);
- Brak w sprawozdaniu z działalności opisu zagrożeń w zakresie ryzyka utraty płynności finansowej (por. par. 91 ust. 5 pkt 1 Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych w zw. z art. 49 ust. 2 pkt 7 ustawy o rachunkowości);

2.3.5. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące konsolidacji i połączeń

- Brak konsolidacji spółki pomimo sprawowania nad nią kontroli (por. par. 6 - 18 MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”);
- Wątpliwość co do uwzględnienia wpływu znacznych transakcji lub zdarzeń, jakie miały miejsce pomiędzy dniem, na który sporządzono sprawozdanie finansowe jednostki zależnej i dniem, na który sporządzono skonsolidowane sprawozdanie finansowe (por. par. B93 Załącznika B „Objaśnienie stosowania” do MSSF 10);
- Brak ujawnienia skróconych informacji finansowych na temat jednostki zależnej, która posiada udziały niekontrolujące istotne dla jednostki sporządzającej sprawozdanie (por. par. 12 lit. g oraz par. B10 Załącznika B „Objaśnienie stosowania” do MSSF 12 „Ujawnienia informacji na temat udziałów w innych jednostkach”);
- Brak ujawnienia informacji związanych z nabyciem jednostki zależnej w bieżącym okresie sprawozdawczym, umożliwiającej użytkownikom skonsolidowanego sprawozdania finansowego ocenę charakteru i skutków finansowych połączenia jednostek (por. par. 59 lit. a MSSF 3 „Połączenia jednostek”), w tym:
  - jakościowego opisu czynników, które doprowadziły do ujęcia wartości firmy, takich jak oczekiwana synergia łączących się działalności jednostki przejmowanej i jednostki przejmującej, wartości niematerialne niekwalifikujące się do osobnego ujęcia oraz innych czynników (por. par. B64 lit. e Załącznika B do MSSF 3),
  - brak ujawnienia wartości godziwej na dzień przejęcia każdej głównej kategorii zapłaty (np. brak informacji o metodzie ustalenia wartości godziwej wyemitowanych udziałów, które stanowiły przekazaną zapłatę) / niespójne ujawnienia dot. wartości godziwej na dzień przejęcia przekazanej zapłaty (por. par. B64 lit. f Załącznika B do MSSF 3),
  - w przypadku nabytych należności: wartości godziwej należności (i), wartości brutto kwot należności wynikających z zawartych umów (ii) oraz najlepszego szacunku na dzień przejęcia określonych w umowach przepływów pieniężnych, których wpływu nie można oczekiwać (iii) (por. par. B64 lit. h Załącznika B do MSSF 3),
  - kwot ujętych na dzień przejęcia głównych klas nabytych aktywów i przejętych zobowiązań (por. par. B64 lit. i Załącznika B do MSSF 3),
  - kwot przychodu oraz zysku lub straty jednostki przejmowanej od dnia przejęcia, uwzględnionych w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów za okres sprawozdawczy, oraz przychodów i zysku lub straty połączonej jednostki za bieżący okres sprawozdawczy, wyliczonych w taki sposób, jak gdyby datą przejęcia w przypadku wszystkich połączeń jednostek gospodarczych przeprowadzonych w trakcie okresu był początek rocznego okresu sprawozdawczego (por. par. B64 lit. q Załącznika B do MSSF 3);
- Brak odrębnej prezentacji łącznych przepływów pieniężnych z tytułu przejęcia lub sprzedaży jednostek zależnych (por. par. 39 MSR 7 „Sprawozdanie z przepływów pieniężnych”);
- Brak dokonania korekty danych porównywalnych w związku z nieskutecznym przeniesieniem zobowiązań na jednostkę zależną w poprzednim okresie sprawozdawczym (por. art. 54 ust. 2 ustawy o rachunkowości i par. 2 pkt 9 Rozporządzenia o sprawozdaniach finansowych wg PZR).

2.3.6. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące ujmowania przychodów

- Ujmowanie przychodów ze sprzedaży niezgodnie z przepisami MSR 18 „Przychody” w przypadku, gdy na jednostce nadal ciąży znaczące ryzyko związane z własnością (por. par. 16 i 17 MSR 18 „Przychody”);
- Nieprawidłowe rozpoznawanie przychodów z tytułu pośrednictwa w usługach hotelowych (por. par. 8 MSR 18);
- Brak ujawnienia kwot istotnych kategorii przychodów ujętych w danym okresie (por. par. 35 MSR 18).

2.3.7. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące zasad (polityki) rachunkowości

- Niekompletne ujawnienia zasad (polityki) rachunkowości dotyczących wyceny zobowiązań z tytułu opcji wystawionych na udziały niekontrolujące (por. par. 10 – 12 MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów” oraz par. 117 i par. 17 lit. b MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”);
- Brak ujawnienia szczegółowych²⁷ (ang.: *specific*) zasad (polityki) rachunkowości stosowanych przy wycenie zapasów będących gruntami, w tym zasad odnoszących się do odpisów aktualizujących (por. par. 112 lit. a oraz par. 117 – 124 MSR 1);
- Brak ujawnienia zasad (polityki) rachunkowości zastosowanych w odniesieniu do powiązanych transakcji skutkujących nieujęciem wartości niematerialnych i korektą w kapitale własnym (por. par. 117 i par. 17 lit. b MSR 1);
- Brak ujawnienia subiektywnych ocen, które zastosowało kierownictwo w procesie stosowania zasad (polityki) rachunkowości w odniesieniu do powiązanych transakcji skutkujących nieujęciem wartości niematerialnych i korektą w kapitale własnym (por. par. 122 MSR 1 i par. 10 MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów”);
- Brak opisu subiektywnych ocen, których dokonało kierownictwo w procesie stosowania zasad (polityki) rachunkowości jednostki, a które mają najbardziej znaczący (ang.: *significant*) wpływ na kwoty ujęte w sprawozdaniu finansowym (por. par. 122-124 MSR 1);
- Opis zasad (polityki) rachunkowości dotyczący ujmowania (aktywowania) nakładów na niezakończone prace rozwojowe niezgodny z przyjętymi przez jednostkę zasadami (por. par. 112 lit. a oraz 117 MSR 1 oraz par. 57 MSR 38 „Wartości niematerialne”);
- Opis zasad (polityki) rachunkowości dotyczący nieruchomości inwestycyjnych i zobowiązań finansowych związanych z działalnością zaniechaną niezgodny z przyjętymi przez jednostkę zasadami (por. par. 112 lit. a oraz par. 117 MSR 1 oraz par. 5 MSSF 5 „Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”).

2.3.8. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące podatku odroczonego

- Wątpliwości co do uwzględnienia kryteriów dotyczących zakresu, w jakim ujmuje się aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego (por. par. 27-31 i 34-36 MSR 12 „Podatek dochodowy”);
- Brak ujawnienia rodzajów dowodów uzasadniających ujęcie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego (por. par. 82 MSR 12).

2.3.9. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące sprawozdawczości według segmentów

- Brak ujawnienia czynników przyjętych do określenia segmentów sprawozdawczych jednostki (por. par. 22 MSSF 8 „Segmenty operacyjne”);
- Brak wyjaśnienia sposobu pomiaru zysku lub straty segmentu (por. par. 27 MSSF 8);
- Brak informacji na temat zakresu, w jakim jednostka jest zależna od jej głównych klientów (por. par. 34 MSSF 8).

2.3.10. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące podmiotów powiązanych

- Brak ujawnienia informacji dotyczących transakcji z podmiotami powiązаныmi (por. par. 18, 19 i 21 MSR 24 „Ujawnianie informacji na temat podmiotów powiązanych”).

²⁷ Ang. *specific* oznacza: szczegółowy, szczególny, specyficzny, jasny; patrz również *Stanowisko ESMA ws. poprawy jakości ujawnień*, przedstawione w rozdziale 3.6. niniejszego raportu

2.3.11. Niezgodności i braki dotyczące prezentacji

- Prezentacja należności z tytułu zbycia jednostki zależnej jako należności z tytułu dostaw i usług (por. par. 29 MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”);
- Wątpliwości co do prezentacji jako aktywa obrotowe (krótkoterminowe) inwestycji w jednostkach zależnych, służących do prowadzenia działalności produkcyjnej i usługowej (por. par. 66 MSR 1);
- Prezentacja należności, z tytułu zbycia jednostek zależnych, wymagalnych w terminie powyżej dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego, jako aktywa obrotowe (krótkoterminowe) (por. par. 66 MSR 1);
- Brak reklasyfikacji kredytu z zobowiązań długoterminowych do krótkoterminowych, w związku ze złamaniem warunków umowy długoterminowego kredytu inwestycyjnego (por. par. 74 oraz par. 18 MSR 1);
- Brak przekształcenia danych porównawczych w związku z korektą błędu poprzedniego okresu (por. par. 42 MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów”);
- Brak dezagregacji istotnych pozycji w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych (por. par. 29 MSR 1);
- Brak odrębnego ujawnienia przepływów pieniężnych z tytułu podatku dochodowego i zaliczenia ich do przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej (por. par. 35 MSR 7 „Sprawozdanie z przepływów pieniężnych”).

2.3.12. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące ujmowania i wyceny

- Brak zastosowania tego samego sposobu ujmowania (wyceny) dla każdej kategorii inwestycji (por. par. 10 MSR 27 „Jednostkowe Sprawozdania Finansowe”);
- Nieutworzenie rezerwy z tytułu roszczenia powstałego po dniu bilansowym, wynikającego z naruszenia zapewnień złożonych przez jednostkę dominującą i jednostkę zależną w umowie sprzedaży (por. MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, MSR 10 „Zdarzenia następujące po zakończeniu okresu sprawozdawczego”);
- Nieujęcie karnych odsetek od zadłużenia (kredyt zaciągnięty przez jednostkę zależną) przeterminowanego na koniec okresu sprawozdawczego (por. par. 47 w zw. z par. 9 MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”);
- Brak spełnienia kryteriów dotyczących zaklasyfikowania składników aktywów jako przeznaczonych do sprzedaży (por. par. 6 - 8 MSSF 5 „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”);
- Utrzymywanie klasyfikacji składników aktywów (grupy do zbycia) jako przeznaczonych do sprzedaży pomimo, że kryteria określone w paragrafach 7 – 9 MSSF 5 nie są dłużej spełniane (por. par. 26 MSSF 5).

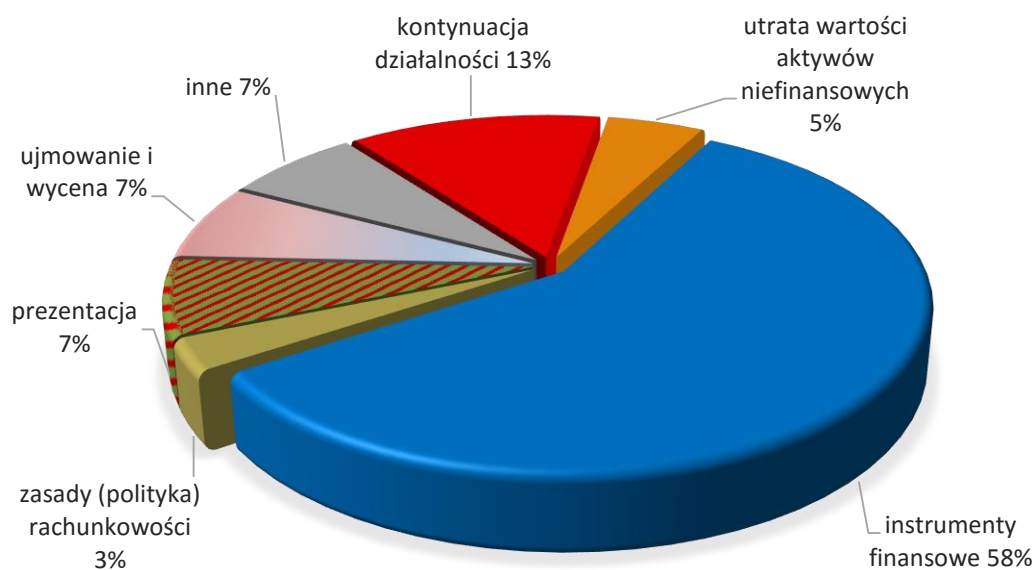
2.3.13. Inne niezgodności i braki ujawnień

- Brak ujawnienia opisu charakteru i przeznaczenia kapitału rezerwowego wchodzącego w skład kapitału własnego (por. par. 79 lit. b MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”);
- Brak ujawnienia informacji o wartości zapasów ujętych jako koszt w okresie (par. 36 lit. d MSR 2 „Zapasy”);
- Brak ujawnienia stawek amortyzacyjnych zastosowanych dla każdej grupy aktywów trwałych (por. par. 73 lit. c MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”);
- Brak prezentacji uzgodnienia kwot zawartych w sprawozdaniu z przepływów z odpowiednimi pozycjami wykazanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (por. par. 45 MSR 7 „Sprawozdanie z przepływów pieniężnych”);

- Nieujawnienie podstawowego zysku na jedną akcję dla zysku lub straty z działalności kontynuowanej, przypadającego na zwykłych akcjonariuszy jednostki dominującej w danym okresie (por. par. 66 MSR 33 „Zysk przypadający na jedną akcję”);
- Brak ujawnienia informacji w odniesieniu do aktywów trwałych zakwalifikowanych jako przeznaczone do sprzedaży, wymaganych przez par. 41 MSSF 5 „Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”;
- Inne braki dotyczące informacji dodatkowych:
  - brak odsyłaczy do wszelkich odnośnych informacji zawartych w informacjach dodatkowych (por. par. 112 i 113 MSR 1);
  - brak uzupełniających informacji (not) potrzebnych do zrozumienia sprawozdania finansowego, w tym w odniesieniu do pozycji sprawozdania z przepływów pieniężnych (por. par. 112 i 113 MSR 1 oraz par. 50 MSR 7).

2.3.14. Niezgodności i braki ujawnień dotyczące sprawozdawczości śródrocznej

Wykres 5. Obszary niezgodności stwierdzone w wyniku analizy przeprowadzonej w 2016 roku - śródroczne skonsolidowane sprawozdania finansowe / sprawozdania finansowe emitentów za okresy roku obrotowego 2016 i odpowiednio roku obrotowego 2015

Komentarz: W przypadku gdy niezgodność wystąpiła w skonsolidowanym śródrocznym sprawozdaniu finansowym oraz w śródrocznym sprawozdaniu finansowym emitenta, w wykresie została uwzględniona tylko raz. Na udział procentowy wpływ ma częstotliwość wystąpienia danego zagadnienia w stwierdzonych niezgodnościach, natomiast w poniższym opisie zagadnień, z którymi związane były niezgodności, poszczególne tematy zostały przedstawione tylko raz.

Stwierdzone niezgodności i braki ujawnień, dotyczące śródrocznych skonsolidowanych sprawozdań finansowych / śródrocznych sprawozdań finansowych emitentów, odnosiły się do następujących zagadnień związanych głównie z instrumentami finansowymi, a także kontynuacją działalności, utratą

wartości aktywów niefinansowych, ujmowaniem i wyceną, oraz prezentacją i zasadami (polityką) rachunkowości:

- Braku / niekompletnych ujawnień odnośnie istnienia istotnych niepewności dotyczących zdarzeń lub okoliczności, które mogą nasuwać poważne wątpliwości co do zdolności jednostki do kontynuowania działalności (por. par. 25 MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”);
- Braku odrębnej prezentacji istotnych pozycji w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych (por. par. 29 MSR 1);
- Niedostatecznych ujawnień dotyczących niepewności szacunków na koniec okresu sprawozdawczego, w związku z prowadzonymi (niezakończonymi) analizami i wyjaśnieniami dotyczącymi wartości aktywów trwałych jednostki zależnej (por. par. 125 MSR 1 w zw. z par. 15 i 15C MSR 34 „Śródroczna sprawozdawczość finansowa”);
- Braku odpisów aktualizujących wartość aktywów należących do jednostki zależnej oraz wartość udziałów w tej jednostce (por. MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych” i MSR 36 „Utrata wartości aktywów”);
- Braku ustalenia (oszacowania) wartości odzyskiwalnej aktywów, innych niż wartość firmy, należących do ośrodka wypracowującego środki pieniężne, pomimo istnienia przesłanek utraty ich wartości oraz braku przypisania odpisu aktualizującego do aktywów, innych niż wartość firmy, należących do tego ośrodka (por. par. 90 i par. 104 lit. b) MSR 36, z uwzględnieniem par. 105-107 MSR 36, oraz w zw. z par. 28 MSR 34);
- Braku uzupełnienia informacji ilościowych informacjami jakościowymi na temat ryzyka związanego z instrumentami finansowymi umożliwiającymi użytkownikom połączenie powiązanych ze sobą informacji oraz lepsze oszacowanie ryzyka, na jakie narażona jest jednostka (por. par. 32A MSSF 7 w związku z par. 15 MSR 34);
- Braku ujawnień informacji na temat zarządzania ryzykiem związanym z instrumentami finansowymi (por. par. 33 MSSF 7 w związku z par. 15 MSR 34);
- Braku ujawnienia informacji na temat aktywów warunkowych na koniec okresu sprawozdawczego, w przypadku gdy wpływ korzyści ekonomicznych jest prawdopodobny (por. par. 15, 15C MSR 34 oraz par. 89 MSR 37);
- Braku / nieadekwatnej do sytuacji jednostki analizy wymagalności zobowiązań finansowych niebędących instrumentami pochodnymi (por. par. 39 lit. a MSSF 7 oraz par. B11 Załącznika B do MSSF 7 w związku z par. 15 MSR 34);
- Nieadekwatnego do sytuacji jednostki opisu sposobu zarządzania ryzykiem płynności oraz analizy terminów zapadalności aktywów finansowych utrzymywanych dla celów zarządzania ryzykiem płynności (por. par. 39 lit. c MSSF 7 oraz par. B11E-B11F Załącznika B do MSSF 7 w związku z par. 15 MSR 34);
- Braku ujawnienia analizy wrażliwości dla ryzyka stopy procentowej (por. par. 40 MSSF 7 w związku z par. 15 MSR 34);
- Niekompletnej oceny istnienia obiektywnych dowodów utraty wartości pożyczki udzielonej (por. MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”);
- Nieujęcia karnych odsetek od zadłużenia przeterminowanego na koniec okresu sprawozdawczego (kredyt zaciągnięty przez jednostkę zależną) (par. 47 w zw. z par. 9 MSR 39 oraz par. 28 MSR 34);
- Braku zakwalifikowania aktywów jako grupy do zbycia (por. par. 6 – 8 MSSF 5 „Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”);
- Braku ujawnień odnośnie przeterminowanych aktywów finansowych i aktywów finansowych, w przypadku których nastąpiła utrata wartości (por. par. 37 MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji”);
- Braku ujawnienia informacji na temat zobowiązań warunkowych, w tym z tytułu poręczeń (por. par. 15, 15B lit. m i par. 15C MSR 34 „Śródroczna sprawozdawczość finansowa” oraz MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”);

- Braku stanowiska organu zarządzającego wraz z opinią organu nadzorującego emitenta odnoszącego się do zastrzeżeń wyrażonych przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych w raporcie z przeglądu lub odmowy wydania raportu z przeglądu półrocznego sprawozdania finansowego, stanowiącego składnik raportu okresowego (por. par. 89 ust. 1 pkt 9 Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych).

3. WYBRANE ZAGADNIENIA, NA KTÓRE NALEŻY ZWRÓCIĆ SZCZEGÓLNA UWAGĘ PRZY SPORZĄDZANIU SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH

Celem tego Rozdziału jest zaprezentowanie wybranych zagadnień związanych z regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, użytecznych zarówno przy sporządzaniu sprawozdań finansowych, jak i przy korzystaniu z informacji w nich zawartych.

3.1. Zagadnienia związane z kontynuacją działalności

Ponownie zwracamy uwagę, że zgodnie z par. 3 ust. 1 Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych, raporty okresowe powinny zawierać informacje odzwierciedlające specyfikę opisywanej sytuacji oraz powinny być sporządzone w sposób prawdziwy, rzetelny i kompletny. W przypadku gdy specyfika zdarzenia, którego dotyczy dany raport okresowy, wymaga podania dodatkowych informacji gwarantujących jej prawdziwy, rzetelny i kompletny obraz, emitent jest obowiązany do zamieszczenia tych informacji w raporcie okresowym, jak stanowi par. 3 ust. 2 ww. rozporządzenia. Ponadto, na podstawie par. 3 ust. 3 ww. rozporządzenia, przekazywane przez emitenta raporty okresowe powinny być sporządzone w sposób umożliwiający inwestorom ocenę wpływu przekazywanych informacji na sytuację gospodarczą, majątkową i finansową emitenta.

Ponadto należy podkreślić, że zgodnie z par. 15 MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” sprawozdanie finansowe rzetelnie przedstawia sytuację finansową, efektywność finansową i przepływy pieniężne jednostki. Rzetelna prezentacja wymaga wiernego odzwierciedlenia efektów transakcji, innych zdarzeń i warunków, zgodnie z definicjami i warunkami ujmowania aktywów, zobowiązań, przychodów i kosztów przedstawionymi w *Założeniach koncepcyjnych*. Zakłada się, że stosowanie MSSF, wraz z dodatkowymi ujawnieniami w uzasadnionych przypadkach, skutkuje tym, że sprawozdanie finansowe spełnia wymóg rzetelnej prezentacji.

Ze względu na występowanie wśród emitentów przypadków zagrożenia kontynuacji działalności, w dalszym ciągu pozostają aktualne oraz będą podlegały analizie zagadnienia związane z kontynuacją działalności, na które zwracaliśmy uwagę w raportach *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2015 r.*²⁸, *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2014 r.*²⁹, *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2013 r.*³⁰ oraz *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2012 r.*³¹.

Warunki ekonomiczne, w których funkcjonują przedsiębiorstwa, powodują występowanie ryzyka pominięcia, niekompletności lub nierzetelności sprawozdań finansowych emitentów w obszarach związanych m.in. z kontynuacją działalności, utratą wartości aktywów, ryzyka związanego z instrumentami finansowymi, odroczonego podatku dochodowego, rezerw. Ponownie zwracamy uwagę na stosowanie przytoczonych w poprzednich raportach z analizy przepisów MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, MSR 36 „Utrata wartości aktywów”, MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”, MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji”, a także przepisów MSSF 13 „Ustalanie wartości godziwej” i MSR 12 „Podatek dochodowy”.

Ryzyka związane z instrumentami finansowymi

Występowanie ryzyka płynności jest ściśle związane z zagadnieniem kontynuacji działalności, z tego względu emitenci powinni szczególną uwagę zwrócić na zakres i jakość ujawnień w tych obszarach. Należy przy tym uwzględnić zarówno ujawnienia ilościowe jak i jakościowe (opisy), o czym mówi par.

²⁸ Patrz rozdział 3.1., str. 44, raportu dostępnego na stronie internetowej http://www.knf.gov.pl/Images/RAPORT_MSSF_2015_zatwierdzony_luty_tcm75-45603.pdf

²⁹ Patrz rozdział 3.1., str. 46, raportu dostępnego na stronie internetowej http://www.knf.gov.pl/Images/RAPORT_MSSF_2014_tcm75-40598.pdf

³⁰ Patrz rozdział 3.1., str. 37, raportu dostępnego na stronie internetowej http://www.knf.gov.pl/Images/Raport_MSSF_2013_tcm75-36932.pdf

³¹ Patrz rozdział 3.1., str. 27, raportu dostępnego na stronie internetowej: http://www.knf.gov.pl/Images/Raport_MSSF_2012_tcm75-33561.pdf

32A MSSF 7: „uzupełnienie informacji ilościowych informacjami jakościowymi umożliwia użytkownikom połączenie powiązanych ze sobą informacji, a tym samym stworzenie sobie ogólnego obrazu charakteru i zakresu ryzyka związanego z instrumentami finansowymi. Współzależności między informacjami jakościowymi i ilościowymi przyczyniają się do ujawniania informacji w sposób, który umożliwia użytkownikom lepsze oszacowanie ryzyka, na jakie narażona jest jednostka.”

Zgodnie z par. 39 MSSF 7: „Jednostka ujawnia: (a) analizę wymagalności zobowiązań finansowych niebędących instrumentami pochodnymi (w tym udzielonych gwarancji finansowych) prezentującą pozostałe umowne terminy wymagalności, (b) analizę wymagalności pochodnych zobowiązań finansowych; analiza wymagalności obejmuje pozostałe umowne terminy wymagalności dla tych pochodnych zobowiązań finansowych, w przypadku których umowne terminy wymagalności są kluczowe dla zrozumienia momentu wystąpienia przepływów pieniężnych (zob. par. B11B), (c) opis sposobu zarządzania ryzykiem płynności właściwym dla (a) i (b).

Wypełniając powyższe wymogi MSSF 7 należy mieć na uwadze wymagania określone w Załączniku B, stanowiącym integralną część MSSF 7, w szczególności:

➤ par. B11 MSSF 7, zgodnie z którym: „Sporządzając analizę terminów wymagalności zgodnie z wymogami paragrafu 39 (a) i (b) jednostka kieruje się osądem, aby ustalić odpowiednią ilość przedziałów czasowych. Na przykład jednostka może ustalić, że odpowiednie są następujące przedziały czasowe:

- (a) do miesiąca,
- (b) od miesiąca do trzech miesięcy,
- (c) od trzech miesięcy do jednego roku oraz
- (d) od roku do pięciu lat.”

➤ par. B11E MSSF 7, stanowiący, że: „Paragraf 39(c) wymaga od jednostki opisanie, w jaki sposób zarządza ona nieodłącznym ryzykiem płynności dotyczącym pozycji ujawnianych w ramach ujawnień ilościowych zaprezentowanych zgodnie z wymaganiami paragrafu 39 (a) i (b). Jednostka ujawnia analizę terminów zapadalności aktywów finansowych utrzymywanych dla celów zarządzania ryzykiem płynności (np. aktywów finansowych charakteryzujących się dużą płynnością lub w odniesieniu do których oczekuje się generowania wpływu środków pieniężnych równoważących wypływy środków pieniężnych z tytułu zobowiązań finansowych), jeżeli informacje te są niezbędne, aby umożliwić użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę charakteru i zakresu ryzyka płynności.”

➤ par. B11F MSSF 7, wskazujący inne czynniki, które jednostka może wziąć pod uwagę dokonując ujawnień wymaganych przez paragraf 39(c);

Przy sporządzaniu analizy terminów wymagalności zobowiązań finansowych, zgodnie z par. B11 MSSF 7, jednostka kieruje się osądem, aby ustalić odpowiednią ilość przedziałów czasowych, co oznacza ustalenie takich przedziałów czasowych, które w sposób najbardziej odpowiedni do sytuacji emitenta i odpowiednio jego grupy przedstawiają rozkład płatności w czasie. Brak przedstawienia przedziałów krótszych niż 12 miesięcy, tym bardziej w sytuacji gdy emitent ma trudności związane z płynnością uniemożliwia użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę charakteru i zakresu ryzyka płynności, czyli realizację celu, w jakim wymagane są te ujawnienia. Zbyt szerokie przedziały wymagalności zobowiązań zakwalifikowanych jako krótkoterminowe nie odzwierciedlają stopnia koncentracji płatności w czasie, a użytkownik nie jest w stanie ocenić jakie wartości przypadają do spłaty na początku prezentowanego okresu, a jakie są oddalone w czasie.

W odniesieniu do opisu zarządzania ryzykiem płynności szczególnie w przypadku jednostek / grup kapitałowych, w których występują niepewności związane z możliwością kontynuacji działalności, czy trudności z płynnością, istotne dla oszacowania ryzyka jest ujawnienie analizy terminów zapadalności aktywów finansowych utrzymywanych dla celów zarządzania ryzykiem płynności (par. B11E). Niezbędne jest przedstawienie takich ujawnień aby możliwe było stwierdzenie jakie aktywa finansowe są utrzymywane przez jednostkę jako służące dla celów zarządzania ryzykiem np. czy zalicza się do nich należności handlowe.

Z tych samych powodów, co w przypadku prezentacji analizy wymagalności zobowiązań finansowych, zgodnie z par. 39 lit. a i par. B11 MSSF 7 rozważenia wymaga sposób agregacji informacji przy ujawnianiu analizy terminów zapadalności aktywów finansowych utrzymywanych dla celów zarządzania ryzykiem płynności, o której mowa w par. B11E. Zasadne jest aby prezentacja przedziałów

czasowych w odniesieniu do zobowiązań finansowych i aktywów finansowych była spójna i umożliwiająca użytkownikowi analizę i ocenę w zakresie ryzyka płynności.

Zaznaczamy również, że przedstawienie analizy wiekowej dla aktywów finansowych w podziale na okresy przeterminowania (przedziały), o której mowa w par. 37 MSSF 7 stanowi wypełnienie obowiązków w zakresie ujawnień dotyczących ryzyka kredytowego i nie zastępuje wypełnienia obowiązków określonych w ww. przepisach par. 39 lit. c oraz odpowiednio par. B11E MSSF 7, odnoszących się do ryzyka płynności.

Jednocześnie podkreślamy, że zgodnie z przepisami par. B6 MSSF 7 informacje, wymagane na mocy paragrafów 31–42, powinny zostać przedstawione albo w sprawozdaniu finansowym, albo włączone poprzez odniesienie ze sprawozdania finansowego do innego rodzaju sprawozdania, np. sprawozdania zarządu. W przepisie wskazano, że włączenie informacji poprzez odniesienie jest możliwe jedynie do sprawozdań, do których użytkownicy sprawozdania finansowego mają dostęp na tych samych warunkach i w tym samym terminie jak w przypadku sprawozdania finansowego. Zwracamy szczególną uwagę emitentów na zastosowanie się do powyższych wymagań przy sporządzaniu sprawozdań finansowych, biorąc pod uwagę, że zgodnie z przepisem, bez informacji włączonych poprzez odniesienie sprawozdanie finansowe jest niekompletne. Zagadnienia związane z występowaniem ryzyk dotyczących instrumentów finansowych, w tym w zakresie ryzyka płynności i kredytowego mają istotne znaczenie szczególnie w przypadku emitentów / grup kapitałowych, u których występują niepewności dotyczące kontynuacji działalności.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego

W związku z występowaniem zagadnienia ujmowania aktywa z tytułu podatku odroczonego w opiniach / raportach z przeglądu oraz w odmowach wyrażenia opinii / wydania raportu przez biegłych rewidentów oraz stwierdzonych w wyniku analizy niezgodnościach w tym zakresie, ponownie zwracamy uwagę na ograniczenia dotyczące ujmowania tych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w przypadku wykazywania strat podatkowych lub wystąpienia ujemnych różnic przejściowych. Przypominamy o wymogach dotyczących zakresu w jakim ujmuje się aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego pochodzące z przeniesienia nierozliczonych strat podatkowych (por. par. 29 i 34 - 36 MSR 12 „Podatek dochodowy”) oraz obowiązku ujawnienia rodzaju dowodów uzasadniających ujęcie tych aktywów (por. par. 82 MSR 12), omówionych szerzej w poprzednim raporcie *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2015 r.*

W odniesieniu do ujawnień związanych z zagadnieniami dotyczącymi kontynuacji działalności zwracamy uwagę na *Stanowisko ESMA ws. poprawy jakości ujawnień*, przedstawione w rozdziale 3.6. niniejszego raportu.

Również ESMA w swoich Stanowiskach w sprawie europejskich wspólnych priorytetów nadzorczych w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok obrotowy 2015, 2014, 2013 i 2012, zwraca szczególną uwagę na zagadnienia związane m.in. ujęciem i wyceną aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego i związanych z nimi ujawnień, utratą wartości aktywów niefinansowych, ustalaniem i ujawnieniami dotyczącymi wartości godziwej, wyceną instrumentów finansowych, ujawnieniem powiązanego z nimi ryzyka oraz rezerwami. Należy zwrócić uwagę, że powyższe zagadnienia mają nadal znaczenie. Tak więc stosowanie przez emitentów przepisów MSSF w ww. zakresie, oprócz tematyki europejskich wspólnych priorytetów nadzorczych określonych w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok 2016, będzie nadal przedmiotem naszej oceny. Stanowiska ESMA w sprawie europejskich wspólnych priorytetów nadzorczych w odniesieniu do sprawozdań finansowych za lata 2016 - 2012 zostały opisane szerzej w rozdziale 3.6. niniejszego raportu.

3.2. Zagadnienia związane z utratą wartości aktywów niefinansowych

Wyniki przeprowadzonej w 2016 roku analizy wskazują, że nadal większej uwagi wymagają zagadnienia z obszaru utraty wartości aktywów niefinansowych, w związku z tym przypominamy tematy wymagające uwzględnienia przy sporządzaniu sprawozdań sporządzanych zgodnie z MSSF. Przepisy, na które powinno się zwrócić uwagę w tym obszarze były omówione również w poprzednich raportach tj. *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza*

przeprowadzona w 2015 r. i Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2013 r.

Par. 130 MSR 36 „Utrata wartości aktywów” stanowi o wymogu ujawniania w odniesieniu do pojedynczego składnika aktywów (w tym wartości firmy) lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne, w przypadku których w danym okresie nastąpiło ujęcie lub odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości, m.in. następujących informacji:

- zdarzeń i okoliczności, które doprowadziły do ujęcia lub odwrócenia odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości (por. par. 130 lit. a MSR 36),
- w odniesieniu do ośrodka wypracowującego środki pieniężne m.in. opisu tego ośrodka (por. par. 130 lit. d MSR 36),
- wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów (ośrodka wypracowującego środki pieniężne) oraz informacji, czy wartość odzyskiwalna składnika aktywów (ośrodka wypracowującego środki pieniężne) odpowiada jego wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia lub jego wartości użytkowej (por. par. 130 lit. e) oraz informacji dotyczących tych wartości, określonych odpowiednio w par. 130 lit. f i g.

Par. 131 MSR 36 stanowi, że odnośnie łącznej kwoty odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości ujętych (odwróconych) w ciągu okresu, o których nie ujawniono żadnych informacji zgodnie z paragrafem 130, należy ujawnić informacje do jakich grup aktywów odnosiły się utworzone / odwrócone odpisy (lit. a) oraz najważniejsze zdarzenia i okoliczności, które doprowadziły do ujęcia i odwrócenia odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości (lit. b).

Zalecane jest ujawnianie założeń przyjętych przez jednostkę dla celów ustalenia wartości odzyskiwalnej aktywów (ośrodków wypracowujących środki pieniężne) w ciągu okresu (por. par. 132 MSR 36).

Ponadto zwracamy uwagę, że zgodnie z par. 134 MSR 36 jednostka ujawnia informacje o szacunkach stosowanych do wyceny wartości odzyskiwalnej w odniesieniu do każdego ośrodka wypracowującego środki pieniężne (zespołu ośrodków), jeśli wartość bilansowa przypisanej do danego ośrodka (zespołu ośrodków) wartości firmy lub składników wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania jest znacząca w porównaniu z należącą do jednostki łączną wartością bilansową wartości firmy lub składników wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania.

Przypominamy również o obowiązku ujawnienia podstaw, w oparciu o jakie została ustalona wartość odzyskiwalna, tj. wartość użytkowa czy wartość godziwa pomniejszona o koszty zbycia (por. par. 134 lit. (c) MSR 36) oraz ujawnień dotyczących tych wartości, określonych odpowiednio w par. 134 lit. d pkt i MSR 36 i par. 134 lit. e pkt i MSR 36, w tym m.in. kluczowych założeń kierownictwa.

Ponadto, biorąc pod uwagę aktualność zagadnień z obszaru kontynuacji działalności, istotnym zagadnieniem przy szacowaniu wartości odzyskiwalnej aktywów w jednostkach, w których występują trudności z płynnością lub zagrożenie kontynuacji działalności, jest przeprowadzenie analizy wrażliwości tej wartości na zmiany założeń. W związku z tym należy uwzględnić wymogi przepisu par. 134 lit. f) MSR 36, który określa wymogi ujawnieniowe w przypadku „jeśli uzasadnione i prawdopodobne zmiany kluczowych założeń, które kierownictwo przyjęło do wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodka (zespołu ośrodków), sprawiają, że wartość bilansowa tego ośrodka (zespołu ośrodków) przewyższy jego wartość odzyskiwalną”. Jeżeli wystąpi taka sytuacja przepis ten wymaga ujawnienia:

- „(i) kwoty nadwyżki wartości odzyskiwalnej ośrodka (zespołu ośrodków) nad jego wartością bilansową;
- (ii) wartości przypisanej kluczowym założeniom;
- (iii) wartości, o jaką musi się zmienić kluczowe założenie (z uwzględnieniem wpływu tej zmiany na pozostałe zmienne), aby wartość odzyskiwalna ośrodka (zespołu ośrodków) była równa jego wartości bilansowej.”

Zwracamy również uwagę na określony w par. 96 MSR 36 obowiązek dotyczący przeprowadzania testu na utratę wartości ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego została przypisana wartość firmy przejęta w wyniku połączenia jednostek gospodarczych w ciągu bieżącego okresu rocznego. Należy zauważyć, że przepis ten wymaga, aby dany ośrodek został poddany testowi na utratę wartości przed końcem bieżącego okresu rocznego.

Nadal aktualne pozostają zagadnienia związane z kluczowymi założeniami kierownictwa, na podstawie których opracowano prognozy przepływów pieniężnych (par. 33 - 35 i 38 MSR 36), na które zwracaliśmy uwagę w poprzednim raporcie *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2015 r*³².

Dodatkowo wskazujemy na przepisy par. 39 – 53A MSR 36, które odnoszą się do składników szacunków przyszłych przepływów pieniężnych, na przykład należy mieć na uwadze, że zgodnie z par. 44 przyszłe przepływy pieniężne dotyczące danego składnika aktywów szacuje się na podstawie obecnego jego stanu, w związku z tym szacunek przyszłych przepływów pieniężnych nie obejmuje szacunkowych przyszłych wpływów lub wypływów pieniężnych, których wystąpienia oczekuje się w związku z: a) przyszłą restrukturyzacją, do której jednostka jeszcze się nie zobowiązała; lub b) ulepszeniem lub udoskonaleniem wyników uzyskiwanych ze składnika aktywów (por. również par. 45 MSR 36).

Jak stanowi przepis par. 53A MSR 36, wartość godziwa różni się od wartości użytkowej. Wartość godziwa odzwierciedla założenia, które przyjęliby uczestnicy rynku przy wycenie składnika aktywów (np. wartość godziwa nie odzwierciedla czynników, które nie byłyby ogólnie dostępne dla uczestników rynku). Natomiast wartość użytkowa odzwierciedla skutki czynników, które mogą być właściwe dla danej jednostki i nie mieć zastosowania do jednostek w ujęciu ogólnym.

Zgodnie z definicją w par. 6 MSR 36, wartość godziwa jest ceną, którą otrzymano by za sprzedaż składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny. Definicja odsyła do przepisów MSSF 13 „Ustalanie wartości godziwej”.

Zwracamy uwagę, że przepis par. 3 MSSF 13 stanowi m.in., że: kiedy nie można zaobserwować ceny za identyczny składnik aktywów, jednostka ustala wartość godziwą za pomocą innej techniki wyceny, w ramach której w jak największym stopniu wykorzystuje się odpowiednie obserwowalne dane wejściowe i w jak najmniejszym stopniu stosuje się nieobserwowalne dane wejściowe, oraz że przy wycenie wartości godziwej przyjmuje się założenia, które zastosowałiby uczestnicy rynku do ustalenia ceny składnika aktywów lub zobowiązania, w tym założenia dotyczące ryzyka.

Zgodnie z par. 63 MSSF 13: „W niektórych przypadkach odpowiednia będzie tylko jedna technika wyceny (...). W innych przypadkach odpowiednie będzie zastosowanie kilku technik wyceny (np. może tak być w przypadku wyceny ośrodka wypracowującego środki pieniężne). Jeżeli stosuje się kilka technik wyceny w celu ustalenia wartości godziwej, wyniki (tj. odpowiednie wskazania wartości godziwej) są oceniane przy uwzględnieniu racjonalności przedziału wartości tych wyników. Ustalenie wartości godziwej polega na wyznaczeniu takiej wielkości w tym przedziale, która najbardziej odpowiada wartości godziwej w danych okolicznościach.”

3.3. Wpływ nowych standardów na sprawozdania finansowe zgodne z MSSF

W Stanowisku ESMA ws. wspólnych europejskich priorytetów nadzorczych ESMA w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok 2016, ESMA jako jeden z priorytetów wskazała ujawnianie informacji na temat wpływu nowych standardów, wydanych przez IASB, których stosowanie nie jest jeszcze obowiązkowe, na sprawozdania finansowe zgodne z MSSF (w szczególności wpływ MSSF 9 „Instrumenty finansowe” i MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” oraz MSSF 16 „Leasing”). Pierwsze dwa standardy zaczną obowiązywać od 1 stycznia 2018 r., zaś MSSF 16 – od 1 stycznia 2019 r.

Biorąc pod uwagę, że niektóre aspekty nowych standardów stanowią istotną zmianę w porównaniu z obowiązującymi standardami, może to mieć wpływ na ujmowanie, wycenę i prezentację. W związku z powyższym zasadne jest przygotowanie się emitentów do nowych wymogów oraz ujawnienie odpowiednich informacji na temat ich oczekiwanego wpływu, zgodnie z par. 30 i 31 MSR 8 "Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów", jak tylko taki wpływ (kierunek, skala) będzie im znany lub będzie możliwe jego wiarygodne oszacowanie.

³² Patrz rozdział 3.2., str. 45-46, raportu dostępnego na stronie internetowej http://www.knf.gov.pl/Images/RAPORT_MSSF_2015_zatwierdzony_luty_tcm75-45603.pdf

Zwracamy uwagę, że ESMA opublikowała odrębne stanowiska w sprawie wdrożenia MSSF 15³³ oraz MSSF 9³⁴, omówione szerzej w rozdziale 3.6. niniejszego raportu, w których zaleca się emitentom uwzględnienie tych stanowisk przy przygotowywaniu rocznych sprawozdań finansowych za rok 2016 oraz śródrocznych sprawozdań finansowych za rok 2017. Emitenci powinni, w miarę pozyskiwania informacji i danych, przedstawiać stopniowo, w kolejnych okresach sprawozdawczych, coraz więcej informacji jakościowych i odpowiednio ilościowych na temat wpływu (lub skali wpływu) stosowania przez daną jednostkę nowych standardów.

3.4. Nowe składniki raportów okresowych

Zwracamy uwagę emitentów, że w przepisach *Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych*³⁵ wprowadzono obowiązek przekazywania w ramach raportów okresowych podlegającymi badaniu / przeglądowi przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych, dodatkowych składników w przypadku gdy podmiot ten wydał opinię z zastrzeżeniem, opinię negatywną lub odmowę wyrażenia opinii (odpowiednio raport z przeglądu lub stanowisko ws. odmowy wydania raportu z przeglądu), tj.:

- zgodnie z przepisami par. 91 ust. 1 pkt 9), par. 92 ust. 1 pkt 8) *Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych*, raport roczny / skonsolidowany raport roczny zawiera m.in.: stanowisko organu zarządzającego wraz z opinią organu nadzorującego emitenta, odnoszące się do wydanej przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych opinii z zastrzeżeniem, opinii negatywnej lub odmowy wyrażenia opinii o badanym sprawozdaniu finansowym / skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, oraz zawierające wskazanie wpływu, w ujęciu ilościowym i jakościowym na sprawozdanie finansowe / skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz inne dane finansowe, z przedstawieniem w każdym przypadku oceny istotności, a także przedstawienie podjętych lub planowanych przez emitenta działań w związku z zaistniałą sytuacją,
- zgodnie z przepisami par. 89 ust. 1 pkt 9) i par. 90 ust. 1 pkt 7) *Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych*, raport półroczny / skonsolidowany raport półroczny zawiera m.in.: stanowisko organu zarządzającego wraz z opinią organu nadzorującego emitenta, odnoszące się do zastrzeżeń wyrażonych przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych w raporcie z przeglądu lub odmowy wydania raportu z przeglądu, oraz zawierające wskazanie wpływu, w ujęciu ilościowym i jakościowym na sprawozdanie finansowe / skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz inne dane finansowe, z przedstawieniem w każdym przypadku oceny istotności, a także przedstawienie podjętych lub planowanych przez emitenta działań w związku z zaistniałą sytuacją.

3.5. Zagadnienia związane z ograniczeniem zakresu badania

Zagadnienia związane z ograniczeniem zakresu badania, w tym także w związku z niepoddaniem badaniu sprawozdań finansowych jednostek zależnych, omówione szerzej w poprzednich raportach: *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2015 r.*, *Zgodność sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSSF. Analiza przeprowadzona w 2014 r.*, nadal pozostają aktualne.

Biorąc pod uwagę występowanie licznych przypadków wskazujących na brak możliwości uzyskania przez biegłych rewidentów wystarczającej pewności co do wiarygodności istotnych pozycji badanych sprawozdań finansowych, ponownie zwracamy uwagę, że emitenci powinni dokładać wszelkich starań aby udostępnić biegłemu rewidentowi, przeprowadzającemu badanie / przegląd sprawozdania finansowego, księgi rachunkowe oraz dokumenty, a także udzielić wyczerpujących informacji, wyjaśnień i oświadczeń umożliwiających mu zastosowanie odpowiednich procedur badania / przeglądu, a w rezultacie uzyskanie wystarczających i odpowiednich dowodów, które w jego ocenie są

³³ Stanowisko ESMA jest dostępne na stronie internetowej: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2016-1148_public_statement_ifrs_15.pdf

³⁴ Stanowisko ESMA jest dostępne na stronie internetowej: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2016-1563_public_statement-issues_on_implementation_of_ifrs_9.pdf

³⁵ Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 25 maja 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. z 2016 r., poz. 860)

nieodzwonne do wyrażenia miarodajnej opinii o badanym sprawozdaniu finansowym lub odpowiednio wydania raportu z przeglądu sprawozdania finansowego.

3.6. Stanowiska, raporty i inne dokumenty ESMA, w tym europejskie wspólne priorytety nadzorcze

Na podstawie Rozporządzenia nr 1095/2010 w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (*European Securities and Markets Authority - ESMA*)³⁶, ESMA podejmuje m.in. działania w obszarze raportowania finansowego, aby zapewnić skuteczne i spójne stosowanie unijnych przepisów w sprawie przejrzystości informacji o emitentach, których papiery wartościowe dopuszczone są do obrotu na rynku regulowanym. Zgodnie z art. 16 ust. 3 ww. rozporządzenia, właściwe organy i uczestnicy rynku finansowego dokładają wszelkich starań, aby zastosować się do wytycznych i zaleceń wydanych przez ESMA. KNF jest członkiem ESMA.

Działający w ramach ESMA, Stały Komitet ds. Sprawozdawczości (*Corporate Reporting Standing Committee – CRSC*) zajmuje się zagadnieniami dotyczącymi m.in. raportowania finansowego i rachunkowości. Jednym z zadań CRSC jest koordynacja działań podejmowanych przez krajowe właściwe organy nadzoru z Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) w zakresie nadzoru zgodności informacji finansowej z MSSF w celu zapewnienia ich spójnego stosowania w EOG. Obszar ten jest przedmiotem prac EECS (*European Enforcers Coordination Sessions – Spotkania Koordynacyjne Europejskich Organów Nadzoru*), który został powołany jako stała grupa robocza pod auspicjami CRSC. W ramach EECS odbywa się wymiana informacji na temat decyzji i stosowanej praktyki w zakresie nadzoru nad informacją finansową emitentów z rynku regulowanego. Ważnym aspektem działań jest prowadzona przez EECS baza danych, do której organy nadzorcze przekazują informacje na temat decyzji podejmowanych w ramach nadzoru nad zgodnością sprawozdań finansowych emitentów z MSSF. Zapewnianiu jednolitego stosowania MSSF w EOG służy publikowanie na stronie internetowej ESMA pakietów, zawierających wybrane decyzje pochodzące z bazy EECS.

ESMA uznaje, że opracowywanie standardów rachunkowości i wydawanie miarodajnych objaśnień odnośnie tego, jak należy stosować MSSF, jest rolą Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (*International Accounting Standards Board – IASB*) oraz Komitetu ds. Interpretacji MSSF (*IFRS Interpretations Committee – IFRS IC*).

ESMA opublikowała na stronie internetowej (<http://www.esma.europa.eu/>) m.in. następujące dokumenty:

- **Publiczne Stanowisko ESMA ws. europejskich wspólnych priorytetów nadzorczych w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok obrotowy 2016** pt. *Public Statement. European common enforcement priorities for 2016 financial statements*³⁷ (ESMA/2016/1528, 28 października 2016) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library)

Jak co roku, ESMA wspólnie z krajowymi organami nadzoru zidentyfikowała zagadnienia dotyczące sprawozdawczości finansowej, na które emitenci i biegli rewidenci powinni zwrócić szczególną uwagę, odpowiednio przy sporządzaniu i badaniu sprawozdań finansowych zgodnych z MSSF za rok kończący się 31 grudnia 2016 r.

Monitorując i oceniając stosowanie odpowiednich wymogów MSSF, ESMA oraz krajowe organy nadzoru będą zwracać szczególną uwagę na priorytety nadzorcze.

Wspólne priorytety w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok 2016 obejmują następującą tematykę:

- prezentacja efektywności finansowej, wyników (MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, MSSF 8 „Segmenty operacyjne”, MSR 12 „Podatek dochodowy”, MSR 19

³⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1095/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru (Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych), zmiany decyzji nr 716/2009/WE i uchylenia decyzji Komisji 2009/77/WE (Dz. Urz. UE nr L 331, z 15.12.2010 r., str. 84), z późn. zm.

³⁷ Stanowisko ESMA przetłumaczone na język polski jest dostępne na stronie internetowej: http://www.knf.gov.pl/Images/EWPN_2016_tlumaczenie_13122016_tcm75-48844.pdf

- „Świadczenia pracownicze”, MSR 23 „Koszty finansowania zewnętrznego”, MSR 33” Zysk przypadający na jedną akcję”, Wytyczne ESMA ws. alternatywnych pomiarów wyników);
- odróżnianie instrumentów kapitałowych od zobowiązań finansowych (MSR 1, MSR 32 „Instrumenty finansowe: prezentacja”, MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów”, MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji”);
- ujawnianie informacji na temat wpływu nowych standardów na sprawozdania finansowe zgodne z MSSF (MSR 8).

ESMA i krajowe organy nadzoru wybrały ww. wspólne priorytety na rok 2016 w związku z powtarzalnością zagadnień w ramach analizy sprawozdań finansowych i przewidywanymi znaczącymi zmianami, które zostaną wprowadzone do obowiązujących zasad rachunkowości w ramach nowych wymogów. ESMA przypomina, aby przed ujawnieniem dodatkowych informacji emitenci wzięli pod uwagę ich istotność oraz przydatność.

ESMA zwraca uwagę na wymogi MSSF odnośnie prezentacji oraz ujawniania informacji związanych z efektywnością finansową, w tym na nowe przepisy par. 55A oraz 85A MSR 1 dotyczące prezentowanych w sprawozdaniach finansowych pozycji, grup pozycji i sum częściowych. Ponadto, szczególna uwaga powinna zostać poświęcona prezentacji zysku przypadającego na jedną akcję oraz ujawnieniom wymaganym przez MSSF 8.

W Publicznym Stanowisku podkreślono wagę rozróżnienia kapitałowych instrumentów finansowych oraz zobowiązań finansowych na gruncie MSR 32. ESMA zwraca uwagę na par. 15, 16, 22 oraz 25 MSR 32 dotyczące klasyfikacji instrumentów finansowych jako kapitał bądź zobowiązanie. Ponadto, zastosowanie mają par. 117 lit. b) oraz par. 122 MSR 1, które wymagają ujawnienia zasad (polityki) rachunkowości oraz osądów dokonanych przez kierownictwo jednostki, w tym dotyczące klasyfikacji instrumentów finansowych.

ESMA zwraca również uwagę na przepis par. 30 MSR 8, wymagający ujawnień dotyczących nowych standardów, które nie weszły jeszcze w życie, w kontekście MSSF 9 „Instrumenty finansowe”, MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” oraz MSSF 16 „Leasing”.

ESMA wskazuje, że wraz z organami nadzoru będzie kontynuowała ocenę istotnych zagadnień ujętych w poprzednich europejskich wspólnych priorytetach nadzorczych.

Przedstawiając europejskie priorytetowe obszary nadzorcze, należy również wziąć pod uwagę, że przy wyborze sprawozdań finansowych emitentów do analizy okresowej prowadzonej przez UKNF, poza wskazanymi obszarami, wysoki priorytet nadaje się kryterium występowania zastrzeżeń w opiniach o badanych sprawozdaniach finansowych, opinii negatywnej lub odmowy wyrażenia opinii oraz przypadkom zagrożenia kontynuacji działalności.

- **Publiczne Stanowisko ESMA ws. zagadnień do uwzględnienia przy implementacji MSSF 9** pt. *Public Statement. Issues for consideration in implementing IFRS 9: Financial Instruments* (2016/ESMA/1563, 10 listopada 2016) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library)

W związku z zatwierdzeniem MSSF 9 „Instrumenty finansowe” do stosowania w Unii Europejskiej, ESMA przygotowała stanowisko w celu promowania spójnego zastosowania tego standardu oraz podkreślenia potrzeby informowania użytkowników sprawozdań finansowych o skutkach zastosowania MSSF 9. Stanowisko zawiera m.in. zestawienie przykładowych dobrych praktyk dla sprawozdań finansowych za rok 2016, śródrocznych sprawozdań za poszczególne okresy 2017 r. oraz sprawozdań finansowych za rok 2017, w zakresie ujawnień dotyczących przyszłego zastosowania MSSF 9.

- **Publiczne Stanowisko ESMA ws. zagadnień do uwzględnienia przy implementacji MSSF 15** pt. *Public Statement. Issues for consideration in implementing IFRS 15: Revenue from Contracts with Customers* (ESMA/2016/1148, 20 lipca 2016) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library)

W związku z zatwierdzeniem MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” do stosowania w Unii Europejskiej, ESMA przygotowała stanowisko w celu promowania spójnego zastosowania tego standardu oraz podkreślenia potrzeby informowania użytkowników sprawozdań finansowych o skutkach zastosowania MSSF 15. Stanowisko zawiera m.in. zestawienie przykładowych dobrych

praktyk dla sprawozdań finansowych za rok 2016, śródrocznych sprawozdań za poszczególne okresy 2017 r. oraz sprawozdań finansowych za rok 2017, w zakresie ujawnień dotyczących przyszłego zastosowania MSSF 15.

- **Feedback Statement ESMA w sprawie europejskiego jednolitego formatu elektronicznego** pt. *Feedback Statement on the Consultation Paper on the Regulatory Technical Standard on the European Single Electronic Format (ESEF)* (ESMA/2016/1668, 21 grudnia 2016) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library)

Zgodnie z art. 4 ust. 7 Dyrektywy Transparencji, ze skutkiem od 1 stycznia 2020 r. wszystkie roczne sprawozdania finansowe, przygotowane zgodnie z MSSF sporządzane mają być w jednolitym elektronicznym formacie sprawozdawczym. Cyfrowy format ma m.in. umożliwić użytkownikom sprawozdań finansowych dokonanie analizy i porównania znacznych ilości informacji przy użyciu oprogramowania.

Feedback Statement zawiera podsumowanie odpowiedzi uzyskanych przez ESMA w ramach konsultacji dotyczących projektu regulacyjnego standardu technicznego ws. europejskiego jednolitego formatu elektronicznego (*ESEF Regulatory Technical Standard*).

- Raport ESMA z działalności nadzorczej i regulacyjnej organów nadzoru w roku 2015 pt. *Report. ESMA Report on Enforcement and Regulatory Activities of Accounting Enforcers in 2015* (ESMA/2016/410, 29 marca 2016) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);
- **Publiczne Stanowisko ESMA ws. europejskich wspólnych priorytetów nadzorczych w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok obrotowy 2015** pt. *Public Statement. European common enforcement priorities for 2015 financial statements*³⁸ (2015/ESMA/1608, 27 października 2015) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library)

Wspólne europejskie priorytety nadzorcze w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok 2015 obejmują następującą tematykę:

- wpływ warunków na rynkach finansowych na sprawozdania finansowe (MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, MSR 36 „Utrata wartości aktywów”, MSR 19 „Świadczenia pracownicze”, MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji”, MSSF 12 „Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach”);
- sprawozdanie z przepływów pieniężnych oraz związane z nim ujawnienia (MSR 7 „Sprawozdanie z przepływów pieniężnych”); oraz
- wycena w wartości godziwej oraz związane z nią ujawnienia (MSSF 13 „Ustalanie wartości godziwej”, MSSF 3 „Połączenia jednostek”, MSR 40 „Nieruchomości inwestycyjne”, MSSF 5 „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”).

ESMA zwraca uwagę m.in. na dużą zmienność stóp procentowych, ich niskie lub ujemne wartości, co powinno mieć odzwierciedlenie w danych wejściowych w modelach wyceny, w tym stopy dyskontowej stosowanej zgodnie z par. 55 MSR 36, par. 47 MSR 37 oraz par. 83 MSR 19. Ponadto dla wyceny niektórych aktywów szczególne znaczenie może mieć ryzyko wysokiej zmienności i niskich cen towarów oraz ryzyko kursowe i ryzyko związane z danym krajem.

Podkreślone zostało kluczowe znaczenie sprawozdania z przepływów pieniężnych dla zrozumienia i analizy informacji finansowych emitentów. ESMA zwraca uwagę na zagadnienia związane z klasyfikacją przepływów pieniężnych oraz obowiązek dokonania ujawnień, w tym ujawnień na temat osądów zastosowanych przy tej klasyfikacji. Zwrócono także uwagę na kwestię właściwego zastosowania definicji ekwiwalentów środków pieniężnych zgodnie z par. 6-8 MSR 7.

ESMA zauważyła także konieczność poprawy w zakresie wyceny aktywów i zobowiązań w wartości godziwej i związanych z nią ujawnień, w tym w świetle MSSF 3, MSR 40 i MSSF 5. ESMA oczekuje także, by emitenci dostarczali przydatnych informacji również wtedy, gdy wartość godziwa jest

³⁸ Stanowisko ESMA przetłumaczone na język polski jest dostępne na stronie internetowej: http://www.knf.gov.pl/Images/wersja_polska_2015_ESMA1608_tcm75-43665.pdf

ustalana przez osoby trzecie, w tym ujawnienia na temat technik wyceny oraz danych wejściowych zgodnie z par. 93 lit. d) MSSF 13.

Ponadto, oprócz wspólnych priorytetów na rok 2015, ESMA uwzględniła w Stanowisku szczegółowe odniesienia do wspólnych priorytetów na rok 2014 (zastosowanie tzw. „pakietu konsolidacyjnego”, w szczególności MSSF 10, MSSF 11 i MSSF 12) i do ujawnień o możliwym wpływie nowych standardów na sprawozdania finansowe emitentów, w szczególności MSSF 9 „Instrumenty finansowe” i MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” (MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów”).

ESMA wzywa emitentów sporządzających roczne sprawozdania finansowe oraz badających je biegłych rewidentów do uwzględnienia Stanowiska ESMA ws. wspólnych priorytetów nadzorczych wraz ze Stanowiskiem ESMA w sprawie poprawy jakości ujawnień³⁹.

- **Publiczne Stanowisko ESMA ws. poprawy jakości ujawnień w sprawozdaniach finansowych** pt. *Public Statement. Improving the quality of disclosures in the financial statements*⁴⁰ (2015/ESMA/1608, 27 października 2015) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library)

ESMA wydała Stanowisko, by promować poprawę jakości ujawnień w sprawozdaniach finansowych sporządzanych według MSSF. ESMA podkreśla potrzebę:

- przedstawiania zwięzłych i jasnych ujawnień opartych na mających znaczenie faktach, specyficznych dla danego podmiotu, które są konieczne dla zrozumienia jego dokonań i sytuacji finansowej;
- unikania ujawnień o charakterze szablonowym i utartych sformułowań (ang.: *boilerplate*);
- promowania przez europejskie organy nadzoru dobrych praktyk wśród emitentów oraz uwzględniania postanowień ww. Stanowiska ESMA w praktyce nadzorczej.

Ponadto ESMA zachęca emitentów do rozważenia w jaki sposób poprawić ujawnienia przez skoncentrowanie się na ujawnieniach, które mają znaczenie i są istotne oraz przez podniesienie ich czytelności i spójności.

- **Wytyczne ESMA ws. alternatywnych pomiarów wyników** pt. *ESMA Guidelines on Alternative Performance Measures*⁴¹ (ESMA/2015/1415pl, 5 października 2015); weszły w życie 03.07.2016 r., – są opublikowane także w j. polskim (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library)

Wytyczne ESMA dotyczą alternatywnych pomiarów wyników w prospektach emisyjnych i informacjach regulowanych. Są skierowane do:

- emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym, którzy mają obowiązek publikowania informacji regulowanych; zgodnie z Dyrektywą Transparencji;
- osób odpowiedzialnych za prospekt emisyjny;
- organów nadzorujących rynki regulowane.

Po dokonaniu wnikliwej analizy odnośnie stosowania Wytycznych ws. alternatywnych pomiarów wyników, KNF poinformował ESMA, że zamierza je stosować.

Informacja o Wytycznych ESMA ws. alternatywnych pomiarów wyników została zamieszczona na stronie internetowej KNF – w aktualnościach na stronie głównej oraz odpowiednio w zakładce O NAS / Współpraca międzynarodowa / Europejski System Nadzoru Finansowego, a także w zakładce Regulacje / Praktyka / Dokumenty ESMA.

³⁹ Stanowisko w sprawie poprawy jakości ujawnień w sprawozdaniach finansowych, 2015/ESMA/1608, 27 października 2015 r.

⁴⁰ Stanowisko ESMA jest dostępne na stronie internetowej:
https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2015/11/2015-esma-1609_esma_public_statement_-_improving_disclosures.pdf

⁴¹ Wytyczne ESMA w języku polskim są dostępne na stronie internetowej:
https://www.esma.europa.eu/system/files_force/library/2015/10/2015-esma-1415pl.pdf

- Opinia ESMA ws. stosowania wymogów MSSF w odniesieniu do ujęcia opłat na rzecz systemu gwarantowania depozytów pt. *Opinion. Application of IFRS requirements in relations to the recognition of contributions to Deposit Guarantee Schemes in IFRS accounts*⁴² (2015/ESMA/1462, 25 września 2015) (www.esma.europa.eu, zakładka Databases & Library / ESMA Library)

Opinia ESMA dotyczy rachunkowego ujęcia opłat dokonywanych na rzecz systemu gwarantowania depozytów w świetle wymogów MSSF.

Informacja o Opinii ESMA została zamieszczona na stronie internetowej KNF – w aktualnościach na stronie głównej oraz odpowiednio w zakładce O NAS / Współpraca międzynarodowa / Europejski System Nadzoru Finansowego, a także w zakładce Regulacje / Praktyka / Dokumenty ESMA.

- Dokument konsultacyjny nt. regulacyjnych standardów technicznych dotyczących jednolitego europejskiego elektronicznego formatu sprawozdawczego pt. *Consultation Paper. Consultation Paper on the Regulatory Technical Standards on the European Single Electronic Format (ESEF)* (2015/ESMA/1463, 25 września 2015) (www.esma.europa.eu, zakładka: Databases & Library / ESMA Library)
- Raport końcowy nt. projektu regulacyjnych standardów technicznych dot. europejskiego elektronicznego punktu dostępu do informacji regulowanych pt. *Final Report. Draft Regulatory Technical Standards on European Electronic Access Point (EEAP)* (ESMA/2015/1460, 25 września 2015) (www.esma.europa.eu, zakładka: Databases & Library / ESMA Library)
- Publiczne Stanowisko ESMA ws. europejskich wspólnych priorytetów nadzorczych w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok obrotowy 2014** pt. *Public Statement. European common enforcement priorities for 2014 financial statements*⁴³ (ESMA/2014/1309, 28 października 2014) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);

Przedstawione w Stanowisku ESMA europejskie, wspólne priorytety nadzorcze w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok 2014 obejmują następującą tematykę:

- sporządzanie i prezentacja skonsolidowanych sprawozdań finansowych oraz związane z tym ujawnienia (MSSF 10) – *oczekuje się starannego wyjaśnienia w sprawozdaniach osądów dot. występowania kontroli*;
- charakter ryzyka związanego z udziałami jednostki w jednostkach strukturyzowanych oraz ujawnienia (MSSF 12);
- sprawozdawczość finansowa jednostek zaangażowanych we wspólne ustalenia umowne oraz związane z tym ujawnienia (MSSF 11);
- ujęcie i wycena aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego (MSR 12);
- ujawnienie zasad (polityki) rachunkowości odnoszących się do istotnych niepewnych pozycji podatkowych, zgodnie z par. 117 i 122 MSR 1.

Dodatkowe obszary wskazane w Stanowisku ESMA, które należy wziąć pod uwagę to:

- specyficzne zagadnienia związane z sektorem bankowym (w świetle Kompleksowej oceny Europejskiego Banku Centralnego (EBC), w tym Kontroli jakości aktywów) – wyjaśnienie istotnych wpływów oceny jakości aktywów na sprawozdania finansowe;
  - wnioski zawarte w raporcie ESMA (ESMA/2013/1664, 18 listopada 2013 r.) ws. porównywalności sprawozdań finansowych instytucji finansowych w Europie (*opis patrz dalej*);
  - ujawnienia w sprawozdaniach finansowych – nie mogą być szablonowe; mają opisywać realia i specyfikę jednostki; mają być jasne i kompletne.
- Wytyczne ESMA ws. nadzoru nad informacją finansową** (*ESMA Guidelines on enforcement of financial information*)⁴⁴ (ESMA/2014/1293pl, 28 października 2014); weszły w życie

⁴² Opinia ESMA jest dostępna na stronie internetowej:

https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2015/11/2015-1462_esma_opinion_on_accounting_for_deposit_guarantee_scheme.pdf

⁴³ Stanowisko ESMA przetłumaczone na język polski jest dostępne na stronie internetowej:

http://www.knf.gov.pl/Images/ESMA_priorytety_nadzorcze_A_tcm75-40191.pdf

⁴⁴ Wytyczne ESMA w języku polskim są dostępne na stronie internetowej:

<https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2015/11/2014-esma-1293pl.pdf>

29.12.2014 r. – są także opublikowane w j. polskim (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);

Wytyczne ESMA dotyczą zakresu nadzoru, metod wyboru (selekcji) sprawozdań finansowych emitentów do analizy, procedur analitycznych, działań nadzorczych, koordynacji europejskiej oraz raportowania nt. działalności nadzorczej.

Po dokonaniu wnikliwej analizy odnośnie stosowania Wytycznych nadzorczych, KNF poinformowała ESMA, że zamierza je stosować. W tym celu prowadzone były działania, w szczególności o charakterze legislacyjnym, aby umożliwić pełne stosowanie wszystkich Wytycznych.

Informacja o Wytycznych ESMA ws. nadzoru nad informacją finansową została zamieszczona na stronie internetowej KNF – w aktualnościach na stronie głównej oraz odpowiednio w zakładce O NAS / Współpraca międzynarodowa / Europejski System Nadzoru Finansowego, a także w zakładce Regulacje / Praktyka / Dokumenty ESMA.

- **Raport ESMA ws. stosowania wymogów dot. rachunkowości połączeń jednostek (przedsięwzięć) w sprawozdaniach finansowych** pt. *Review on the application of accounting requirements for business combinations in IFRS financial statements* (ESMA/2014/643, 16 czerwca 2014) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);

Informacja o Raporcie ESMA ws. stosowania wymogów dot. rachunkowości połączeń jednostek (przedsięwzięć) w sprawozdaniach finansowych została zamieszczona na stronie internetowej KNF – w aktualnościach na stronie głównej oraz odpowiednio w zakładce O NAS / Współpraca międzynarodowa / Europejski System Nadzoru Finansowego, a także w zakładce Regulacje / Praktyka / Dokumenty ESMA.

- **Raport ESMA ws. porównywalności sprawozdań finansowych instytucji finansowych** pt. *Review of Accounting Practices. Comparability of IFRS Financial Statements of Financial Institutions in Europe* (ESMA/2013/1664, 18 listopada 2013) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);

Raport prezentuje przegląd praktyk sprawozdawczych europejskich instytucji finansowych w wybranych obszarach związanych z instrumentami finansowymi. Przedstawiono w nim ocenę poziomu porównywalności i jakości ujawnień w sprawozdaniach finansowych za rok 2012, sporządzonych zgodnie z MSSF przez 39 znaczących europejskich instytucji finansowych. Raport zawiera rekomendacje dotyczące poprawy transparentności informacji finansowych poprzez stosowanie przepisów MSSF. Obszary wybrane do przeglądu obejmowały: strukturę i zawartość rachunku zysków i strat, płynność i finansowanie z uwzględnieniem skutków obciążenia aktywów, zabezpieczanie i wykorzystanie instrumentów pochodnych, ryzyko kredytowe z koncentracją na zarządzaniu ryzykiem kredytowym, praktyki dotyczące *forbearance* (np. restrukturyzacja zadłużenia, renegocjowanie umów, powstrzymanie się od działania, itp.), kredyty niespłacane w terminie (*non-performing loans*) i koncentrację ryzyka ze względu na kraj, kryteria oceny utraty wartości kapitałowych instrumentów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży.

Informacja o Raporcie ESMA ws. porównywalności sprawozdań finansowych instytucji finansowych została zamieszczona na stronie internetowej KNF – w aktualnościach na stronie głównej oraz odpowiednio w zakładce O NAS / Współpraca międzynarodowa / Europejski System Nadzoru Finansowego, a także w zakładce Regulacje / Praktyka / Dokumenty ESMA.

- **Publiczne Stanowisko ESMA ws. europejskich wspólnych priorytetów nadzorczych w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok obrotowy 2013** pt. *Public Statement. European common enforcement priorities for 2013 financial statements*⁴⁵ (ESMA/2013/1634, 11 listopada 2013) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);

Przedstawione w Stanowisku ESMA europejskie, wspólne priorytety nadzorcze w odniesieniu do sprawozdań finansowych sporządzonych za rok 2013 obejmują następujące tematy:

- utrata wartości aktywów niefinansowych;

⁴⁵ Stanowisko ESMA przetłumaczone na język polski jest dostępne na stronie internetowej: http://www.knf.gov.pl/Images/tlumaczenie_ESMA_2013_1634_tcm75-36608.pdf

ESMA uwzględniła temat utraty wartości aktywów niefinansowych w europejskich wspólnych priorytetach nadzorczych dotyczących sprawozdań finansowych za rok 2013, przy czym skupiono się na następujących obszarach:

- prognozach przepływów pieniężnych: Jak wskazano w paragrafie 33 (a) MSR 36, przy tworzeniu prognoz dotyczących przepływów pieniężnych kierownictwo powinno przykładać większą wagę do dowodów zewnętrznych. Treść paragrafu 34 MSR 36 stanowi, że kierownictwo powinno oceniać zasadność założeń stanowiących podstawę prognoz przepływów pieniężnych w oparciu o analizę przyczyn rozbieżności pomiędzy przeszłymi prognozami przepływów pieniężnych a faktycznie uzyskanymi przepływami środków pieniężnych oraz zapewnić spójność aktualnych prognoz przepływów pieniężnych z rzeczywistymi przeszłymi wynikami, przy założeniu, że skutki późniejszych wydarzeń lub okoliczności, które nie istniały w chwili uzyskania faktycznych przepływów pieniężnych, uzasadniają takie podejście.

- kluczowych założeniach: W przypadku wartości użytkowej, paragraf 134(d)(ii) MSR 36 wymaga, aby kierownictwo wyjaśniło przyjętą metodę wyceny wartości przypisanych poszczególnym kluczowym założeniom. Dzięki temu użytkownicy mogą zrozumieć, czy wartości te są spójne z zewnętrznymi źródłami informacji lub w jakim stopniu i dlaczego odbiegają od dotychczasowych doświadczeń oraz zewnętrznych źródeł informacji. ESMA jest zdania, że szczególnie ważne dla użytkowników sprawozdań finansowych jest to, aby mieli dostęp do ujawnień specyficznych dla danej jednostki zdezagregowanych na właściwym poziomie, dlatego też zachęca emitentów do poprawy jakości ujawnień w tym zakresie. ESMA zauważa także, że tego rodzaju założenia powinny obejmować więcej niż długoterminowe stopy wzrostu i stopy dyskontowe.

- analizie wrażliwości: Zgodnie z treścią paragrafu 134 (f) MSR 36 należy dokonywać ujawnień mających na celu ułatwienie użytkownikom oceny marginesu bezpieczeństwa oraz oszacowanie, jak bardzo ocena ta jest wrażliwa na zmiany jednego lub kilku kluczowych założeń zastosowanych przy ustalaniu wartości odzyskiwalnej. ESMA przypomina emitentom, że zdezagregowane ujawnienia w podziale na znaczące ośrodki wypracowujące środki pieniężne (OWŚP) lub grupy OWŚP powinny być przedstawiane w sprawozdaniach finansowych w odniesieniu do zastosowanej długoterminowej stopy wzrostu, stopy dyskontowej i kluczowych założeń operacyjnych (np. wzrost przychodów).

- wycena i ujawnienie zobowiązań z tytułu świadczeń po okresie zatrudnienia;

ESMA przypomina o wadze ujawniania znaczących założeń aktuarialnych stosowanych do ustalenia wartości bieżącej zobowiązania z tytułu określonego świadczenia oraz powiązanej z nimi analizy wrażliwości zgodnie z paragrafami 144-145 MSR 19 „Świadczenia pracownicze”. W związku z tym, że stopa dyskontowa jest zwykle traktowana jako znaczące założenie aktuarialne, ESMA oczekuje ujawnienia wszelkich znaczących osądów dokonanych przez kierownictwo przy jej ustalaniu zgodnie z paragrafem 122 MSR 1. Dodatkowo emitenci powinni przedstawić zdezagregowane informacje o programach i wartości godziwej aktywów programu w sytuacji, gdy poziom ryzyka związanego z tymi programami różni się, jak wymagają paragrafy 138 i 142 MSR 19.

- ustalanie wartości godziwej i ujawnienia;

Powinno się ocenić wpływ wszelkich zmian na praktykę w zakresie ustalania wartości godziwej na podstawie wymogów MSSF 13, definiujących wartość godziwą, wyjaśniających i udoskonalających zasady jej określania, jak również wyznaczających ramy jej ustalania. Załącznik B do MSSF 13 zawiera szczegółowe wyjaśnienia i wskazania jakie należy brać pod uwagę przy dokonywaniu oceny czy rynek jest aktywny oraz przedstawia konsekwencje dla klasyfikacji dotyczącej ustalania wartości godziwej w ramach hierarchii wartości godziwej. ESMA zwraca uwagę na następujące specyficzne elementy ustalania wartości godziwej: ryzyko niewykonania świadczenia, jednostkę rozliczeniową, ujawnienia.

- ujawnienia dotyczące znaczących zasad (polityki) rachunkowości, osądów i szacunków;

ESMA zwraca uwagę na następujące wymogi MSSF w zakresie ujawnień, których jakość – zdaniem ESMA – jest możliwa do poprawy:

- Paragraf 117 MSR 1 wymaga ujawnienia podsumowania znaczących zasad (polityki) rachunkowości. ESMA zauważa, że znaczące zasady (polityka) rachunkowości mogłyby być zamieszczone w sprawozdaniach finansowych w kolejności najbardziej odpowiedniej dla emitenta, począwszy od zasad (polityki) uznanych za najbardziej znaczące i właściwe, wymieniając przy tym wszelkie zastosowane opcje, o ile są dozwolone.

- ESMA oczekuje od emitentów ujawnienia subiektywnych ocen dokonanych przez kierownictwo, mających najbardziej znaczący wpływ na kwoty ujęte w sprawozdaniu finansowym, zgodnie z wymogami paragrafu 122 MSR 1.

- Paragraf 125 MSR 1 wymaga ujawnienia źródeł niepewności szacunków, co do których istnieje znaczące ryzyko spowodowania istotnych korekt w kolejnym roku obrotowym. ESMA przypomina, że powinny być one regularnie monitorowane w celu zapewnienia, że są właściwe dla każdego zestawu sprawozdań finansowych.

- ESMA przypomina o wymogach zawartych w paragrafie 25 MSR 1 dotyczących ujawniania niepewności dotyczących zdarzeń i okoliczności, które mogą nasuwać wątpliwości co do zdolności jednostki do kontynuowania działalności.

- Zgodnie z przykładami podanymi w paragrafie 129 MSR 1, ESMA oczekuje od emitentów przedstawienia wrażliwości wartości bilansowych na metody, założenia i szacunki będące podstawą ich kalkulacji, włączając w to podanie przyczyn tej wrażliwości.

- ESMA podkreśla, że ujawnienie nowych standardów, które zostały opublikowane, ale nie weszły jeszcze w życie, jak wymaga paragraf 30 MSR 8, jest właściwe w przypadku, gdy nowy standard może mieć istotny wpływ na sprawozdania finansowe (co może mieć miejsce w 2013 roku w przypadku wielu emitentów w związku z MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” i / lub MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne”) albo gdy wpływ ten nie jest znany, jak wymaga paragraf 31 MSR 8.

- wycena instrumentów finansowych oraz ujawnienie powiązanego z nimi ryzyka, w szczególności właściwego dla instytucji finansowych.

Szczególnie ważnymi zagadnieniami dla sprawozdań finansowych za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2013 roku są: ogólne ujawnienia, utrata wartości aktywów finansowych, praktyki w zakresie *forbearance* oraz ryzyko kredytowe, jak również ryzyko płynności. ESMA oczekuje od emitentów ujawnień w zakresie ryzyka płynności na poziomie szczegółowości odpowiadającym ich profilowi ryzyka w celu umożliwienia użytkownikom uzyskania kompleksowego obrazu ryzyka płynności i potrzeb finansowych jednostki, a także ich zmian w czasie, zgodnie z wymogami paragrafu 39 MSSF 7. W szczególności, sporządzając analizę terminów wymagalności emitenci powinni ujawniać odpowiednią liczbę przedziałów czasowych, jak wskazuje paragraf B11 MSSF 7, a także ujawniać analizę terminów zapadalności aktywów finansowych utrzymywanych dla celów zarządzania ryzykiem płynności, jak wymaga paragraf B11E MSSF 7.

- Wynik konsultacji ESMA nt. rozważań w zakresie istotności w raportowaniu finansowym pt. *Feedback Statement. Considerations of materiality in financial reporting* (ESMA/2013/218, 14 lutego 2013) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);
- **Raport ESMA z przeglądu w zakresie utraty wartości wartości firmy i wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania** w sprawozdaniach finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF pt. *ESMA Report. European enforcers review of impairment of goodwill and other intangible assets in the IFRS financial statements* (ESMA/2013/2, 7 stycznia 2013) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);

Raport przedstawia praktyki księgowe związane z testowaniem utraty wartości wartości firmy i wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania, ocenę prawidłowości ujawnień w sprawozdaniach finansowych wybranych emitentów, za rok obrotowy 2011, sporządzonych zgodnie z MSSF, oraz zawiera rekomendacje w zakresie poprawy stosowania wymogów MSR 36. Sprawozdania finansowe emitentów, które podlegały analizie zawierały znaczne kwoty wartości firmy. W wyniku przeprowadzonej analizy w Raporcie zwraca się uwagę na pięć obszarów:

- kluczowe założenia kierownictwa: ESMA nakłania emitentów do ujawniania wszystkich kluczowych założeń i omawiania podejścia przyjętego przez kierownictwo do ustalania tych założeń w celu testowania utraty wartości;

- analizę wrażliwości: w przypadku emitentów, których wartość księgowa aktywów netto przewyższyła ich wartość rynkową, tylko połowa zaprezentowała analizę wrażliwości. W opinii ESMA liczba ta wydaje się niska, ponieważ powyższe stanowi przesłankę, że utrata wartości mogła nastąpić. ESMA oczekiwałaby od emitentów większego poziomu przejrzystości i ujawnienia wrażliwości wyliczenia utraty wartości na zmiany kluczowych założeń. ESMA nakłania emitentów do dokonywania realistycznych oszacowań podczas ustalania możliwych zmian w kluczowych założeniach, które spowodowałyby, że wartość księgowa ośrodka wypracowującego środki pieniężne przewyższyłaby jego wartość odzyskiwalną;

- wycenę wartości odzyskiwalnej: ESMA oczekiwałaby, że podczas wyceny wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży przy wykorzystaniu zdyskontowanych przepływów pieniężnych, większa uwaga będzie zwrócona na zewnętrzne źródła informacji niż na założenia specyficzne dla jednostki;

- ustalenie stopy wzrostu: ESMA nakłania emitentów do przedstawiania realistycznych oszacowań przyszłych stóp wzrostu, które korespondują z prognozami dotyczącymi rozwoju ekonomicznego;

- ujawnienia dotyczące stopy dyskontowej: z powodu wpływu zastosowanej stopy dyskontowej na określenie wartości użytkowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży przy wykorzystaniu modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych, ESMA nakłania emitentów do stosowania i ujawniania stóp dyskontowych oddzielnie dla pojedynczych ośrodków wypracowujących środki pieniężne, w przypadku gdy wartość bilansowa przyporządkowanej im wartości firmy lub składników wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania jest znacząca i kiedy różni się profil ryzyka poszczególnych zidentyfikowanych ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Ujawniając jedną średnią stopę dyskontową emitenci potencjalnie ukrywają informacje, które mogą mieć znaczenie dla użytkowników sprawozdania finansowego.

Informacja o Raporcie ESMA z przeglądu w zakresie utraty wartości wartości firmy i wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania została zamieszczona na stronie internetowej KNF – w aktualnościach na stronie głównej oraz odpowiednio w zakładce O NAS / Współpraca międzynarodowa / Europejski System Nadzoru Finansowego, a także w zakładce Regulacje / Praktyka / Dokumenty ESMA.

- **Publiczne Stanowisko ESMA ws. działań dotyczących *forbearance***⁴⁶. w sprawozdaniach finansowych instytucji finansowych, sporządzonych zgodnie z MSSF, przy czym Stanowisko stosuje się również do innych emitentów, których dotyczą działania w zakresie *forbearance*, pt. *Public Statement. Treatment of Forbearance Practices in IFRS Financial Statements of Financial Institutions* (ESMA/2012/853, 20 grudnia 2012) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);

Stanowisko koncentruje się na trzech obszarach:

- *forbearance* a obiektywny dowód utraty wartości: w opinii ESMA wyznaczniki obiektywnego dowodu utraty wartości w MSR 39 obejmują działania w zakresie *forbearance*, pomimo iż w MSSF nie stosuje się pojęcia *forbearance*. Podejmowanie działań w zakresie *forbearance* stanowi obiektywny wyznacznik, który wymaga oceny czy należy dokonać odpisu z tytułu utraty wartości. Działania w zakresie *forbearance* występują w sytuacjach, gdy uznaje się, że z powodu trudności finansowych kredytobiorca / pożyczkobiorca nie spełni warunków umowy. W związku z tymi

⁴⁶ Szerzej o *forbearance* – patrz:

- *Reports of the Advisory Scientific Committee of the European Systemic Risk Board "Forbearance, resolution and deposit insurance"*, lipiec 2012,

http://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/asc/Reports_ASC_1_1207.pdf?73e625e8c964c70654f862e73ccc983b ;

- *EBA FINAL draft Implementing Technical Standards On Supervisory reporting on forbearance and non-performing exposures under article 99(4) of Regulation (EU) No 575/2013* (EBA/ITS/2013/03/rev1), 24.07.2014 r.,

<http://www.eba.europa.eu/documents/10180/449824/EBA-ITS-2013-03+Final+draft+ITS+on+Forbearance+and+Non-performing+exposures.pdf>

trudnościami emitent decyduje się na modyfikację warunków umowy pozwalających na osiągnięcie przez kredytobiorcę / pożyczkobiorcę wystarczającej zdolności do obsługi długu lub refinansowanie umowy, całkowicie lub częściowo;

- ocenie utraty wartości aktywów, których dotyczą działania w zakresie *forbearance*: Jako że działania w zakresie *forbearance* są obiektywnym dowodem utraty wartości, jak tylko takie działanie zostało zidentyfikowane, zgodnie z par. 59c MSR 39, emitent ocenia czy to zdarzenie powodujące stratę miało wpływ na szacowane przyszłe przepływy pieniężne związane ze składnikiem aktywów finansowych. Z uwagi na fakt, że środki w zakresie *forbearance* podejmowane są względem kredytobiorców / pożyczkobiorców, u których występują trudności finansowe, ESMA uważa, że emitenci powinni stosować wyższy poziom sceptycyzmu podczas szacowania przyszłych przepływów pieniężnych, wartości zabezpieczeń i innych parametrów wykorzystywanych do ustalania odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, które podlegały *forbearance*;

- ujawnieniach w sprawozdaniach finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF: ESMA zwraca się o zamieszczanie szerokiego zakresu ujawnień ilościowych i jakościowych, które powinny zapewnić użytkownikom sprawozdań finansowych wystarczające informacje m.in. nt. działań w zakresie *forbearance* i ich wpływu na wyniki i sytuację finansową, jak również informacje umożliwiające użytkownikom ocenę wpływu działań w zakresie *forbearance* na profil ryzyka kredytowego portfeli kredytowych i ich utratę wartości.

W związku z zaangażowaniem w aktywa, których dotyczy *forbearance* oraz jego skutkami, instytucje finansowe (i inne, których dotyczy to zjawisko) oraz ich biegli rewidenci, przygotowując i odpowiednio badając sprawozdania finansowe, sporządzone zgodnie z MSSF, począwszy od roku obrotowego kończącego się 31.12.2012, powinni zwrócić należytą uwagę na niniejsze Publiczne Stanowisko ESMA.

Informacja o Publicznym Stanowisku ESMA ws. *forbearance* została zamieszczona na stronie internetowej KNF – w aktualnościach na stronie głównej oraz odpowiednio w zakładce O NAS / Współpraca międzynarodowa / Europejski System Nadzoru Finansowego, a także w zakładce Regulacje / Praktyka / Dokumenty ESMA.

- **Publiczne Stanowisko ESMA ws. europejskich wspólnych priorytetów nadzorczych w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok obrotowy 2012** pt. *Public Statement. European common enforcement priorities for 2012 financial statements*⁴⁷ (ESMA/2012/725, 12 listopada 2012) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);

Wspólne europejskie priorytetowe obszary nadzorcze dla rocznych sprawozdań za rok 2012:

- instrumenty finansowe: instrumenty narażone na ryzyko, dług państwowy, utrata wartości aktywów finansowych, ujawnienia dot. renegotjowanego długu (MSR 39, MSSF 7, MSR 1);
  - utrata wartości aktywów niefinansowych (MSR 36);
  - pomiar zobowiązań z tyt. świadczeń po okresie zatrudnienia (MSR 19);
  - rezerwy (MSR 37).
- Podsumowanie odpowiedzi otrzymanych w związku z dokumentem konsultacyjnym ESMA z listopada 2011 r., dotyczącym obserwacji nt. istotności w raportowaniu finansowym – dokument pt. *Summary of Responses. Considerations of materiality in financial reporting* (ESMA/2012/525, 16 sierpnia 2012) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);
  - Raport ESMA dot. stosowanych zasad rachunkowości w odniesieniu do greckich rządowych obligacji w sprawozdaniach finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2011 roku pt. *Review of Greek Government Bonds accounting practices in the IFRS Financial Statements for the year ended 31 December 2011* (ESMA/2012/482, 26 lipca 2012) (www.esma.europa.eu, zakładka: Databases & Library / ESMA Library);
  - Stanowisko ESMA dotyczące długu państwowego w sprawozdaniach finansowych sporządzanych zgodnie z MSSF pt. *Public Statement. Sovereign Debt In IFRS Financial Statements*

⁴⁷ Szerzej o stanowisku ESMA – patrz raport z analizy przeprowadzonej w 2012 r.:

http://www.knf.gov.pl/Images/Raport_MSSF_2012_tcm75-33561.pdf

Stanowisko ESMA przetłumaczone na język polski jest dostępne na stronie internetowej:

http://www.knf.gov.pl/Images/Priorytety_nadzorcze_ESMA_tlumaczenie_09_01_2013_tcm75-33028.pdf

(ESMA/2011/397, 25 listopada 2011) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);

- **Raport ESMA z przeglądu przez europejskie organy nadzoru wdrożenia MSSF 8 pt.** *Review of European enforcers on the implementation of IFRS 8 – Operating Segments* (ESMA/2011/372, 9 listopada 2011) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);
- Stanowisko ESMA nt. ujawnień dotyczących długu państwowego wymaganych w sprawozdaniach finansowych sporządzanych zgodnie z MSSF pt. *Public Statement. ESMA Statement on Disclosures related to sovereign debt to be included in IFRS financial statements* (ESMA/2011/226, 28 lipca 2011) (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library);
- **Dziewiętnaście pakietów decyzji z bazy EECS** (ang.: *Extracts from EECS's Database of Enforcement Decisions*), zawierających decyzje organów nadzoru z Europejskiego Obszaru Gospodarczego w związku z nadzorem nad stosowaniem MSSF (www.esma.europa.eu, zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library); publikacja pakietów będzie kontynuowana.

3.7. Najnowsze zmiany związane ze stosowaniem MSSF ogłoszone w 2016 roku

Zgodnie z art. 3 ust. 1 Rozporządzenia (WE) nr 1606/2002⁴⁸ Komisja Europejska podejmuje decyzję w sprawie stosowania we Wspólnocie międzynarodowych standardów rachunkowości. Art. 3 ust. 4 ww. Rozporządzenia stanowi, że przyjęte międzynarodowe standardy rachunkowości zostaną opublikowane w całości w każdym z języków urzędowych Wspólnoty, jako rozporządzenie Komisji, w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich.

Zgodnie z wymogami par. 10-12 MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów”: w przypadku braku standardu bądź interpretacji mających bezpośrednie zastosowanie do danej transakcji, innego zdarzenia lub warunku, kierownictwo jednostki kieruje się osądem przy opracowywaniu i stosowaniu zasad (polityki) rachunkowości (...).

Przy dokonywaniu osądu kierownictwo jednostki, zachowując ustaloną w par. 11 MSR 8 kolejność, uwzględnia i rozważa możliwość zastosowania źródeł wskazanych w par. 11 MSR 8. Kierownictwo jednostki może także uwzględnić najaktualniejsze regulacje innych podmiotów tworzących standardy na podstawie podobnych założeń koncepcyjnych, inną literaturę dotyczącą rachunkowości i przyjęte rozwiązania branżowe w zakresie, w jakim są one zgodne ze źródłami powołanymi w par. 11 MSR 8 (por. par. 12 MSR 8).

Zwracamy uwagę, że przy kierowaniu się osądem kierownictwo jednostki może uwzględnić przepisy ustawy o rachunkowości oraz krajowe standardy rachunkowości wydane przez Komitet Standardów Rachunkowości, jednakże wyłącznie w przypadku, gdy spełnione zostały warunki MSR 8.

Przypominamy również, że jeżeli zastosowanie standardu lub interpretacji po raz pierwszy ma wpływ na bieżący okres lub którykolwiek z wcześniejszych prezentowanych okresów, chyba że niewykonalne w praktyce (ang.: *impracticable*) jest ustalenie kwoty korekty, albo może mieć istotny wpływ na późniejsze okresy, jednostka ujawnia informacje wymagane przez par. 28 MSR 8. Ponadto, jeżeli jednostka nie zastosowała nowego standardu lub interpretacji, które zostały już opublikowane, ale nie weszły jeszcze w życie, jednostka dokonuje ujawnień wymaganych przez par. 30 MSR 8 (por. również par. 31 MSR 8).

W Stanowisku ESMA ws. wspólnych europejskich priorytetów nadzorczych ESMA w odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok 2016 ESMA jako jeden z priorytetów wskazała ujawnianie informacji na temat wpływu nowych standardów na sprawozdania finansowe zgodne z MSSF (w szczególności

⁴⁸ Rozporządzenie (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości (Dz. Urz. WE nr L 243, z 11.9.2002 r., str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 29, str. 609);

Sprostowanie do rozporządzenia (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości (Dz. Urz. WE L 216 z 21.08.2007 r., str. 32);

Rozporządzenie (WE) nr 297/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 marca 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1606/2002 w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości w odniesieniu do uprawnień wykonawczych przyznanym Komisji (Dz. Urz. UE L 97 z 9.4.2008 r., str. 62).

wpływ MSSF 9 „Instrumenty finansowe” i MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” oraz MSSF 16 „Leasing”).

W 2016 roku zostały ogłoszone 3 rozporządzenia Komisji Europejskiej, przyjmujące zmiany do MSSF:

- 1) Rozporządzenie Komisji (UE) 2016/2067 z dnia 22 listopada 2016 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9

Wszystkie jednostki stosują MSSF 9 najpóźniej wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2018 r. lub później.

- 2) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 2016/1905 z dnia 22 września 2016 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 15

Wszystkie jednostki stosują MSSF 15 najpóźniej wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2018 r. lub później.

- 3) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 2016/1703 z dnia 22 września 2016 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 10 i 12 oraz Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 28

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 10, MSSF 12 i MSR 28 najpóźniej wraz z rozpoczęciem pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2016 r. lub później.

Pełny wykaz rozporządzeń Komisji Europejskiej, dotyczących MSSF, dostępny jest na stronach internetowych:

http://ec.europa.eu/finance/company-reporting/index_en.htm

(zakładka: IFRS financial statements/standards and interpretations/legal framework/Individual regulations adopting IFRSs)

<http://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html>

lub poprzez stronę internetową Ministerstwa Finansów (www.mf.gov.pl, zakładka: Działalność / Rachunkowość / Międzynarodowe Standardy Rachunkowości / Rozporządzenia Komisji Europejskiej przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości).

4. KONKLUZJE

Niniejszy raport identyfikuje obszary niezgodności z obowiązującymi regulacjami dotyczącymi raportowania finansowego, w szczególności MSSF, występujące w sprawozdaniach finansowych emitentów. Choć analiza wskazuje na pewną poprawę, niemniej występują obszary, w których poprawa jest nadal konieczna, takie jak: instrumenty finansowe i związane z nimi ryzyko, kontynuacja działalności, utrata wartości aktywów niefinansowych, konsolidacja i połączenia, podatek odroczony oraz ujmowanie przychodów. Tematy te dotyczą zagadnień objętych europejskimi wspólnymi priorytetami nadzorczymi, określonymi w ramach ESMA. Ponadto, nadal zauważa się potrzebę poprawy jakości ujawnień mających znaczenie dla zrozumienia sytuacji majątkowej, finansowej oraz wyników działalności emitentów i ich grup kapitałowych, o czym mowa również w Stanowisku ESMA ws. poprawy jakości ujawnień.

Przeprowadzona w 2016 r. przez Wydział Rachunkowości Departamentu Ofert Publicznych i Informacji Finansowej UKNF analiza sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych niebędących funduszami inwestycyjnymi wykazała, że zagadnienia, których dotyczyły zastrzeżenia podmiotów uprawnionych do badania, wyrażone w opiniach o badanych skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych / sprawozdaniach finansowych emitentów za rok obrotowy 2015 i odpowiednio w raportach z przeglądu skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych za I półrocze roku obrotowego 2016, odnosiły się do zagadnień związanych w szczególności z: kontynuacją działalności, instrumentami finansowymi, utratą wartości aktywów niefinansowych, konsolidacją i połączeniami, podatkiem odroczonym i ujmowaniem przychodów. Odmowy wyrażenia opinii / wydania raportu dotyczyły kontynuacji działalności i tematów związanych z jej zagrożeniem.

Celem cyklicznej publikacji raportów z analizy jest przyczynienie się do spójnego stosowania odpowiednich ram sprawozdawczości finansowej i osiągnięcia przez emitentów wyższego poziomu zgodności z wymogami dotyczącymi sprawozdawczości, w szczególności wymogami MSSF. Podwyższenie jakości sporządzanych przez emitentów sprawozdań finansowych przyczyni się do poprawy przejrzystości informacji finansowych przydatnych dla procesu decyzyjnego inwestorów i innych użytkowników tych sprawozdań i tym samym ułatwi ocenę sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyników działalności emitentów i ich grup kapitałowych, a także do zwiększenia zaufania inwestorów do sprawozdawczości finansowej. Przewiduje się, że podwyższenie jakości sprawozdań finansowych znalazłoby również odzwierciedlenie w zmniejszeniu liczby opinii o badanych sprawozdaniach finansowych / raportów z przeglądu zawierających zastrzeżenia oraz odmów wyrażenia opinii / wydania raportu przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych, dokonujący badania lub odpowiednio przeglądu.

Ponownie zauważamy, że dodatkowym czynnikiem, który mógłby wpłynąć na zmniejszenie liczby opinii / raportów zmodyfikowanych jest osiągnięcie przez emitentów (kierownika jednostki w rozumieniu ustawy o rachunkowości) poprawy w zakresie udostępniania biegłemu rewidentowi, dokonującemu badania lub przeglądu, wszelkich wymaganych dokumentów i wyjaśnień. Ponadto znaczącą rolę w tym zakresie mają do odegrania komitety audytu lub rady nadzorcze pełniące ich funkcję.

W celach edukacyjnych raport jest publikowany na stronie internetowej KNF. Zagadnienia, o których mowa w zastrzeżeniach podmiotów uprawnionych do badania i stanowiskach dotyczących odmowy wydania opinii / raportu oraz najczęściej występujące niezgodności i braki w zakresie wypełniania wymagań MSSF są również prezentowane na seminarium dla uczestników rynku finansowego, organizowanym corocznie przez UKNF w ramach inicjatywy CEDUR (Centrum Edukacji dla Uczestników Rynku), a także na spotkaniach z biegłymi rewidentami. Nadmienić należy, że w publicznych debatach dotyczących nadzoru nad sprawozdawczością finansową emitentów obecna jest tematyka, do której odnoszą się raporty z analizy, opracowane przez Wydział Rachunkowości Departamentu Ofert Publicznych i Informacji Finansowej UKNF. Ponadto wymiana informacji w zakresie rezultatów prowadzonej cyklicznie analizy sprawozdań finansowych emitentów ma miejsce na Spotkaniach Koordynacyjnych Europejskich Organów Nadzoru (EECS), w ramach ESMA.

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba emitentów, których skonsolidowane sprawozdania finansowe / sprawozdania finansowe zostały poddane analizie okresowej w 2016 roku	11
Tabela 2. Liczba emitentów z zastrzeżeniami, odmową wydania opinii lub opinią negatywną w odniesieniu do rocznych skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych za lata obrotowe 2009-2015	14
Tabela 3. Liczba emitentów z zastrzeżeniami lub odmową wydania raportu z przeglądu w odniesieniu do skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych za I półrocze lat obrotowych 2011-2016.....	24

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba emitentów i skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych poddanych analizie okresowej w latach 2011-2016.....	11
Wykres 2. Tematyka zastrzeżeń zawartych w opiniach o badanych skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych / sprawozdaniach finansowych emitentów za rok obrotowy 2015.....	17
Wykres 3. Tematyka zastrzeżeń zawartych w raportach z przeglądu skonsolidowanych sprawozdań finansowych / sprawozdań finansowych emitentów za I półrocze roku obrotowego 2016.....	27
Wykres 4. Obszary niezgodności stwierdzone w wyniku analizy przeprowadzonej w 2016 roku - roczne skonsolidowane sprawozdania finansowe / sprawozdania finansowe emitentów za rok obrotowy 2015.....	35
Wykres 5. Obszary niezgodności stwierdzone w wyniku analizy przeprowadzonej w 2016 roku - śródroczne skonsolidowane sprawozdania finansowe / sprawozdania finansowe emitentów za okresy roku obrotowego 2016	42

Załącznik 1

MSSF I ICH ZMIANY OGŁOSZONE W LATACH 2008-2015

Poniżej przedstawiono, w kolejności od najnowszych, MSSF i ich zmiany, ogłoszone w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej w latach 2008-2015.

W 2015 roku:

- 1) Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/2441 z dnia 18 grudnia 2015 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 27

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 27 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2016 r. lub później.

- 2) Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/2406 z dnia 18 grudnia 2015 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 1

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 1 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2016 r. lub później.

- 3) Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/2343 z dnia 15 grudnia 2015 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 5 i 7 oraz Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 19 i 34

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 5 i 7 oraz MSR 19 i 34 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2016 r. lub później.

- 4) Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/2231 z dnia 2 grudnia 2015 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 16 i 38

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 16 i 38 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2016 r. lub później.

- 5) Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/2173 z dnia 24 listopada 2015 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 11

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 11 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2016 r. lub później.

- 6) Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/2113 z dnia 23 listopada 2015 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR) 16 i 41

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 16 i 41 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2016 r. lub później.

- 7) Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/29 z dnia 17 grudnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 19

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 19 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się w dniu 1 lutego 2015 r. lub później.

- 8) Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/28 z dnia 17 grudnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 2, 3 i 8 oraz Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 16, 24 i 38

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 2, 3 i 8 oraz MSR 16, 24 i 38 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się w dniu 1 lutego 2015 r. lub później.

W 2014 roku:

- 1) Rozporządzenie Komisji (UE) NR 1361/2014 z dnia 18 grudnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 3 i 13 oraz Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 40

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 3, MSSF 13 oraz MSR 40 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia lub później [wyznaczyć pierwszy dzień kolejnego miesiąca po dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia]. Z treści niniejszego rozporządzenia wynika, że ma ono zastosowanie do roku obrotowego rozpoczynającego się 1 stycznia 2015 r. lub później.

- 2) Rozporządzenie Komisji (UE) NR 634/2014 z dnia 13 czerwca 2014 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do interpretacji 21 Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej

Wszystkie jednostki stosują interpretację KIMSF 21 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się w dniu 17 czerwca 2014 r. lub później.

W roku 2013:

- 1) Rozporządzenie Komisji (UE) NR 1375/2013 z dnia 19 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 39

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 39 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2014 r. lub później.

- 2) Rozporządzenie Komisji (UE) NR 1374/2013 z dnia 19 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady odnośnie do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 36

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 36 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2014 r. lub później.

- 3) Rozporządzenie Komisji (UE) NR 1174/2013 z dnia 20 listopada 2013 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej nr 10 i 12 oraz Międzynarodowego Standardu Rachunkowości nr 27

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 10, MSSF 12 i MSR 27 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się w dniu 1 stycznia 2014 r. lub później.

- 4) Rozporządzenie Komisji (UE) NR 313/2013 z dnia 4 kwietnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do dokumentu *Skonsolidowane sprawozdania finansowe, Wspólne ustalenia umowne oraz Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach: Wytyczne dotyczące przejścia na stosowanie MSSF (Zmiany Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 10, 11, i 12)*

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 10, MSSF 11 i MSSF 12, najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2014 r. lub później.

- 5) Rozporządzenie Komisji (UE) NR 301/2013 z dnia 27 marca 2013 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do corocznych zmian Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej w okresie 2009-2011

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 1, MSR 1, MSR 16, MSR 32 i MSR 34, najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się w dniu 1 stycznia 2013 r. lub później.

- 6) Rozporządzenie Komisji (UE) NR 183/2013 z dnia 4 marca 2013 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 1

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 1 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się w dniu 1 stycznia 2013 r. lub później.

W roku 2012:

- 1) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1256/2012 z dnia 13 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 7 oraz do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 32

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 7 wraz z pierwszym dniem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się w dniu 1 stycznia 2013 r. lub później.

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 32 najpóźniej wraz z pierwszym dniem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się w dniu 1 stycznia 2014 r. lub później.

- 2) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1255/2012 z dnia 11 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 12, Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 1 i 13 oraz Interpretacji Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF) 20

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 12 oraz MSSF 1 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się w dniu 1 stycznia 2013 r. lub później.

Wszystkie jednostki stosują MSSF 13 oraz KIMSF 20 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się w dniu 1 stycznia 2013 r. lub później.

- 3) Rozporządzenie Komisji (UE) NR 1254/2012 z dnia 11 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 10, Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 11, Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 12, Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 27 (z 2011 r.) oraz Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 28 (z 2011 r.)

Wszystkie jednostki stosują MSSF 10, MSSF 11, MSSF 12, zmieniony MSR 27 oraz zmieniony MSR 28 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się w dniu 1 stycznia 2014 r. lub później.

- 4) Rozporządzenie Komisji (UE) NR 475/2012 z dnia 5 czerwca 2012 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 1 oraz Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 19

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 1 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 lipca 2012 r. lub później.

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 19 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się dnia 1 stycznia 2013 r. lub później.

W roku 2011:

- 1) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1205/2011 z dnia 22 listopada 2011 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 7

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 7 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 30 czerwca 2011 r.;

- 2) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 149/2011 z dnia 18 lutego 2011 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Zmian Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 3 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 30 czerwca 2010 r.

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 1, MSSF 7, MSR 1, MSR 34 i IFRIC 13 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2010 r.

W roku 2010:

- 1) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 662/2010 z dnia 23 lipca 2010 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Interpretacji Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF) 19 oraz Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 1

Wszystkie jednostki stosują KIMSF 19 oraz zmianę do MSSF 1 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 30 czerwca 2010 r.;

- 2) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 633/2010 z dnia 19 lipca 2010 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Interpretacji IFRIC 14 Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej

Wszystkie jednostki stosują zmiany do IFRIC 14 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2010 r.;

- 3) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 632/2010 z dnia 19 lipca 2010 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 24 oraz Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 8

Wszystkie jednostki stosują MSR 24 oraz zmiany do MSSF 8 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2010 r.;

- 4) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 574/2010 z dnia 30 czerwca 2010 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 1 i MSSF 7

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 1 i MSSF 7 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 30 czerwca 2010 r.;

- 5) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 550/2010 z dnia 23 czerwca 2010 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 1

Wszystkie jednostki stosują zmiany w MSSF 1 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2009 r.;

- 6) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 244/2010 z dnia 23 marca 2010 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 2

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 2 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2009 r.;

- 7) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 243/2010 z dnia 23 marca 2010 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Zmian do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 2, MSSF 5, MSSF 8, MSR 1, MSR 7, MSR 17, MSR 36, MSR 38, MSR 39, KIMSF 9 i KIMSF 16 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2009 r.

W roku 2009:

- 1) Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1293/2009 z dnia 23 grudnia 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 32

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 32 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 stycznia 2010 r.;

- 2) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1171/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Interpretacji Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF) 9 oraz Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 39

Wszystkie jednostki stosują zmiany do KIMSF 9 i MSR 39 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2008 r.;

- 3) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1165/2009 z dnia 27 listopada 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 4 i MSSF 7

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 4 i MSSF 7 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2008 r.;

- 4) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1164/2009 z dnia 27 listopada 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Interpretacji 18 Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC)

Wszystkie jednostki stosują KIMSF 18 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 października 2009 r.;

- 5) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1142/2009 z dnia 26 listopada 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Interpretacji 17 Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC)

Wszystkie jednostki stosują KIMSF 17 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 października 2009 r.;

- 6) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1136/2009 z dnia 25 listopada 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 1

Wszystkie jednostki stosują przekształcony MSSF 1 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2009 r.;

- 7) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 839/2009 z dnia 15 września 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 39

Wszystkie jednostki stosują zmiany w MSR 39 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 30 czerwca 2009 r.;

- 8) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 824/2009 z dnia 9 września 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 39 oraz Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 7

Niniejsze rozporządzenie weszło w życie trzeciego dnia po jego opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, tj. 13 września 2009 r.;

- 9) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 636/2009 z dnia 22 lipca 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Interpretacji 15 Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC)

Wszystkie jednostki stosują KIMSF 15 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2009 r.;

- 10) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 460/2009 z dnia 4 czerwca 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do

Interpretacji 16 Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC)

Wszystkie jednostki stosują KIMSF 16 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 30 czerwca 2009 r.;

- 11) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 495/2009 z dnia 3 czerwca 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 3

Wszystkie jednostki stosują zaktualizowany MSSF 3 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 30 czerwca 2009 r.;

- 12) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 494/2009 z dnia 3 czerwca 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 27

Wszystkie jednostki stosują zmiany w MSR 27 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 30 czerwca 2009 r.;

- 13) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 254/2009 z dnia 25 marca 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Interpretacji 12 Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC)

Wszystkie jednostki stosują KIMSF 12 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, tj. po 29 marca 2009 r.;

- 14) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 70/2009 z dnia 23 stycznia 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Zmian Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 1, MSR 8, MSR 10, MSR 16, MSR 19, MSR 20, MSR 23, MSR 27, MSR 28, MSR 29, MSR 31, MSR 34, MSR 36, MSR 38, MSR 39, MSR 40, MSR 41 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2008 r.

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 5 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 30 czerwca 2009 r.;

- 15) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 69/2009 z dnia 23 stycznia 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do zmian do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 1 oraz do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 27

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSSF 1 i MSR 27 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2008 r.;

- 16) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 53/2009 z dnia 21 stycznia 2009 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 32 i MSR 1

Wszystkie jednostki stosują zmiany do MSR 32 i MSR 1 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2008 r.

W roku 2008:

- 1) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1274/2008 z dnia 17 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z

rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 1

Wszystkie jednostki stosują zaktualizowany MSR 1 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2008 r.;

- 2) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1263/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Interpretacji 14 Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC)

Wszystkie jednostki stosują KIMSF 14 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2008 r.

- 3) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1262/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Interpretacji 13 Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC)

Wszystkie jednostki stosują KIMSF 13 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2008 r.

- 4) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1261/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 2

Wszystkie jednostki stosują zmianę do MSSF 2 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2008 r.;

- 5) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1260/2008 z dnia 10 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 23

Wszystkie jednostki stosują zaktualizowany MSR 23 najpóźniej wraz z rozpoczęciem swojego pierwszego roku obrotowego rozpoczynającego się po dniu 31 grudnia 2008 r.;

- 6) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady

Niniejsze rozporządzenie weszło w życie trzeciego dnia po jego opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, tj. 2 grudnia 2008 r.

Załącznik 2

PRZYDATNE ADRESY INTERNETOWE

www.knf.gov.pl

(zakładka: Regulacje / Praktyka / Stanowiska urzędu / Rynek kapitałowy)
(zakładka: Opracowania / Rynek kapitałowy / Raporty i opracowania)
(zakładka: Regulacje / Praktyka / Dokumenty ESMA)
(zakładka: O nas / Współpraca międzynarodowa / Europejski System Nadzoru Finansowego)
(zakładka: Dla rynku / Relacje z biegłymi rewidentami)
(zakładka: Dla rynku / ESPI)

www.mf.gov.pl

(zakładka: Działalność / Rachunkowość / Międzynarodowe standardy rachunkowości / Rozporządzenia Komisji Europejskiej przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości)

www.esma.europa.eu

(zakładka: Rules, Databases & Library / ESMA Library)
(zakładka: Rules, Databases & Library / Guidelines and Technical Standards)

http://ec.europa.eu/finance/company-reporting/index_en.htm

(zakładka: IFRS financial statements/standards and interpretations/legal framework/Individual regulations adopting IFRSs)

<http://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html>

www.ifrs.org

www.iasplus.com

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Plac Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa

tel. (+48 22) 262-50-00
fax (+48 22) 262-51-11 (95)
e-mail: knf@knf.gov.pl

www.knf.gov.pl